

Kujawsko-Pomorskie Biuro Planowania
Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku

**OKRESOWA OCENA
PLANU ZAGOSPODAROWANIA
PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA
KUJAWSKO-POMORSKIEGO**

Tom I

**PRZEGLĄD ZMIAN W ZAGOSPODAROWANIU
PRZESTRZENNYM**

2014r.

DYREKTOR K-PBPPiR WE WŁOCŁAWKU

Antoni Pawski

ZESPÓŁ SPORZĄDZAJĄCY

PROWADZĄCY

Ewa Birek
Wiera Kulczyńska
Katarzyna Podlaska-Krzywiec

Zbigniew Brenda
Szymon Piotr Bryzgalski
Joanna Dembowska
Małgorzata Dziechciarz
Cecylia Fechner
Sławomir Flanz
Beata Hennig
Janina Kalinowska
Konrad Kaszuba
Ewa Kurowska
Izabela Kurowska
Agata Lach
Mariusz Leszczyński
Łukasz Macieja
Anna Majewska
Joanna Paradowska
Łukasz Pieron
Artur Prażniewski
Paulina Rosińska
Adam Stańczyk
Iwona Stańczyk
Adam Wincek
Agata Żmuda-Tarnowska

SPIS TREŚCI:

1. Wstęp	4
1.1. Podstawa prawna sporządzenia okresowej oceny planu zagospodarowania przestrzennego województwa	4
1.2. Cel, metoda opracowania	5
2. Analiza zmian uwarunkowań zewnętrznych.....	6
3. Analiza zmian w zagospodarowaniu przestrzennym województwa	13
3.1. Sfera przyrodnicza	13
3.2. Sfera społeczna	22
3.3. Sfera gospodarcza.....	36
3.4. Transport	52
3.5. Infrastruktura techniczna	58
3.6. Obronność i bezpieczeństwo państwa	75
4. Podsumowanie przeglądu zmian w zagospodarowaniu przestrzennym województwa	77
5. Ocena polityki zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego	84
6. Wnioski wynikające z okresowej oceny Planu zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego	89
7. Suplement	93
Wykaz rysunków	96
Wykaz tabel	96

1. Wstęp

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Kujawsko-Pomorskiego przyjęty uchwałą Nr XI/135/03 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 26 czerwca 2003 r. został sporządzony na podstawie obowiązującej wówczas ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 1999 r. Nr 15 poz. 139 z późn. zm.).

Ustawa ta w ograniczonym zakresie określała formę planu oraz tok prac nad jego sporządzeniem. Obowiązująca od 11 lipca 2003 r. ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. 2012 r. poz. 647 z późn. zm.) wprowadziła zapisy dotyczące toku formalno – prawnego nad sporządzeniem planu województwa, określiła jego formę a także zmieniła zakres jego problematyki.

Okresowa ocena planu zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego stanowi stały element prac planistycznych prowadzonych przez Samorząd Województwa Kujawsko-Pomorskiego, niezbędny dla świadomego kształtowania polityki przestrzennej województwa.

Niniejsza okresowa ocena planu zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego jest drugim tego typu opracowaniem sporządzonym dla oceny Planu zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego.

Zarząd Województwa Kujawsko-Pomorskiego w 2006 r. dokonał pierwszego przeglądu zmian w zagospodarowaniu przestrzennym województwa pod kątem ich aktualności oraz zgodności z zapisami obowiązującego planu, opracował raport o jego stanie w zakresie określonym w art. 39 ust. 3 oraz sporządził ocenę realizacji inwestycji, o których mowa w art. 39 ust. 5 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2012 r. poz. 647 z późn. zm.). Wyżej wymieniony dokument został zaopiniowany przez Wojewódzką Komisję Urbanistyczno-Architektoniczną na posiedzeniu w dniu 20 czerwca 2006 r. oraz przyjęty uchwałą Nr 19/198/07 Zarządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 22 marca 2007 r. i przedstawiony w trybie informacji na Sesji Sejmiku Województwa w dniu 23 kwietnia 2007 r.

1.1. Podstawa prawna sporządzenia okresowej oceny planu zagospodarowania przestrzennego województwa

Obowiązek opracowania okresowej oceny planu zagospodarowania przestrzennego województwa wynika z art. 45 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, zgodnie z którym Zarząd Województwa co najmniej raz w kadencji Sejmiku Województwa przygotowuje okresową ocenę planu zagospodarowania przestrzennego województwa, w skład której wchodzi przegląd zmian w zagospodarowaniu przestrzennym województwa, raport o stanie zagospodarowania województwa oraz ocena realizacji inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym.

W związku z powyższym Zarząd Województwa Kujawsko-Pomorskiego w dniu 26 marca 2014 r. podjął uchwałę w sprawie przystąpienia do sporządzenia okresowej oceny Planu zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego.

Zarząd Województwa ma obowiązek przedstawić Sejmikowi Województwa wyniki przeprowadzonego przeglądu oraz raport o stanie zagospodarowania przestrzennego województwa. Ocena realizacji inwestycji podlega natomiast zaopiniowaniu przez wojewódzką komisję urbanistyczno-architektoniczną. Następnie okresowa ocena Planu zagospodarowania przestrzennego, w tym przegląd zmian w zagospodarowaniu przestrzennym oraz raport o stanie zagospodarowania przestrzennego, przekazywany jest do wiadomości ministrowi właściwemu do spraw rozwoju regionalnego.

1.2. Cel, metoda opracowania

Głównym celem sporządzenia niniejszej okresowej oceny planu jest dostarczenie podstawowych informacji o stanie zagospodarowania przestrzennego województwa i o zmianach, jakie w nim zaszły od czasu uchwalenia Planu zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego w 2003r. Okresowa ocena planu pozwoli określić również stopień realizacji przyjętych w planie województwa ustaleń oraz zakres jego aktualizacji.

Aktualnie obowiązujące przepisy prawa nie określają szczegółowo zakresu okresowej oceny planu zagospodarowania przestrzennego ani sposobu i metod jej sporządzania. Przyjęta metodyka prac jest analogiczna do metody zastosowanej dla opracowania poprzedniej edycji okresowej oceny planu.

Rozszerzono zakres merytoryczny o nowe elementy, źródła danych i analizy, wzięto pod uwagę m.in. zadania realizowane przez samorząd województwa, które mają wpływ na stan zagospodarowania przestrzennego regionu. Całość dokumentu składa się z trzech zasadniczych części: Przegląd zmian w zagospodarowaniu przestrzennym; Raport o stanie zagospodarowania oraz Ocena realizacji zadań służących realizacji ponadlokalnych celów publicznych.

Dane wykorzystane do sporządzania niniejszego dokumentu pochodzą z różnych źródeł, wśród których najistotniejszym jest Bank Danych Lokalnych prowadzony przez Główny Urząd Statystyczny. Przy opracowywaniu wielu tematów korzystano także z publikacji wyspecjalizowanych jednostek, np. Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Bydgoszczy, Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Bydgoszczy, Instytutu Upraw Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach, gestorów sieci infrastruktury technicznej oraz zarządców dróg krajowych i wojewódzkich. Przy opracowywaniu niektórych zagadnień wykorzystano również dane gromadzone przez Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego.

Przegląd zmian w zagospodarowaniu przestrzennym województwa składa się z merytorycznych rozdziałów zawierających analizę zmian uwarunkowań zewnętrznych i analizę zmian w zagospodarowaniu przestrzennym województwa w poszczególnych sferach oraz podsumowania.

Istotą przeglądu jest stwierdzenie jakie działania zakończono, które ustalenia Planu są aktualne i mogą nadal stanowić fundament zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego, a w których miejscach brak jest spójności z założeniami polityki przestrzennej kraju, znowelizowanymi ustawami i opublikowanymi programami.

Analizę zmian w zagospodarowaniu przedstawiono w formie graficznej na wyszarzanych mapach z obowiązującego Planu zagospodarowania przestrzennego województwa w formacie A-3, z oznaczonymi kolorem przedsięwzięciami zrealizowanymi w latach 2003-2012 oraz na mapach w formacie A-4 i w tekście dokumentu.

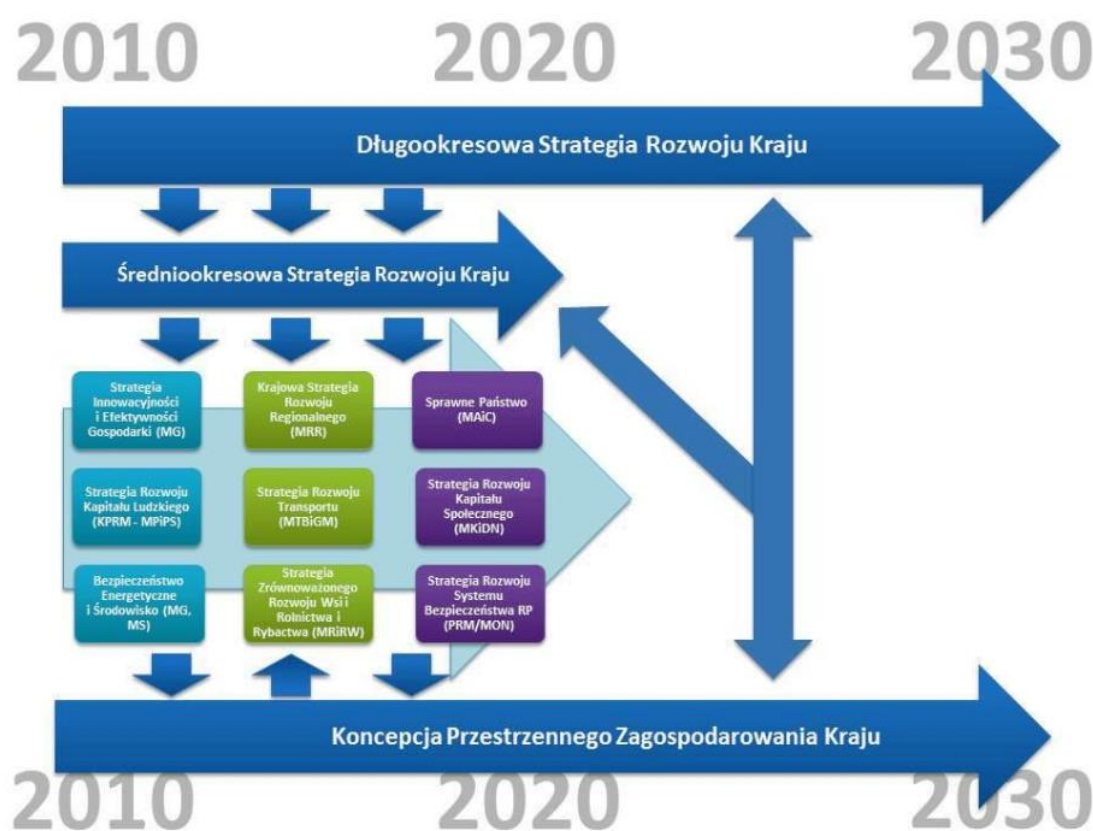
Przedstawiona w formie kartogramów analiza zmian statystycznych prezentowana jest w układzie gmin lub powiatów w zależności od dostępności materiałów statystycznych. Na mapach cechy pozytywne oznaczono kolorami w odcieniu zielonym, cechy negatywne kolorami w odcieniu czerwonym, brak zmian kolorem szarym.

2. Analiza zmian uwarunkowań zewnętrznych

Po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej w 2004 roku zaszła potrzeba stworzenia nowego modelu zarządzania, w którym funkcjonowałyby dokumenty o charakterze strategicznym (częściowo jako przystosowanie do warunków akcesji). Zwieńczeniem prac (trwających od 2006 roku) nad w/w modelem było przyjęcie przez Radę Ministrów w 2009 roku zasad prowadzenia polityki rozwoju, której konsekwencją była realizacja „Rządowego planu uporządkowania strategii rozwoju” z marca 2010 roku.

Według w/w planu ramę nowego porządku strategicznego stanowią: Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju (perspektywa 2030 roku) oraz Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju (zawsze w układzie 20 lat do przodu). W tak zdefiniowanych granicach mieści się Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju (10 letni horyzont czasowy) w korelacji z europejskim dokumentem programowym (EU 2020) oraz 9 zintegrowanymi strategiami krajowymi dotyczącymi: Innowacyjności i Efektywności Gospodarki, Rozwoju Transportu, Bezpieczeństwa Energetycznego i Środowiska, Rozwoju Regionalnego, Rozwoju Kapitału Ludzkiego, Rozwoju Kapitału Społecznego, Zrównoważonego Rozwoju Wsi i Rolnictwa, Sprawnego Państwa oraz Rozwoju Systemu Bezpieczeństwa.

Zintegrowane strategie krajowe zastąpiły kilkadziesiąt nieskoordynowanych ze sobą strategii funkcjonujących dotąd w poszczególnych resortach i instytucjach na szczeblu rządowym. Istotą pomysłu było więc odejście od wąskiego i sektorowego podejścia w tworzeniu ram strategicznych – na rzecz integracji obszarów, dostrzegania przenikania się wielu zjawisk i problemów, uzyskania synergii w poszukiwaniu najbardziej efektywnych i adekwatnych narzędzi prowadzących do osiągnięcia spójnych celów.

Rys. 1 Nowy porządek strategiczny

Źródło: Długookresowa strategia rozwoju kraju 2030

W spójnej polityce rozwoju istotną rolę zaczął odgrywać wymiar terytorialny, w znaczeniu podwójnym: ładu przestrzennego w zagospodarowywaniu kraju, co wymaga odpowiednich instrumentów planowania, w tym planowania fizycznego i ekonomicznego, a także ładu i spójności w rozwoju potencjałów wzrostu, dostosowanych do lokalnych i regionalnych uwarunkowań (z wykorzystaniem ich endogenicznego charakteru). Tym samym nowy paradygmat planowania przestrzennego polega na ścisłym jego połączeniu z aspektami strategicznymi oraz na elastycznym stosowaniu kreowania polityki krajowej w przełożeniu na regiony.

Podstawą wprowadzania powyższych zmian jest w znacznym zakresie **ustawa o zasadach prowadzenia polityki rozwoju przyjęta w 2009 roku. W dniu 24 stycznia 2014 roku Sejm RP przyjął zmianę ww. ustawy (Dz. U. z 2014 roku, poz. 379), która wprowadza istotne zmiany m.in. w ustawie o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.**

Z dotychczas stosowanej terminologii w ustawie o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym znikają pojęcia:

- **obszaru problemowego** jako obszaru szczególnego zjawiska z zakresu gospodarki przestrzennej lub występowania konfliktów przestrzennych wskazanego w planie zagospodarowania przestrzennego województwa lub określonego w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy (w obecnym kształcie obszar problemowy jest wyodrębniony w w/w zmianie ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju jako część tzw. **obszaru strategicznej interwencji państwa**, na terenie którego zidentyfikowano „zjawiska niekorzystne dla rozwoju społeczno-gospodarczego tego obszaru i jego ludności”, obszary strategicznej interwencji mają być uwzględnione w strategii rozwoju województwa oraz wskazane w planie zagospodarowania przestrzennego województwa zgodnie z Art. 39a ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym);
- **obszaru wsparcia** jako obszaru określonego w ustawie z dnia 12 maja 2000 r. o zasadach wspierania rozwoju regionalnego (ustawa obecnie nieobowiązująca);
- **obszaru metropolitalnego** jako obszaru wielkiego miasta oraz powiązanego z nim funkcjonalnie bezpośredniego otoczenia, ustalonego w koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;

Nowe pojęcia stosowane w ustawie o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym to:

- **obszar funkcjonalny** jako obszar szczególnego zjawiska z zakresu gospodarki przestrzennej lub występowania konfliktów przestrzennych, stanowiący zwarty układ przestrzenny składający się z funkcjonalnie powiązanych terenów, charakteryzujących się wspólnymi uwarunkowaniami i przewidywanymi jednolitymi celami rozwoju;
- **miejski obszar funkcjonalny ośrodka wojewódzkiego** jako typ obszaru funkcjonalnego obejmującego miasto będące siedzibą władz samorządu województwa lub wojewody oraz jego bezpośrednie otoczenie powiązane z nim funkcjonalnie;

Do obszarów funkcjonalnych należą:

1. obszary funkcjonalne o znaczeniu ponadregionalnym – jako obszary funkcjonalne o istotnym znaczeniu dla polityki przestrzennej kraju (w tym: miejski obszar funkcjonalny ośrodka wojewódzkiego, wiejski obszar funkcjonalny, obszar funkcjonalny szczególnego zjawiska w skali makroregionalnej);
2. obszary funkcjonalne o znaczeniu regionalnym – jako obszary funkcjonalne o istotnym znaczeniu dla polityki przestrzennej województwa;
3. obszary funkcjonalne o znaczeniu lokalnym – jako obszary funkcjonalne o istotnym znaczeniu dla polityki przestrzennej.

Granice i zasady zagospodarowania obszarów funkcjonalnych o znaczeniu ponadregionalnym oraz, w zależności od potrzeb, granice i zasady zagospodarowania obszarów funkcjonalnych o znaczeniu regionalnym będą częścią planu zagospodarowania przestrzennego województwa. Dla miejskiego obszaru funkcjonalnego ośrodka wojewódzkiego uchwała się plan zagospodarowania przestrzennego miejskiego obszaru funkcjonalnego ośrodka wojewódzkiego jako część planu zagospodarowania przestrzennego województwa.

Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju Polska 2030 Trzecia fala nowoczesności (DSRK) – przyjęta 5 lutego 2013 r. przez Radę Ministrów wskazuje główne trendy i wyzwania wynikające zarówno z rozwoju wewnętrznego kraju, jak i zmian w jego otoczeniu zewnętrznym oraz przedstawia kompleksową wizję rozwoju społeczno-gospodarczego kraju w perspektywie do 2030 roku z uwzględnieniem wymiaru regionalnego i przestrzennego.

Strategia Rozwoju Kraju 2020 (SRK) – Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo - przyjęta 25 września 2012 r. przez Radę Ministrów wskazuje strategiczne zadania państwa, których podjęcie w perspektywie najbliższych lat jest niezbędne, by wzmocnić procesy rozwojowe.

Do zrealizowania zamierzeń niezbędne jest wykonanie wskazanych zadań, których głównym celem jest wzmocnienie i wykorzystanie gospodarczych, społecznych oraz instytucjonalnych potencjałów zapewniających szybszy i zrównoważony rozwój kraju oraz poprawę życia ludności. Najważniejsze zadania będą realizowane w 3 obszarach strategicznych: sprawne i efektywne państwo, konkurencyjna gospodarka, spójność społeczna i terytorialna.

Strategia stanowi bazę dla 9 strategii zintegrowanych, za pomocą których będą realizowane założone w niej cele. SRK wskazuje także kierunki polityki regionalnej państwa wobec poszczególnych regionów oraz obszarów problemowych.

Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (KPZK) - przyjęta 13 grudnia 2011 r. przez Radę Ministrów. KPZK jest jednym z najważniejszych dokumentów strategicznych kreującym ład przestrzenny w Polsce oraz porządkującym zagadnienia związane z rozwojem, uwzględniając aspekty przestrzenne, określającym ramy polityki przestrzennej kraju w perspektywie najbliższych dwudziestu lat. Pełni funkcję koordynującą w odniesieniu do innych rządowych dokumentów strategicznych i strategii rozwoju województw, jak również formułuje wytyczne m.in. dla planów zagospodarowania przestrzennego województw.

Zgodnie z wizją zagospodarowania przestrzennego, Polska 2030 r. będzie krajem o ugruntowanych warunkach trwałego i zrównoważonego rozwoju, dobrze zagospodarowanym, sprawnie zarządzanym i bezpiecznym. Jednocześnie za 20 lat poziom dochodów Polaków osiągnie średni europejski pułap, a PKB na mieszkańca będzie zbliżony do średniej UE. Wyższe od przeciętnej będą poziomy wskaźników dotyczące kapitału ludzkiego, a na porównywalnym poziomie ukształtuje się średni standard poziomu życia, w tym dostęp do usług publicznych. Podstawową cechą Polski 2030 r. będzie spójność społeczna, gospodarcza i terytorialna.

Celem strategicznym KPZK 2030 jest efektywne wykorzystanie przestrzeni kraju i jej terytorialnie zróżnicowanych potencjałów rozwojowych do osiągnięcia ogólnych celów rozwojowych – konkurencyjności, zwiększenia zatrudnienia, sprawności funkcjonowania państwa oraz spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym i terytorialnym w długim okresie. Aby zrealizować cel strategiczny sformułowano sześć celów operacyjnych:

- podwyższenie konkurencyjności głównych ośrodków miejskich Polski w przestrzeni europejskiej poprzez ich integrację funkcjonalną przy zachowaniu policentrycznej struktury systemu osadniczego sprzyjającej spójności;

- poprawa spójności wewnętrznej i terytorialne równoważenie rozwoju kraju przez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów;
- poprawa dostępności terytorialnej kraju w różnych skalach przestrzennych poprzez rozwijanie infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej;
- kształtowanie struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych Polski;
- zwiększenie odporności struktury przestrzennej kraju na zagrożenia naturalne i utraty bezpieczeństwa energetycznego oraz kształtowanie struktur przestrzennych wspierających zdolności obronne państwa;
- przywrócenie i utrwalenie ładu przestrzennego.

Podwyższenie konkurencyjności głównych ośrodków miejskich osiągnięte zostanie poprzez rozwój i zachowanie policentrycznej struktury przestrzennej sieci osadniczej. Koncentracji ludności towarzyszyć będzie koncentracja potencjału rozwojowego, w tym gospodarczego, co spowoduje istotne konsekwencje dla zagospodarowania przestrzennego kraju. Chodzi między innymi o migracje ludności z obszarów peryferyjnych – obszarów wiejskich i małych ośrodków miejskich – do najbardziej dynamicznych ośrodków miejskich. Przyczyni się ona do intensywnego rozwoju sieci głównych ośrodków miejskich, które jako motory wzrostu gospodarczego będą decydować o pozycji Polski na arenie międzynarodowej, a dzięki policentrycznemu rozmieszczeniu będą umożliwiały reszcie kraju uczestniczenie w procesach rozwojowych.

Poprawa spójności wewnętrznej kraju odbywać się będzie poprzez promowanie integracji funkcjonalnej i dyfuzji (rozprzestrzenianie, przenikanie procesów rozwojowych) rozwoju oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów, jak również wspomaganie specyficznych obszarów problemowych. Ważnym elementem działań będzie zwiększenie stopnia dostępności transportowej, szczególnie obszarów peryferyjnych. Koncepcja wskazuje również obszary zdegradowane i miasta do restrukturyzacji i rewitalizacji.

Poprawę dostępności terytorialnej kraju zamierza się osiągnąć poprzez rozwijanie infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej. Kluczowe są inwestycje gwarantujące dostępność transportową dla mieszkańców regionu każdego ośrodka wojewódzkiego w czasie do 60 minut. Największe miasta kraju połączone będą siecią zmodernizowanych konwencjonalnych linii kolejowych, a niektóre z nich także systemem kolei dużych prędkości oraz systemem dróg o standardzie obecnych autostrad lub tras ekspresowych. W perspektywie roku 2030 polskie drogi wodne podlegać będą modernizacji, w tym MDW E70 i MDW E40.

Kształtowanie struktur przestrzennych dla utrzymania wysokiej jakości środowiska przyrodniczego osiągnie się za sprawą integracji działań w zakresie funkcjonowania spójnej sieci ekologicznej kraju w oparciu o Krajową Sieć Obszarów Chronionych, system korytarzy ekologicznych, sieć NATURA 2000, co przyczyni się do zapobieganiu de fragmentaryzacji cennych przyrodniczo i krajobrazowo obszarów. Ważne jest również racjonalne gospodarowanie wszystkimi zasobami środowiska, w tym wód podziemnych i powierzchniowych, powietrza, gleby i złóż kopalin.

Zwiększenie odporności struktury przestrzennej kraju osiągnięte zostanie poprzez zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego, wzrost zabezpieczenia przed zjawiskami naturalnymi i kształtowanie odpowiednich struktur przestrzennych sprzyjających zdolnościom obronnym państwa.

Przywrócenie i utrwalenie ładu przestrzennego zamierza się osiągnąć głównie poprzez stworzenie nowych ram instytucjonalno-prawnych służących prowadzeniu polityki przestrzennej określając jednocześnie hierarchiczny system planowania w Polsce.

Ważnym wnioskiem płynącym z zapisów zawartych w obowiązujących dokumentach strategicznych Polski jest fakt, iż województwo kujawsko-pomorskie nie jest rozpatrywane jako województwo silne i nadzwyczaj ważne dla rozwoju kraju. Wręcz przeciwnie - w wielu kluczowych inwestycjach poziomu krajowego, mających wpływ na możliwości rozwoju kraju i regionu jest pomijane, czy wręcz marginalizowane (dotyczy to m.in. inwestycji transportowych). Powoduje to, że region kujawsko-pomorski już na wstępie procesu walki o podniesienie konkurencyjności swego terytorium znajduje się na gorszej pozycji niż województwa, które są zauważane przez władze centralne kraju.

Wśród 9 zintegrowanych strategii krajowych szczególną rolę odgrywa **Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020; regiony, miasta, obszary wiejskie (KSRR) – przyjęta 13 lipca 2011 roku przez Radę Ministrów**, która wskazuje zakres terytorialnego wpływu interwencji realizowanych w ramach różnych polityki publicznych, a więc również w ramach pozostałych strategii zintegrowanych.

KSRR jest kompleksowym średniookresowym dokumentem strategicznym odnoszącym się do prowadzenia polityki rozwoju społeczno-gospodarczego kraju w ujęciu wojewódzkim. Przedstawia ona zatem kluczowe dla rozwoju regionalnego wyzwania oraz zarysowuje cele rozwojowe w odniesieniu do różnego rodzaju obszarów uwzględniając funkcje przez nie pełnione, występujące potencjały oraz bariery. Dokument ten określił tym samym nową rolę regionów w ramach polityki regionalnej oraz zarys mechanizmu koordynacji działań podejmowanych przez poszczególne resorty.

Celem strategicznym polityki regionalnej, określonym w KSRR, jest *efektywne wykorzystywanie specyficznych regionalnych i terytorialnych potencjałów rozwojowych dla osiągnięcia celów rozwoju kraju*. Będzie on realizowany przez trzy cele szczegółowe:

- wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów,
- budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie procesom marginalizacji na obszarach problemowych,
- tworzenie warunków dla skutecznej, efektywnej i partnerskiej realizacji działań rozwojowych ukierunkowanych terytorialnie.

Strategia rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego – Plan modernizacji 2020+ przyjęta w dniu 21 października 2013 roku przez Sejmik Województwa Kujawsko-Pomorskiego, wytycza kierunki i cele rozwoju gospodarczego województwa na najbliższe siedem lat. Strategia zakłada wyprowadzenie województwa ze strukturalnych ograniczeń rozwoju, które skutecznie rozwiążą kluczowy problem wysokiego bezrobocia. Te strukturalne ograniczenia wynikają ze zbyt wysokiego uzależnienia ekonomicznego ludności wiejskiej od rolnictwa, połączonego z niskim poziomem przedsiębiorczości pozarolniczej oraz z niedostosowaniem wykształcenia do oczekiwań rynku pracy.

Priorytetami rozwoju województwa do roku 2020 są:

- Konkurencyjna gospodarka
- Modernizacja przestrzeni wsi i miast
- Silna metropolia
- Nowoczesne społeczeństwo

W „konkurencyjnej gospodarce” najważniejsze jest dążenie do unowocześnienia struktur gospodarki, skutkujące zwiększeniem liczby miejsc pracy na terenie województwa. W „modernizacji przestrzeni wsi i miast” najważniejszym będzie dążenie do przyśpieszenia rozwoju obszarów wiejskich oraz aktywizacji społeczno-gospodarczej miast. W priorytecie „silna

metropolia” dominuje potrzeba rozwoju ośrodków stołecznych w zakresie usług wyższego rzędu – Toruń i Bydgoszcz mają generować impulsy rozwojowe i budować konkurencyjność regionu. I wreszcie priorytet "nowoczesne społeczeństwo", który wskazuje, że niezbędna jest zmiana mentalności społeczeństwa, które należy przygotować do otwarcia na świat i do funkcjonowania w realiach międzynarodowej współpracy i konkurencji. Niezbędna jest więc budowa zwartej wspólnoty mieszkańców regionu wyposażonej w odpowiednie kompetencje cywilizacyjne.

Z punktu widzenia zagospodarowania przestrzennego warto odnieść się do celu strategicznego "dostępność i spójność", który dotyczy skomunikowania terytorium województwa, a więc realizuje zadania istotne dla wszystkich 4 priorytetów rozwoju. Podkreślono znaczenie dróg ekspresowych oraz linii kolejowych i Portu Lotniczego w Bydgoszczy. Realizacja celu opiera się na koncepcji "60/90" zakładającej, że z każdego ośrodka powiatowego do stolicy województwa czas dojazdu w komunikacji publicznej nie powinien przekroczyć 60 minut, a z dowolnej miejscowości na terenie województwa nie powinien przekroczyć 90 minut.

Przy zastosowaniu odpowiednich rozwiązań technicznych i organizacyjnych, w strefie 60 minut znajdzie się większa część województwa.

Projekt Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego 2014-2020 przyjęty w dniu 8 kwietnia 2014 r. przez Zarząd Województwa Kujawsko-Pomorskiego (uchwała Nr 15/470/14) jest podstawowym instrumentem realizacji celów Strategii rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020 – Plan modernizacji 2020+. Strategia programu jest w pełni spójna z celami krajowymi wskazanymi w Strategii Rozwoju Kraju do 2020 roku i jednocześnie zachowuje synergię z celami Strategii Europa 2020.

W projekcie RPO WK-P 2014-2020 uwzględniono regulacje wynikające z Umowy Partnerstwa 2014-2020, przyjętej przez Radę Ministrów 8 stycznia 2014 r., dokumentu, który determinuje kształt polityki spójności w Polsce, w latach 2014-2020.

Projekt Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego 2014-2020 zawiera w obecnym kształcie 12 Osi Priorytetowych obejmujących m.in.: zagadnienia innowacyjności, gospodarki niskoemisyjnej, spójności i dostępności przestrzennej, aktywności i solidarności społecznej, konkurencyjnych kadr oraz rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność.

Jednym z najważniejszych założeń nowo projektowanej polityki spójności na lata 2014-2020, oprócz wymiaru społeczno-gospodarczego, jest szerokie uwzględnienie w jej ramach wymiaru terytorialnego. Podejście terytorialne będące jedną z podstawowych zasad programowania na lata 2014-2020, oznacza odejście od postrzegania obszarów przez pryzmat granic administracyjnych na rzecz definiowania ich na podstawie potencjałów, barier rozwoju i wzajemnych zależności poszczególnych terytoriów.

W projekcie RPO WKP 2014-2020 przewiduje się zastosowanie szerokiego zakresu podejścia terytorialnego. Polityka terytorialna województwa kujawsko-pomorskiego będzie realizowana na czterech poziomach funkcjonalnych:

- poziom wojewódzki – obejmuje miasta Bydgoszcz i Toruń oraz ich obszary funkcjonalne;
- poziom regionalny i subregionalny – obejmuje miasta Włocławek, Grudziądz i Inowrocław wraz z ich obszarami funkcjonalnymi;
- poziom powiatowy (ponadlokalny) – obejmuje miasta powiatowe i ich obszary funkcjonalne. Poziom ten określany jest jako „Obszar Rozwoju Społeczno-Gospodarczego”.
- poziom lokalny – na którym funkcjonują Lokalne Grupy Działania w ramach idei rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność (RLKS). Poziom ten określany jest jako „Obszar Lokalnej Aktywności”.

Zintegrowanym podejściem terytorialnym zostanie tym samym objęty cały obszar województwa.

Tak wskazane obszary korespondują z trzema z pięciu najważniejszych Obszarów Strategicznej Interwencji (OSI) państwa ujętymi w Umowie partnerstwa 2014-2020 (przyjętej przez Radę Ministrów 8 stycznia 2014 roku), które określono jako:

- A. Polska Wschodnia
- B. Miasta wojewódzkie i ich obszary funkcjonalne
- C. Miasta i dzielnice miast wymagające rewitalizacji
- D. Obszary wiejskie, w szczególności o najniższym poziomie dostępu mieszkańców do dóbr i usług warunkujących możliwości rozwojowe.
- E. Obszary przygraniczne

3. Analiza zmian w zagospodarowaniu przestrzennym województwa

3.1. Sfera przyrodnicza

Głównym kierunkiem działań planistycznych odnoszących się do środowiska przyrodniczego zapisanym w Planie zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego jest ochrona zasobów przyrodniczych i ich zachowanie w jak najlepszym stanie dla przyszłych pokoleń. Ogół tych działań będzie korzystnie wpływać na poprawę jakości życia mieszkańców, a poprzez zwiększenie ogólnej atrakcyjności turystycznej województwa przyspieszy rozwój gospodarczy regionu.

Od 2003 r. tj. od uchwalenia planu zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego - w tematyce dotyczącej zagadnień środowiska nastąpiło szereg istotnych zmian w prawie polskim, wynikających z członkostwa Polski w Unii Europejskiej. Zmiany te wprowadziły szereg regulacji odnoszących się do ochrony środowiska, których efektem ma być poprawa jakości środowiska tam, gdzie nie są dotrzymane standardy jakości środowiska oraz utrzymanie jakości środowiska tam, gdzie standardy jakości środowiska są dotrzymywane jak również wymusiły konieczność wypracowania i stosowania nowego podejścia do zagadnień środowiska jako całości i wprowadzenia ich do opracowań planistycznych.

W 2011 roku został przyjęty strategiczny dokument rządowy dotyczący zagospodarowania przestrzennego - Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030, która w zakresie środowiska przyjęła **Cel 4** (jako cel polityki przestrzennego zagospodarowania kraju) „**Kształtowanie struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych Polski**”.

Cel ten wskazuje zakres merytoryczny zagadnień, który powinien znaleźć swoje odzwierciedlenie w planie zagospodarowania przestrzennego województwa, a realizacja którego powinna doprowadzić do zmniejszenia obciążeń środowiska skumulowanymi emisjami, w tym również hałasem wywołanym przez transport.

Koncepcja zakłada podjęcie następujących działań, które doprowadzą do realizacji Celu 4:

- Racjonalne gospodarowanie ograniczonymi zasobami wód powierzchniowy i podziemnych kraju, w tym zapobieganie występowaniu deficytu wody na potrzeby ludności i rozwoju gospodarczego;
- Wdrożenie działań mających na celu osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu i potencjału wód i związanych z nimi ekosystemów;
- Zmniejszenie obciążenia środowiska powodowanego emisjami zanieczyszczeń do wód, atmosfery i gleby.

Ponadto znowelizowana ustawa Prawo wodne wprowadziła nowy obowiązek w zakresie planowania regionalnego ujęty w art. 118:

- w planie zagospodarowania przestrzennego województwa należy uwzględnić ustalenia planów: gospodarowania wodami na obszarze dorzecza, zarządzania ryzykiem powodziowym, przeciwdziałania skutkom suszy na obszarze dorzecza.

Wprowadzone regulacje dotyczą oddziaływania na środowisko (rozumiane również jako oddziaływanie na zdrowie ludzi) emisji rozumianej jako wprowadzanie substancji lub energii do powietrza, wody, gleby lub ziemi.

Najbardziej intensywne zmiany dostosowawcze nastąpiły od 2007 roku i jako proces ciągły trwają nadal do osiągnięcia zakładanych efektów dla poszczególnych komponentów środowiska. Wprowadzone zmiany w zakresie metodyki oceny są na tyle istotne, że w wielu elementach środowiska nie dają możliwości porównania stanu za lata 2003-2007 ze stanem w latach 2007-2012.

Obowiązujący plan zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego w większej swej części nie zachowuje zgodności ujętych w nim zagadnień z zakresu środowiska z obowiązującymi przepisami prawa jak również z zakresem zagadnień wskazanych w Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju.

3.1.1. Ochrona zasobów i walorów przyrodniczych i krajobrazowych

Dla realizacji tego działania prowadzone jest gospodarowanie z zachowaniem zasad zrównoważonego rozwoju, co pozwoli na prawidłowe funkcjonowanie systemów przyrodniczych.

Na terenie województwa w latach 2003 – 2013 utworzono 5 nowych **rezerwatów przyrody**. Ich liczba wzrosła z 91 do 96 (rysunek 2). Są to rezerваты:

- „Bagno Głusza”, utworzony w 2003 r. na terenie gminy Koronowo, faunistyczny, powierzchnia 166,96 ha,
- „Jar Grądowy Cieleća”, utworzony w 2003 r. na terenie gmin Bartniczka i Brodnica, leśny, powierzchnia 70,0 ha,
- „Jezioro Łyse”, utworzony w 2006 r. na terenie gminy Warlubie, torfowiskowy, powierzchnia 20,26 ha,
- „Jezioro Wieleckie”, utworzony w 2005 r. na terenie gminy Mrocza, wodny, powierzchnia 102,76 ha,
- „Uroczysko Koneck”, utworzony w 2006 r. na terenie gminy Koneck, leśny, powierzchnia 84,64 ha.

Utworzenie nowych rezerwatów pozwoliło na objęcie ochroną prawną kolejnych cennych przyrodniczo ekosystemów. Nowe rezerваты to obiekty o dużej powierzchni.

Należy zaznaczyć, że w 2009 r. dokonano zmian granic rezerwatu przyrody „Nadgoplański Park Tysiąclecia”. Jego powierzchnia zmniejszyła się z 9807,0 ha do 1882,65 ha. W kwietniu 2014 r. ponownie skorygowano powierzchnię rezerwatu i obecnie wynosi ona 1988,61 ha. Zmniejszenie powierzchni rezerwatu, w porównaniu ze stanem od jego utworzenia w 1967 r., wynika z doprecyzowania celów ochrony w związku ze znacznym zróżnicowaniem walorów przyrodniczych i krajobrazowych. Zdecydowano, że rezerwat przyrody obejmie najcenniejsze przyrodniczo tereny (dawniej teren tzw. ochrony rezerwatowej), a pozostałą jego część (dawniej teren tzw. ochrony krajobrazowej) zostanie wyłączony z rezerwatu i chroniony jako park krajobrazowy.

Ponadto w związku z nowymi pomiarami geodezyjnymi dokonano niewielkich korekt powierzchni kilku innych rezerwatów przyrody.

Łączna powierzchnia rezerwatów przyrody na terenie województwa kujawsko-pomorskiego zmniejszyła się do 10665,95 ha, co stanowi około 0,6% powierzchni województwa (w 2003 r. zajmowały powierzchnię 16652,11 ha, co stanowiło 0,9% powierzchni województwa).

18 rezerwatów przyrody posiada ważne plany ochrony. W związku ze zmianami ustawowymi tj. Wejściem w życie nowej ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody oraz zmianami kompetencji w zakresie ustanawiania planów ochrony, od 2008 r. Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Bydgoszczy, wydaje zarządzenia w sprawie ustanowienia **planów ochrony** dla rezerwatów przyrody. Do marca 2014 r. Wydano 48 takich zarządzeń. Obecnie trwają sukcesywne prace nad przygotowaniem planów ochrony dla pozostałych rezerwatów przyrody na terenie województwa.

Dla rezerwatów przyrody wydawane od 2008 r. są sukcesywnie zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska (RDOŚ) w Bydgoszczy w sprawie ustanowienia planów zadań ochronnych. Do marca 2014 r. takie zarządzenia wydano dla 17 rezerwatów przyrody.

System obszarów chronionych od 2003 r. był korygowany w niewielkim zakresie. Powiększono **parki krajobrazowe**: Brodnicki PK w 2004 r. – w gminach Brodnica, Brzozie i Zbiczno oraz Krajeński PK (dwukrotnie: w 2004 r.) – w gminach Sośno, Kęsowo i Kamień Krajeński. Powierzchnia Brodnickiego Parku krajobrazowego na terenie województwa kujawsko-pomorskiego wzrosła z 9338 ha do 12349 ha, a powierzchnia Krajeńskiego Parku krajobrazowego wzrosła z 54395 ha do 73850 ha.

Nie utworzono w wymienionym czasie żadnych **nowych parków krajobrazowych**, w tym projektowanych Pałuckiego i Skępskiego Parku Krajobrazowego. Nie utworzono parku krajobrazowego w dolinie Drwęcy, jedynie jak wspomniano wcześniej, na niewielkim fragmencie powiększono Brodnicki Park Krajobrazowy.

Od 2003 r. ustanowiono **plany ochrony** dla następujących parków krajobrazowych: Krajeńskiego, Tucholskiego i Nadgoplańskiego Parku Tysiąclecia. Pozostałe parki krajobrazowe nie posiadają ważnych planów ochrony.

Nie utworzono żadnych nowych **obszarów chronionego krajobrazu** ani nie zmieniono granic istniejących obszarów.

Z inicjatywy Zarządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego podjęto prace nad powiększeniem **obszaru funkcjonalnego „Zielone Płuca Polski”**. W 2006 roku obszar ten liczący dotychczas 9 gmin z powiatu brodnickiego został powiększony o kolejne 24 gminy tj. Wszystkie gminy z powiatów golubsko-dobrzyńskiego i rypińskiego, gminę Świecie nad Osą z powiatu grudziądzkiego, gminy: Dębowa Łąka, Książki, Wąbrzeźno i miasto Wąbrzeźno z powiatu wąbrzeskiego, gminy: Czernikowo, Lubicz i Obrowo z powiatu toruńskiego oraz gminy: Chrostkowo i Kikół z powiatu lipnowskiego, miasto Toruń. Łącznie powierzchnia ZPP wzrosła do 344 090 ha, tj. do 19,1% powierzchni regionu.

W północno-zachodniej części województwa decyzją obradującej w Paryżu w dniach 31 maja – 4 czerwca 2010 r. Międzynarodowej Rady Koordynacyjnej programu Człowiek i Biosfera został utworzony **Rezerwat Biosfery „Bory Tucholskie”**. Rezerwat jest położony na terenie województw: kujawsko-pomorskiego i pomorskiego. Łączna powierzchnia jego trzech stref wynosi 3195 km². Na terenie województwa kujawsko-pomorskiego strefę rdzenną tworzy 13 rezerwatów przyrody, strefę buforową dwa parki krajobrazowe, a strefę tranzytową 13 gmin lub ich części.

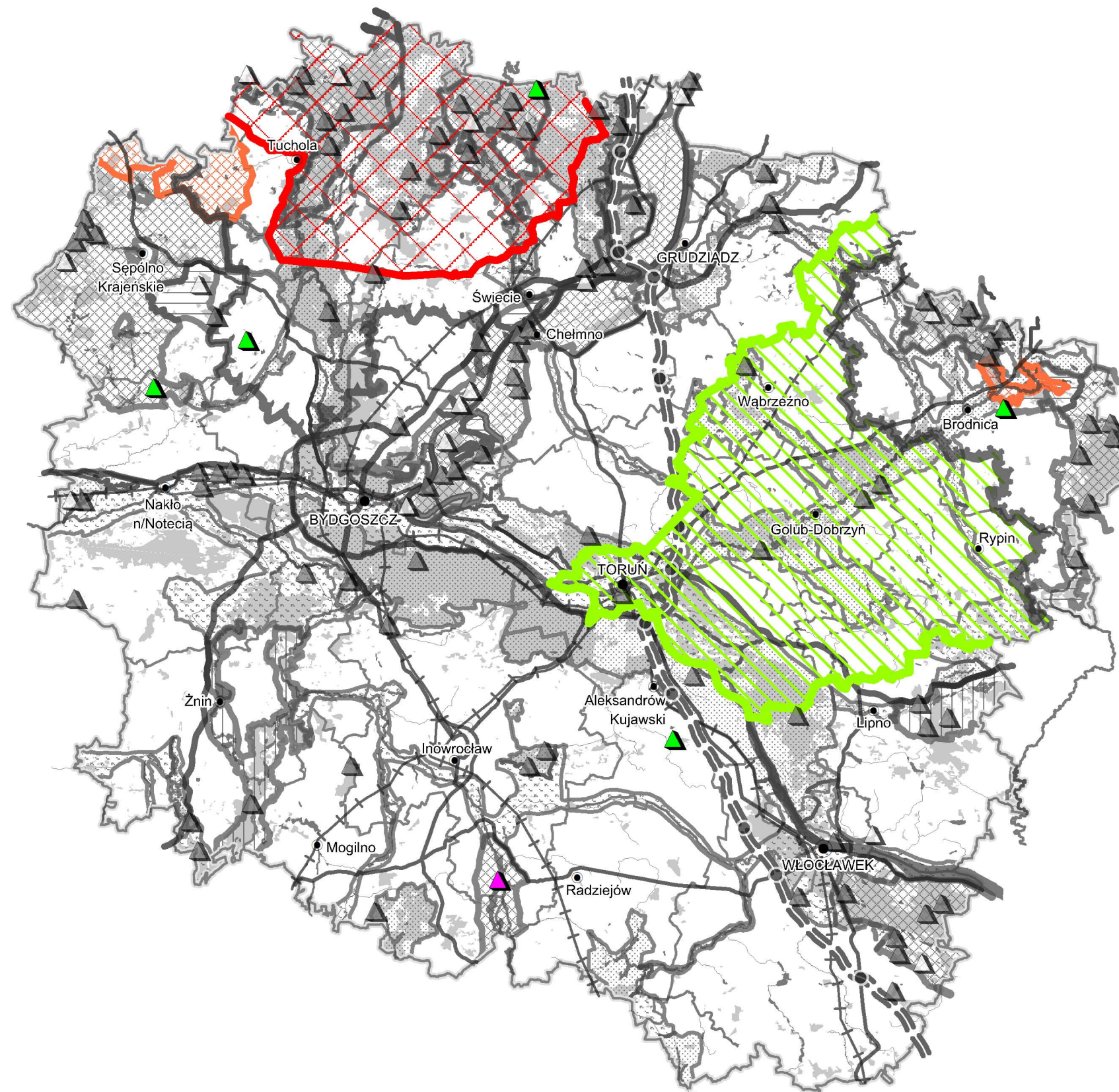
Od 2004 r. na terenie województwa kujawsko-pomorskiego kształtowana jest europejska sieć ekologiczna **Natura 2000**.

W trzech etapach stosownymi rozporządzeniami Ministra Środowiska ukształtowano sieć obszarów specjalnej ochrony ptaków, która obecnie obejmuje 7 obszarów o powierzchni 157 782,12 ha, co stanowi 8,8% jego powierzchni.

Od 2007 r. trzema wydanymi decyzjami Komisja Europejska zatwierdziła z terenu województwa kujawsko-pomorskiego 34 projektowane specjalne obszary ochrony siedlisk. Obecnie mają one status tzw. „obszarów mających znaczenie dla Wspólnoty”. Zajmują łącznie powierzchnię 82 846,86 ha, co stanowi 4,5% powierzchni województwa.

OKRESOWA OCENA PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO PRZEGLĄD ZMIAN W ZAGOSPODAROWANIU PRZESTRZENNYM

Ochrona przyrody i krajobrazu

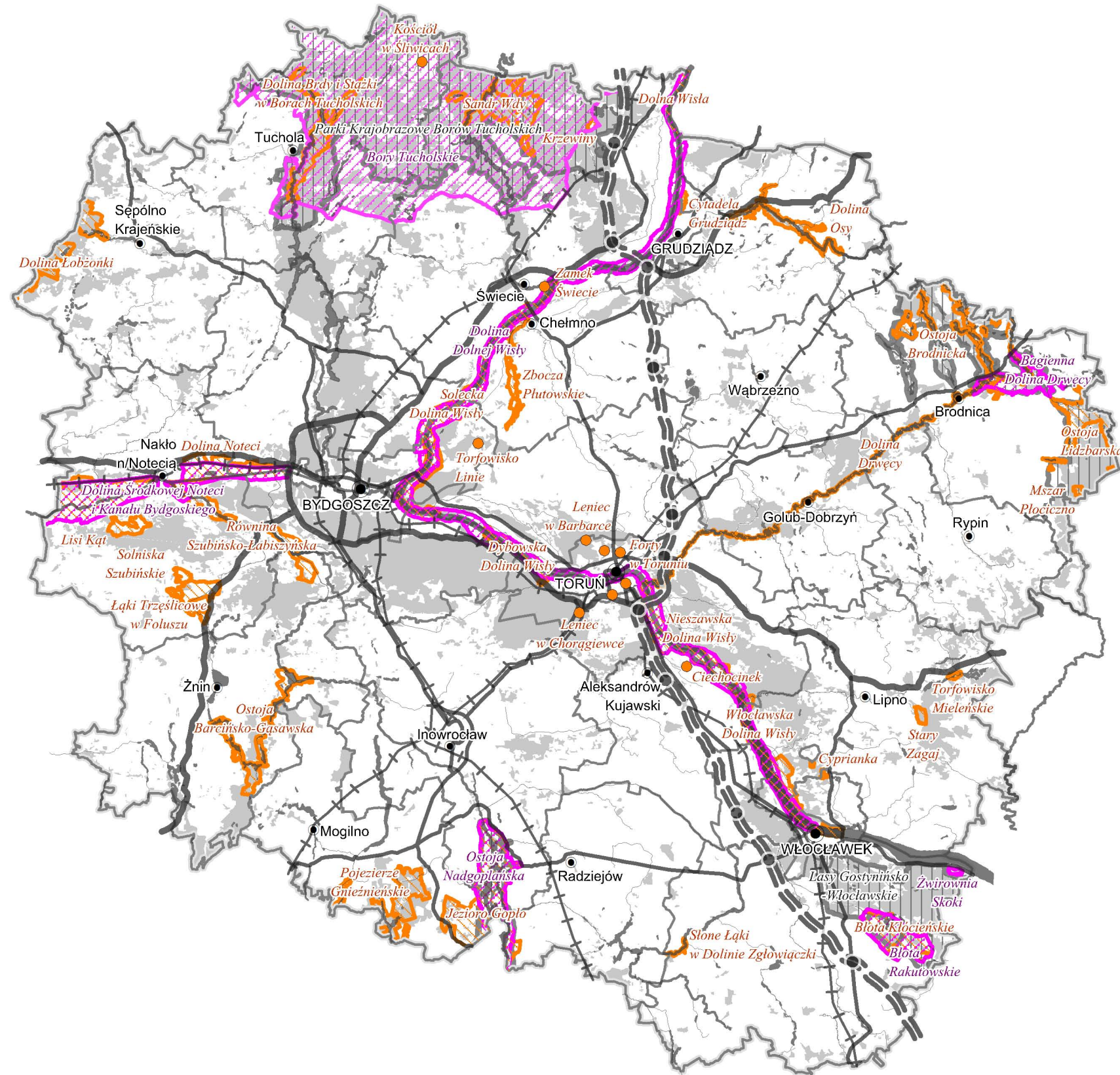
Legenda:

- granica województwa
- granice powiatów
- miasta powiatowe
- autostrada z węzłami
- drogi ekspresowe
- drogi krajowe
- główne linie kolejowe
- wody powierzchniowe
- lasy
- rezerваты przyrody:
 - - istniejące
 - - projektowane
- parki krajobrazowe:
 - - istniejące
 - - projektowane
 - - projektowane powiększenie parku
- otuliny parków krajobrazowych
 -
- obszary chronionego krajobrazu:
 - - istniejące
 - - projektowane
- korytarze ekologiczne do ochrony
- postulowana granica obszaru "Zielone Płuca Polski"
- granica projektowanego rezerwatu biosfery "Bory Tucholskie"
- nowo utworzone rezerваты przyrody
- znaczne zmniejszenie powierzchni rezerwatu przyrody
- zrealizowane powiększenia parków krajobrazowych
- zrealizowane powiększenie obszaru "Zielone Płuca Polski"
- utworzenie rezerwatu biosfery "Bory Tucholskie"

0 5 10 15 20 25 km

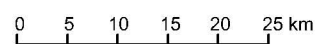
**OKRESOWA OCENA PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO
WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO
PRZEGLĄD ZMIAN W ZAGOSPODAROWANIU PRZESTRZENNYM**

Sieć ekologiczna Natura 2000

Legenda:

- granica województwa
- granice powiatów
- miasta powiatowe
- autostrada z węzłami
- drogi ekspresowe
- drogi krajowe
- główne linie kolejowe
- wody powierzchniowe
- lasy
- obszary proponowane do sieci ekologicznej Natura 2000 o powierzchni powyżej 100 ha
- obszary specjalnej ochrony ptaków Natura 2000
- obszary Natura 2000 mające znaczenie dla Wspólnoty zatwierdzone decyzją Komisji Europejskiej:
 - - o powierzchni powyżej 100 ha
 - - o powierzchni do 100 ha

3.1.2. Ochrona zasobów wodnych

Ochrona zasobów wodnych realizowana jest przez zespół działań zawartych w znowelizowanej w latach 2003-2012 ustawie Prawo wodne i skierowanych na zapobieganie dalszemu pogarszaniu się stanu wód oraz dążenie do jego ochrony i poprawy, a także promowania zrównoważonego korzystania z wód. Powyższe działania nie ograniczą się tylko do tzw. korzystania z wód, ale obejmą cały szereg działań, przedsięwzięć i inwestycji bezpośrednio lub pośrednio związanych z wodami i oddziaływujących na ich jakość.

Do poprawy jakości wód głównie przyczyni się likwidacja emisji ścieków poprzez sukcesywnie prowadzoną eliminację punktowych i obszarowych źródeł zanieczyszczeń.

Głównym celem ochrony zasobów wodnych jest realizacja celu środowiskowego Ramowej Dyrektywy Wodnej - **osiągnięcie do roku 2015 (w uzasadnionych przypadkach do 2021 lub 2027 r.) wód dobrej jakości.**

Istotne zmiany w zakresie podejścia do oceny zasobów wodnych i zrównoważonego korzystania z wód nastąpiło poprzez:

- Wyznaczenie obszarów dorzeczy i regionów wodnych;
Gospodarowanie wodami w rozumieniu Ustawy Prawo wodne odbywać się będzie w obszarze dorzeczy i regionów wodnych. Teren województwa kujawsko-pomorskiego obejmują dwa dorzecza, Wisły i Odry i części trzech regionów: Region wodny Dolnej Wisły, Region wodny Środkowej Wisły i Region wodny Warty. W gospodarowaniu wodami i ocenie jakości wód za jednostkę podstawową przyjęto jednolite części wód: rzecznych, jeziornych i podziemnych.
- Wydzielenie typów wód powierzchniowych;
Ocena jakości wód przy uwzględnieniu ich typologii abiotycznej pozwoliła na rzeczywistą klasyfikację i ocenę uwarunkowaną ich zróżnicowaniem środowiskowym. Na terenie Polski wydzielono 26 typów rzek, z których na terenie województwa kujawsko-pomorskiego zidentyfikowano 10 typów oraz 13 typów jezior, z których na terenie województwa kujawsko-pomorskiego występują głównie 4 typy.
- Podział wód na jednolite części wód (JCW);
Na terenie województwa wyznaczono 250 jednolitych części wód rzecznych, będących oddzielnymi i znaczącymi elementami wód powierzchniowych, 17 jednolitych części wód podziemnych, z których łącznie na terenie województwa znajdują się 4 części oraz 127 jeziornych jednolitych części wód.

W 2003 roku określono wody wrażliwe na zanieczyszczenia związkami azotu ze źródeł rolniczych oraz wyznaczono dla tych wód cztery obszary szczególnie narażone na zanieczyszczenia pochodzenia rolniczego o łącznej powierzchni 745,6 km² - 4,7 % ogólnej powierzchni województwa.

W roku 2012 przeprowadzono ponowną analizę wpływu zanieczyszczenia związkami azotu ze źródeł rolniczych w wyniku której wyznaczono 14 nowych obszarów o łącznej powierzchni 2106,89 km², co stanowi 11,76 % ogólnej powierzchni województwa.

Z powyższego wynika, że w ostatnich latach nasiliły się zagrożenia związane z migracją zanieczyszczeń zawierających związki azotu do wód powierzchniowych.

3.1.3. Ochrona zasobów glebowych i leśnych

Realizacja tego kierunku odbywała się poprzez szereg kompleksowych działań zapobiegających degradacji zasobów glebowych oraz obszarów leśnych.

Zmiany w zakresie eliminacji czynników degradacji (zmniejszenia żyzności i produktywności gleb) i zanieczyszczenia gleb oraz naruszania stosunków wodnych nie są kompleksowo monitorowane. Polityka samorządu województwa w zakresie ochrony gleb o wysokiej przydatności rolniczej wyraża się w ograniczaniu wyłączenia tego typu gruntów z użytkowania rolniczego. Prowadzone są sukcesywne działania w zakresie przeciwdziałania procesom erozji gleb, polegające na wprowadzaniu zadrzewień oraz na gospodarowaniu z przestrzeganiem zasad dobrej praktyki rolniczej. Przy przeznaczaniu na cele nierolnicze przestrzegana jest zasada wyłączenia z produkcji rolnej gleb o niskiej przydatności rolniczej. Przeznaczenie na cele nierolnicze gleb klasy I-III wymaga zgody ministra właściwego do spraw rolnictwa, która uzyskiwana jest w procedurze sporządzania miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego .

Sukcesywnie prowadzone są działania w zakresie zwiększenia lesistości obszaru województwa poprzez zalesianie gruntów najniższych klas bonitacyjnych mało przydatnych dla gospodarki rolnej. Realizowany jest „Program zwiększenia lesistości i zadrzewień w latach 2001-2020”.

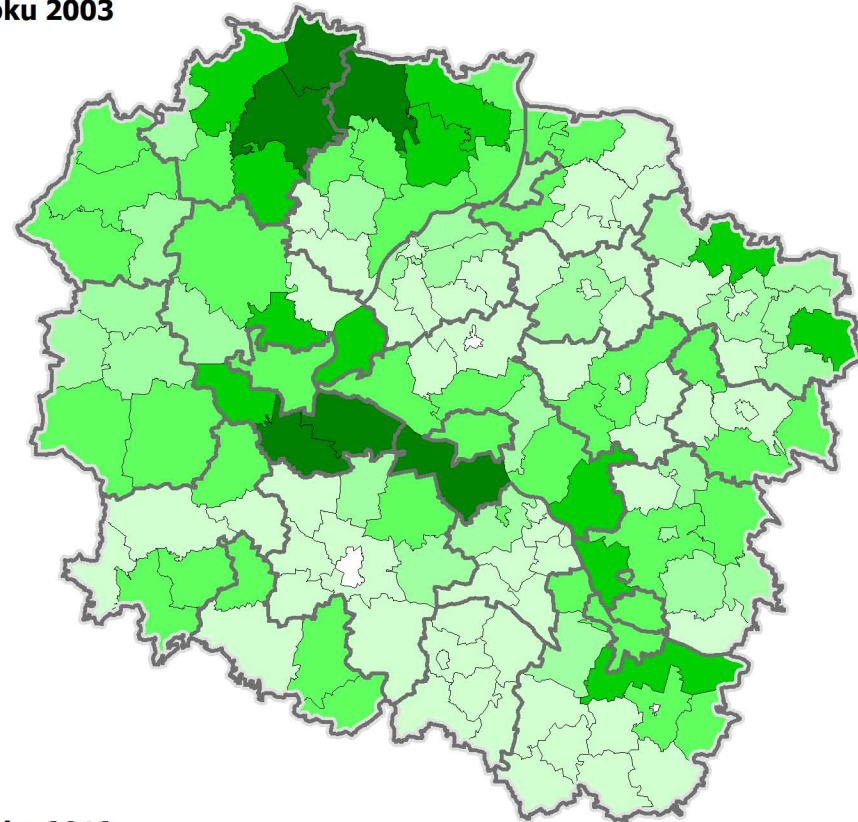
W latach 2003-2012 powierzchnia lasów województwa zwiększyła się z 414561,1 ha do 420910,3 ha, co stanowi wzrost o prawie 6350 ha. Oznacza to, że rocznie zalesiano średnio prawie 600 ha gruntów.

W lasach gospodarka prowadzona jest na podstawach ekologicznych, w tym realizowane jest dostosowywanie składu gatunkowego drzewostanów leśnych do siedliska glebowego oraz przebudowa drzewostanów leśnych zgodnie z siedliskami glebowymi. Wzdłuż dróg, cieków, na miedzach oraz kępach, na bezleśnych obszarach intensywnie użytkowanych rolniczo, wprowadzane są zadrzewienia. Pozwala to na zwiększenie walorów krajobrazowych i przeciwdziałanie erozji gleb.

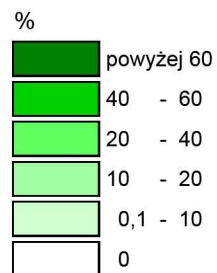
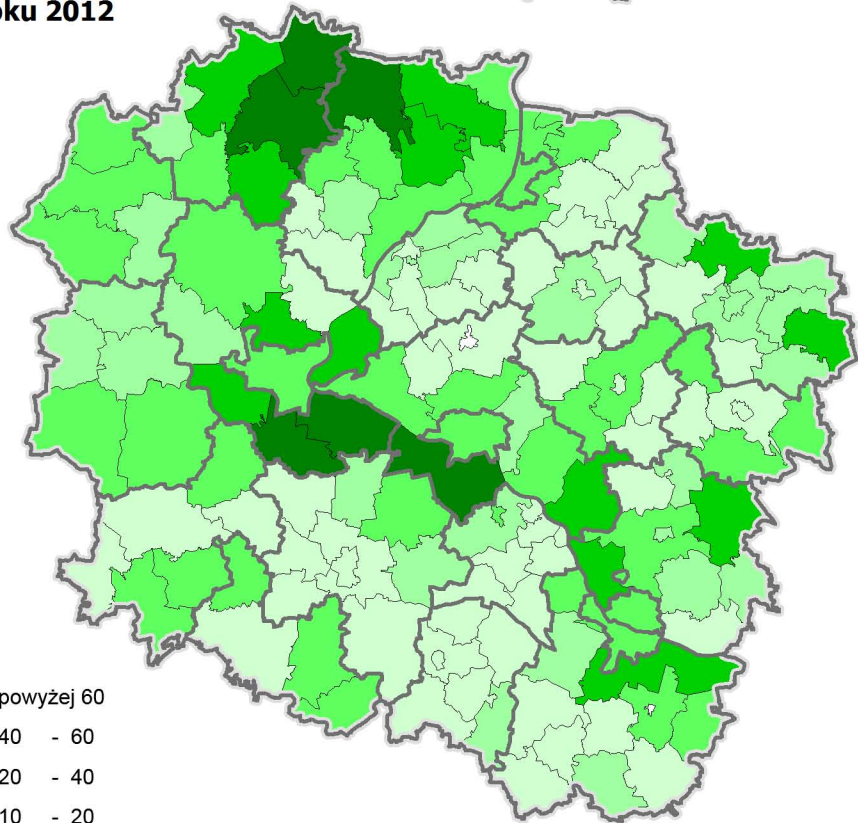
OKRESOWA OCENA PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO PRZEGLĄD ZMIAN W ZAGOSPODAROWANIU PRZESTRZENNYM

Lesistość

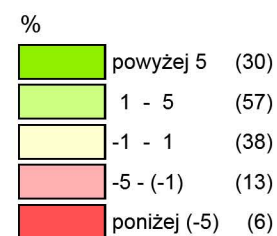
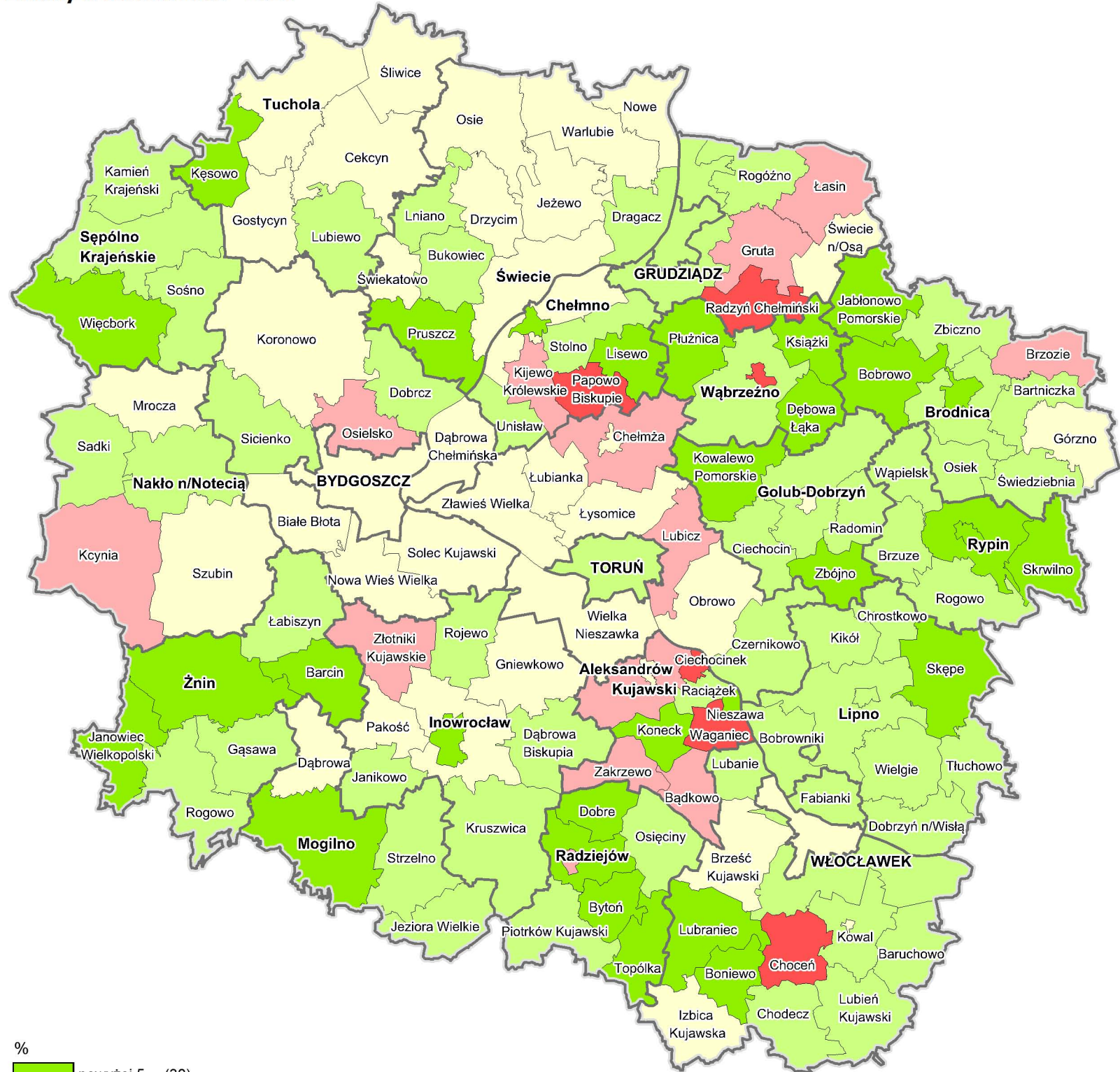
Stan w roku 2003

Stan w roku 2012

Zmiany w okresie 2003 - 2012

Podział administracyjny

- granica województwa
- granice powiatów
- granice gmin

3.1.4 Ochrona złóż kopalin

Na terenie województwa sukcesywnie rozpoznawane i dokumentowane są nowe złoża surowców naturalnych. Dotyczy to w szczególności złóż piasków i żwirów, których liczba zwiększyła się ponad 2-krotnie - do 652 złóż. Każde złożo po zakończeniu eksploatacji obligatoryjnie jest rekultywowane w kierunku rolniczym, leśnym lub wodnym.

Na terenie województwa nie podjęto dotychczas eksploatacji żadnego ze złóż węgla brunatnego. Obserwuje się jednak nasiloną presję na rozpoczęcie eksploatacji węgla brunatnego na terenie gminy Piotrków Kujawski (powiat radziejowski), jako kontynuację eksploatowanego już złoża „Tomisławice” w województwie wielkopolskim.

Północno-wschodnia część województwa to obszar, na którym prowadzone są poszukiwania gazu z łupków. Wydanych zostało kilkanaście koncesji na poszukiwanie gazu. Prowadzone są prace sejsmiczne, a na terenie gminy Brodnica wykonano jeden próbny odwiert. Wyniki badań nie zostały jednak jeszcze podane do publicznej wiadomości.

3.1.5 Ochrona przed hałasem

Prawo ochrony środowiska nałożyło obowiązek wykonywania oceny stanu akustycznego (map akustycznych) dla następujących obszarów: aglomeracji o liczbie większej niż 250 tys. mieszkańców (miasto Bydgoszcz), aglomeracji o liczbie mniejszej niż 250 tys. mieszkańców (miasta Toruń i Włocławek), innych terenów wskazanych w powiatowych planach ochrony środowiska oraz terenów poza aglomeracjami położonych w zasięgu oddziaływania akustycznego dróg, linii kolejowych oraz lotnisk, których eksploatacja może spowodować negatywne oddziaływanie na znacznych obszarach, celem której jest zidentyfikowanie i wyznaczenie obszarów o ponadnormatywnych poziomach hałasu, na których należy skoncentrować działania naprawcze. Dotyczy odcinków dróg, po których porusza się ponad 3 miliony pojazdów rocznie, linii kolejowych, po których przejeżdża ponad 30 tys. pociągów rocznie oraz lotnisk, na których występuje ponad 50 tys. operacji. Wykaz tego typu obiektów na terenie województwa kujawsko-pomorskiego przedstawiony został w raporcie o stanie zagospodarowania przestrzennego województwa.

3.1.6 Ochrona powietrza

Od 2003 r. zmieniło się podejście do oceny jakości powietrza atmosferycznego. W latach 2003-2006 funkcjonował podział województwa na 23 strefy - aglomeracja bydgoska, 3 miasta na prawach powiatu (Toruń, Włocławek, Grudziądz) oraz 19 powiatów ziemskich. Po ponownej weryfikacji od 2007 do 2009 roku wydzielono 15 stref – 6 stref wydzielono z połączenia 14 powiatów, 5 stref w administracyjnych granicach powiatów, aglomeracja bydgoska oraz 3 miasta na prawach powiatu (Toruń, Włocławek, Grudziądz).

W 2010 roku nastąpiła kolejna zmiana i ostatecznie wydzielono z terenu województwa 4 strefy - aglomeracja bydgoska, 2 miasta na prawach powiatu (Toruń, Włocławek) oraz strefa kujawsko-pomorska.

3.1.7 Ochrona przed promieniowaniem elektromagnetycznym

Na terenie województwa kujawsko-pomorskiego od 2006 roku dokonuje się oceny wpływu oddziaływania promieniowania elektromagnetycznego na zdrowie ludzi. W latach 2006-2007 pomiary prowadzone były w miastach, w rejonie lokalizacji źródeł promieniowania elektromagnetycznego. Od 2008 r. zgodnie z nowym Rozporządzeniem Ministra Środowiska na terenie województwa zostały wyznaczone nowe punkty pomiaru poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku, dla których prowadzona jest ocena oddziaływania.

3.2. Sfera społeczna

3.2.1. Demografia

Na przestrzeni ostatnich lat województwo kujawsko-pomorskie pod względem procesów demograficznych wykazuje duże zróżnicowanie. Przeprowadzone analizy wskazują, iż w latach 2003-2012 zmiany demograficzne miały charakter zarówno pozytywny, jak i negatywny. Do pozytywnych zmian należy zaliczyć poprawiające się wskaźniki ruchu migracyjnego na obszarach wiejskich (systematyczny wzrost dodatniego salda migracji). Natomiast wśród negatywnych aspektów rozwoju demograficznego województwa wymienia się pogarszającą się sytuację demograficzną największych miast województwa (w tym niekorzystne saldo migracji, skutkujące zmniejszeniem się liczby ludności na tych obszarach) oraz znaczne pogorszenie struktury wieku, świadczące o procesie starzenia ludności.

Tabela 1 Podstawowe parametry demograficzne województwa w 2003 r. i 2012 r.

Wskaźnik	2003	2012	Zmiana (w %)
Liczba ludności	2068142	2096404	1,4
Liczba ludności w miastach	1280882	1262091	-1,5
Liczba ludności Bydgoszczy	370245	361254	-2,4
Liczba ludności Torunia	208936	204299	-2,2
Liczba ludności Włocławka	120728	115546	-4,3
Liczba ludności Grudziądza	100024	97971	-2,1
Liczba ludności Inowrocławia	77891	75517	-3,0
Liczba ludności pozostałych miast	403058	407504	1,1
Liczba ludności wiejskiej	787260	834313	6,0
Gęstość zaludnienia	115	117	1,7
Wskaźnik feminizacji	107	106	-0,9
Ludność w wieku przedprodukcyjnym	467670	393346	-15,9
Udział (w % ogółu ludności)	22,6%	18,8%	-
Ludność w wieku produkcyjnym	1306605	1343978	2,9
Udział (w % ogółu ludności)	63,2%	64,1%	-
Ludność w wieku poprodukcyjnym	293867	359080	22,2
Udział (w % ogółu ludności)	14,2%	17,1%	-
Urodzenia żywe na 1000 mieszkańców	9,7	9,9	2,1
Zgony na 1000 mieszkańców	9,3	9,7	4,3
Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców	0,4	0,2	-50,0
Saldo migracji	-1437 ¹	-1779 ²	-23,8
Saldo migracji w miastach	-2506 ¹	-3801 ²	-51,7
Saldo migracji na wsi	1069 ¹	2022 ²	89,1

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS

W 2012 r. Województwo kujawsko-pomorskie zamieszkiwało blisko 2,1 mln mieszkańców. W porównaniu z 2003 r. zaobserwowano zwiększenie ogólnej liczby ludności województwa o 28,3 tys. osób, co oznacza wzrost na poziomie 1,37%. Wzrost liczby ludności zanotowano w 97 gminach, natomiast spadek w 47 gminach. W przypadku udziału ludności miejskiej w ogólnej liczbie mieszkańców województwa zaobserwowano spadek, lecz mimo tego w 2012 r. przeważającą część ludności kujawsko-pomorskiego stanowili mieszkańcy 52 miast

¹ dane uśrednione za lata 2001-2003

² dane uśrednione za lata 2010-2012

zlokalizowanych na jego obszarze (w 2012 r. 1262,1 tys. osób, a w 2003 r. 1280,9 tys.). Wskaźnik urbanizacji, czyli udział ludności zamieszkującej miasta, w 2003 r. Wynosił 61,9%, zaś w 2012 był niższy i kształtował się na poziomie 60,2%.

Pod względem spadku liczby ludności najgorzej wypadają największe ośrodki miejskie. Największy odpływ ludności stwierdzono w Bydgoszczy (w całym okresie wyniósł blisko 9 tys. osób), we Włocławku (zmniejszenie się liczby ludności o 5,2 tys. osób) oraz w Toruniu (spadek o 4,6 tys. osób). W 2012 r. mieszkańcy pięciu największych miast kujawsko-pomorskiego stanowili 67,7% łącznej liczby ludności miejskiej województwa (w 2003 r. 68,5%). Ta tendencja wynika głównie z występowania niekorzystnego salda migracji w miastach oraz spowodowana jest dodatkowo ujemnymi wartościami wskaźnika przyrostu naturalnego. Odpływ ludności z największych obszarów miejskich jest związany także z procesem suburbanizacji. Największą dynamikę rozwoju procesów suburbanizacyjnych zanotowano w gminach podmiejskich, położonych w bezpośrednim sąsiedztwie Bydgoszczy i Torunia. Należy do nich zaliczyć gminę Białe Błota (wzrost liczby mieszkańców o 6,6 tys. osób), Obrowo (4,7 tys. osób) i Osielsko (4,4 tys. osób). Tendencja wzrostowa liczby ludności dotyczy głównie mieszkańców wsi, których liczba zwiększyła się w latach 2003-2012 o **5,97%**, czyli do poziomu 834,3 tys. osób (w 2003 r. - 787,3 tys. osób). W 2003r. przeciętnie miejscowość wiejska w województwie kujawsko-pomorskim liczyła 307 mieszkańców, zaś w 2012 r. średnia zwiększyła się do 325 osób, co oznacza wzrost na poziomie 5,9%. Największy przeciętny wzrost liczby mieszkańców w miejscowościach statystycznych wystąpił w gminach Osielsko (1079 osób w 2003 r. i 1710 osób w 2012 r. – wzrost na poziomie 58,5%), Białe Błota (1006 osób w 2003 r. i 1558 osób w 2012 r. – 54,9%) i Obrowo (410 osób w 2003 r. i 621 osób w 2012 r. – 51,5%). Największemu przeciętnemu zmniejszeniu uległy miejscowości statystyczne w gminach Radomin (262 osoby w 2003 r. i 246 osób w 2012 r. – spadek na poziomie 6,1%) i Bytoń (184 osoby w 2003 r. i 173 osoby w 2012 r. – -6%) i na obszarze wiejskim gminy Łasin (257 osób w 2003 r. i 243 osoby w 2012 r. – -5,4%). Ogólnego zwiększenia średniej wielkości miejscowości statystycznej w województwie nie należy traktować jako tendencji charakterystycznej dla całego województwa. Przeciętna liczba mieszkańców w miejscowości wiejskiej zawyżana jest w sposób znaczący przez gminy podmiejskie Bydgoszczy i Torunia. Łączna liczba ludności w Bydgoszczy i Toruniu oraz powiatach bydgoskim i toruńskim w roku 2003 wyniosła 755,3 tys. osób, zaś w 2012 r. - 774,8 tys. osób, a więc o 2,6% więcej (prawie 20 tys. mieszkańców).

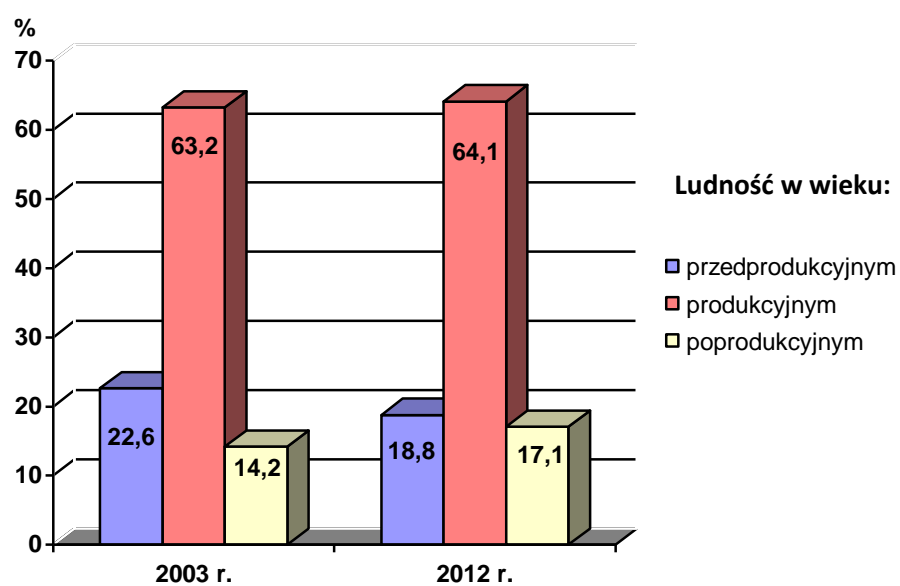
Spośród 52 miast województwa kujawsko-pomorskiego, zwiększenie liczby ludności zaobserwowano w 30, natomiast zmniejszenie w 22. Jak już wspomniano, najgorzej pod tym względem wypadają największe miasta. Największy bezwzględny wzrost liczby mieszkańców odnotowano w Brodnicy (1245 osób), Solcu Kujawskim (767 osób) i Świeciu (631 osób). Największy procentowy wzrost liczby mieszkańców w stosunku do liczby ludności w 2003 r. wystąpił w miastach: Skępe (6,6% - 227 osób), Mrocza (5,2% - 217 osób), Solec Kujawski (5,1% - 767 osób) i Jabłonowo Pomorskie (5,1% - 187 osób).

W 2012 r. gęstość zaludnienia w województwie kujawsko-pomorskim wyniosła 117 osób/km², natomiast w 2003 r. było to 115 osób/km². Gęstość zaludnienia w miastach wyniosła 1524 osoby/km², co oznacza spadek na poziomie 1,59% (w 2003 r. 1549 osób/km²). Z kolei w przypadku obszarów wiejskich zaobserwowano wzrost gęstości zaludnienia o 6%, z 46 osób/km² w 2003 r. do prawie 49 osób/ km². Największymi wzrostami gęstości zaludnienia cechują się gminy podmiejskie, zlokalizowane w bezpośrednim sąsiedztwie największych miast województwa (Bydgoszczy i Torunia) oraz gminy położone w północno-zachodniej części województwa kujawsko-pomorskiego. z kolei spadek liczby mieszkańców na km² występuje głównie we wschodniej i południowej części województwa kujawsko-pomorskiego.

W ostatnich latach systematycznie obserwuje się odpływ mieszkańców z województwa kujawsko-pomorskiego (ujemne saldo migracji). W latach 2001-2003 w wyniku migracji ludność województwa zmniejszała się średnio o 1437 osób rocznie. Intensywność zaobserwowanego

zjawiska nasiliła się w latach 2010-2012, co skutkowało wzrostem przeciętnego wymeldowania się mieszkańców województwa o 343 osoby rocznie. Zatem średni odpływ ludności województwa wzrósł do poziomu, wynoszącego prawie 1779 osób rocznie, co oznacza wzrost salda migracji o 23,9%. W ostatnich latach spośród 144 gmin województwa jedynie w 47 notuje się dodatni wskaźnik salda migracji, co dotyczy głównie gmin podmiejskich Bydgoszczy i Torunia. Zasiedlane są przede wszystkim obszary wiejskie, na których saldo migracji jest dodatnie i wzrosło w ostatnich latach aż o 953 osoby rocznie, czyli zwiększyło się na poziomie 89% w stosunku do okresu 2001-2003. Wynika to z wzmożonego odpływu ludności z dużych miast i osiedlania się mieszkańców w obszarze objętym procesami suburbanizacji. Jednak sytuacja obszarów wiejskich jest zróżnicowana. Tylko niektóre są atrakcyjne dla migracji, pozostałe prezentują stosunkowo niskie wskaźniki napływu. Charakterystyczny dla obszarów migracyjnych jest napływ ludności młodej, widoczny szczególnie w przypadku prężnie rozwijających się gmin podmiejskich. Na pozostałych obszarach, nie charakteryzujących się dużym natężeniem ruchu migracyjnego (stagnacja mieszkańców) utrzymują się cechy tradycyjne. W latach 2001-2003 przeciętne saldo migracji na wsi wyniosło 1069 osób, natomiast w latach 2010-2012 wartość ta kształtowała się na średnim poziomie 2022 osób. Z kolei w miastach, w latach 2010-2012, w wyniku migracji ludność województwa zmniejszała się przeciętnie o 3801 osób rocznie (w latach 2001-2003 średni odpływ ludności na poziomie 2506 osób rocznie). Na przestrzeni ostatnich lat średnie tempo wysiedlania się ludności miast zwiększyło się o 1296 osób w skali roku. Analizując jednak sumę salda migracji w okresie 2003-2012 w stosunku do liczby ludności w 2003 r., okazuje się, że spadek liczby ludności w wyniku ruchów migracyjnych zaobserwowano aż w 41 miastach. W przypadku pozostałych 11 miast województwa kujawsko-pomorskiego odnotowano przewagę liczby osób zameldowanych nad liczbą osób wymeldowanych.

W latach 2003-2012 przekształceniu uległa struktura ludności województwa kujawsko-pomorskiego pod względem ekonomicznych grup wieku. Widoczne zmiany świadczą o nasileniu tendencji starzenia się mieszkańców województwa. Zjawisko to w sposób szczególny dotyczy miast, zwłaszcza tych największych. W 2012 r. osoby w wieku przedprodukcyjnym stanowiły 22,6% (467,7 tys. osób) ogólnej liczby ludności województwa, zaś w 2003 r. udział tej grupy osób był znacznie mniejszy i wynosił 18,8% (393,3 tys. osób), co oznacza spadek aż o 3,8 punktu procentowego. Udział osób w wieku produkcyjnym zwiększył się o 0,9 punktu procentowego, z 1306,6 tys. osób w 2003 r. do 1344 tys. osób w 2012 r. (odpowiednio 63,2% udziału i 64,1%). Największy wzrost nastąpił wśród osób w wieku poprodukcyjnym. W 2003 r. ich liczba wynosiła 293,9 tys. osób, z kolei w 2012 r. takich osób było już 359,1 tys. W porównaniu do ogólnej liczby mieszkańców województwa kujawsko-pomorskiego, liczba ludności w wieku poprodukcyjnym zwiększyła się z 14,2% do 17,1%, co oznacza wzrost na poziomie 2,9 punktu procentowego. Bez względu na wzrost liczbowy tej grupy wyniósł 65,2 tys. osób, czyli aż 22%. W rozkładzie przestrzennym województwa ludność starsza (w wieku poprodukcyjnym) cechuje się większym udziałem we wschodniej części województwa, niż w zachodniej, natomiast środkową część charakteryzuje wysoki udział ludności w wieku produkcyjnym. Zauważalny jest również większy udział, wśród mieszkańców wsi, ludności w wieku przedprodukcyjnym, przy mniejszym grupie produkcyjnej i porównywalnym udziale osób starszych. Najkorzystniejszą strukturą wieku charakteryzują się mieszkańcy obszarów podmiejskich, co jest skutkiem dużej imigracji ludności młodej.

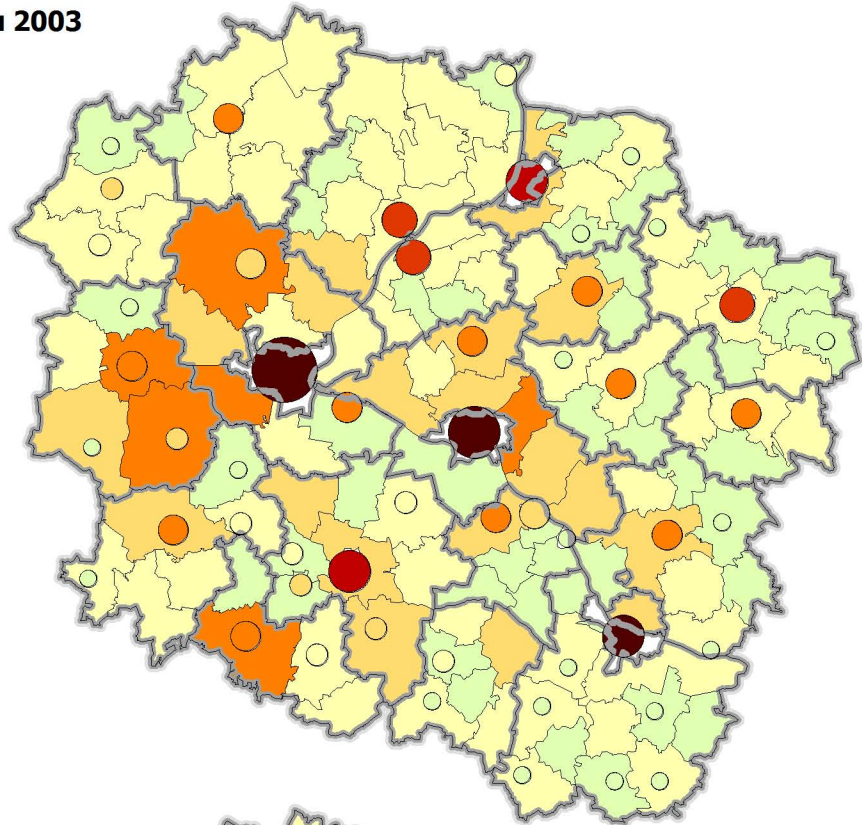
Rys. 5 Ludność według ekonomicznych grup wieku w 2003 r. i 2012 r.

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS

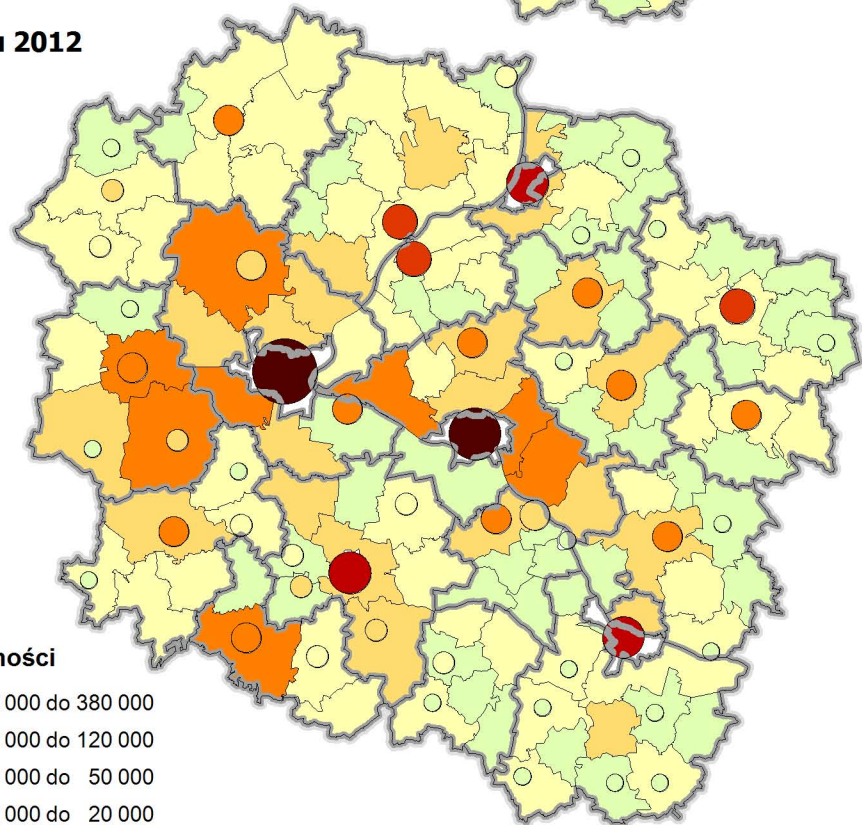
OKRESOWA OCENA PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO PRZEGLĄD ZMIAN W ZAGOSPODAROWANIU PRZESTRZENNYM

Liczba ludności

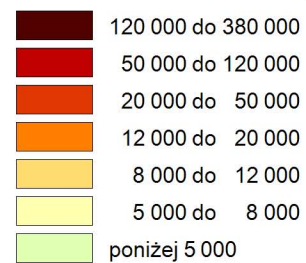
Stan w roku 2003

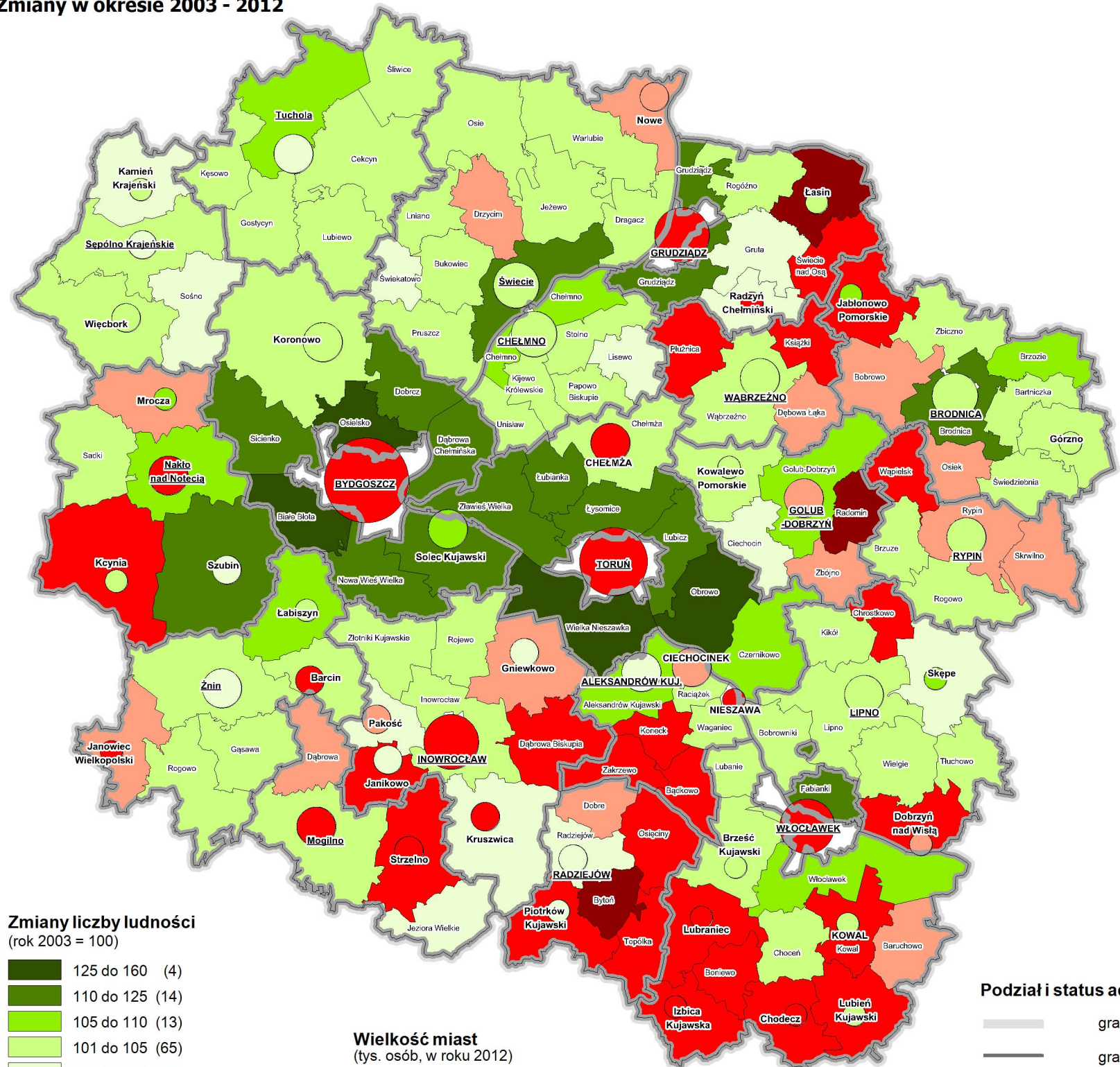
Stan w roku 2012

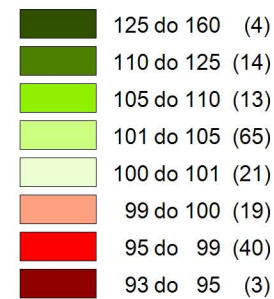
Liczba ludności

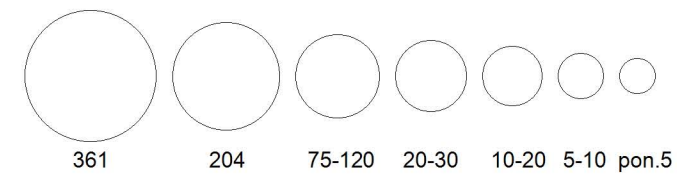
Zmiany w okresie 2003 - 2012

Zmiany liczby ludności
(rok 2003 = 100)

Wielkość miast
(tys. osób, w roku 2012)

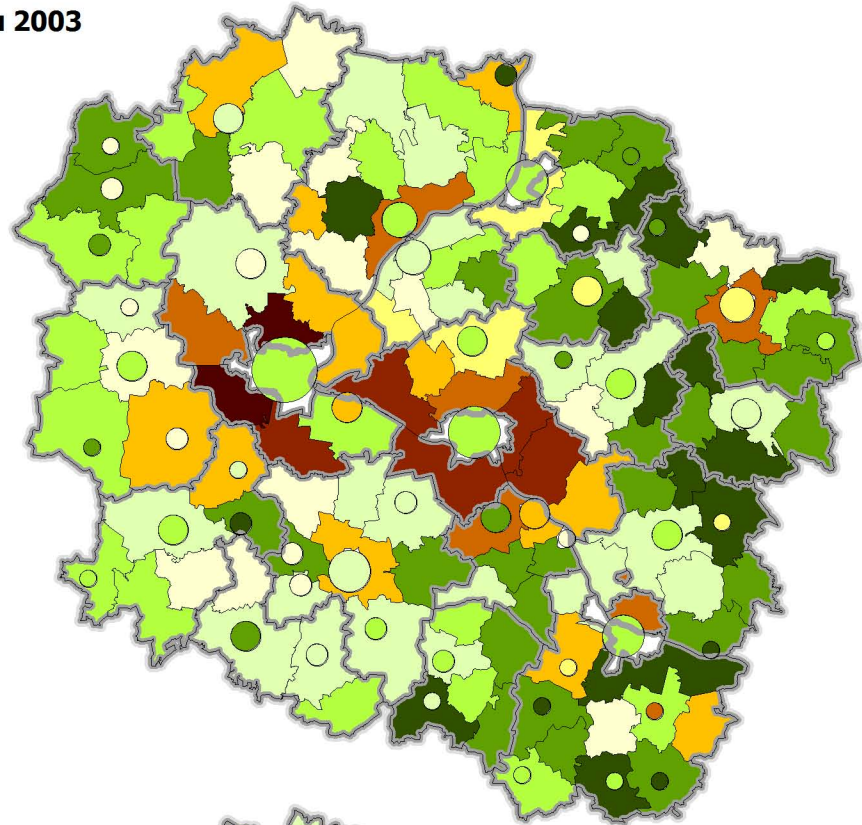
Podział i status administracyjny

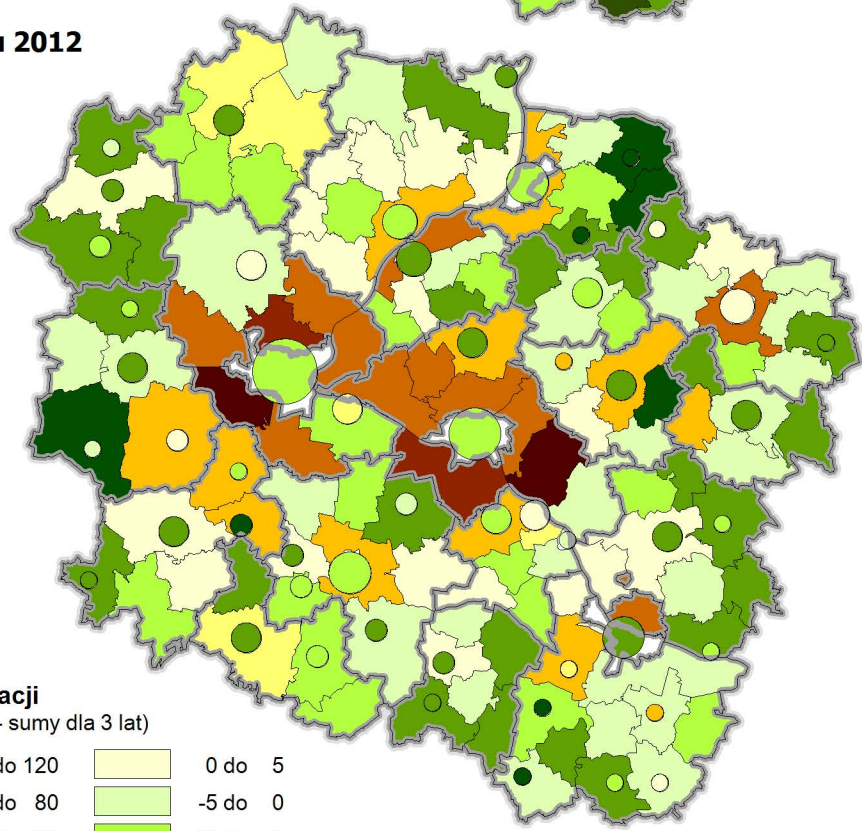
OKRESOWA OCENA PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO PRZEGLĄD ZMIAN W ZAGOSPODAROWANIU PRZESTRZENNYM

Saldo migracji

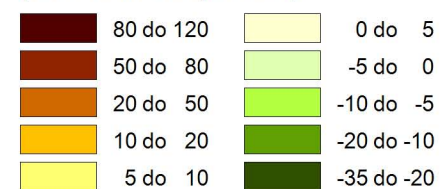
Stan w roku 2003

Stan w roku 2012

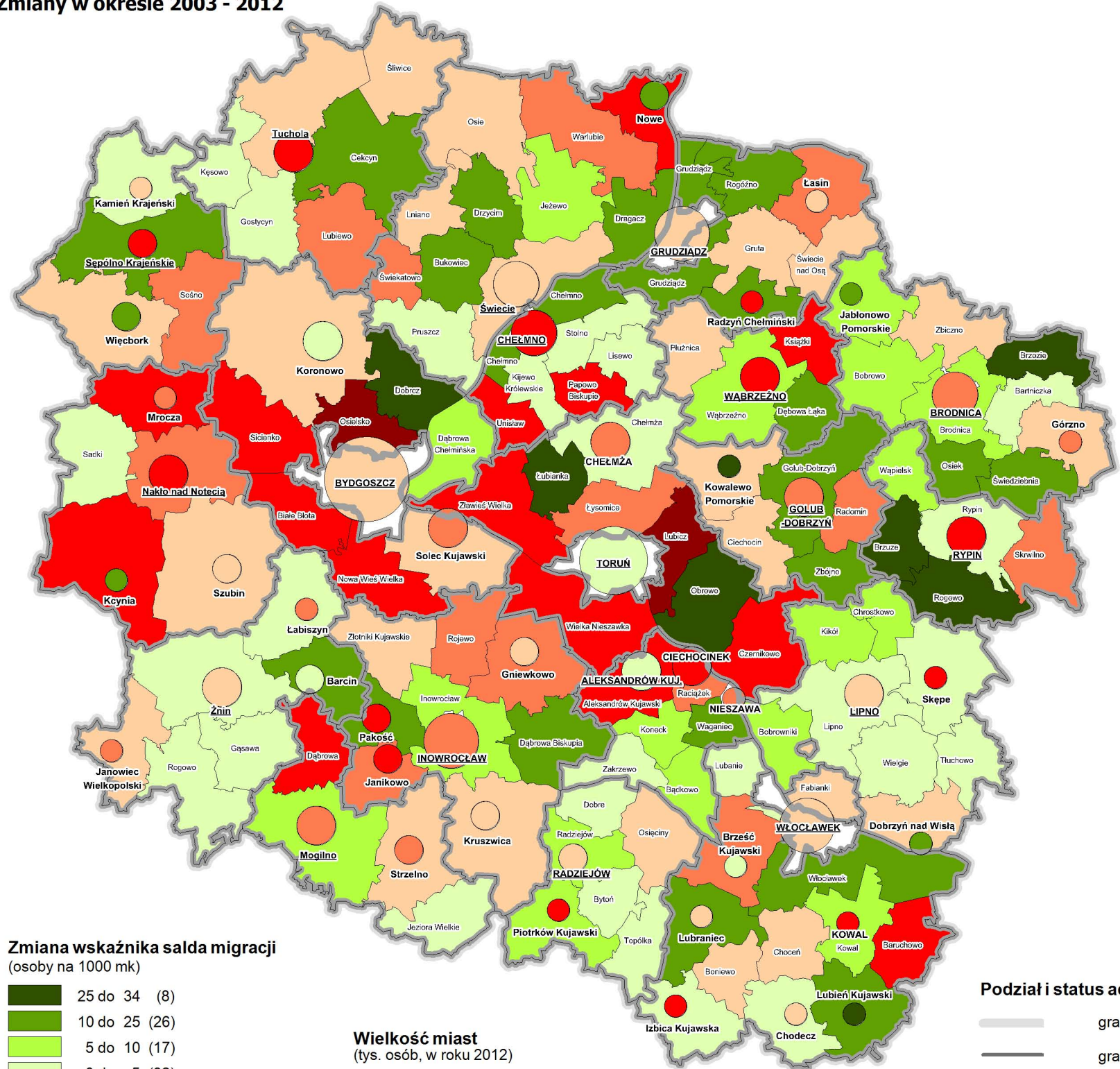

Saldo migracji
(na 1000 mk - sumy dla 3 lat)

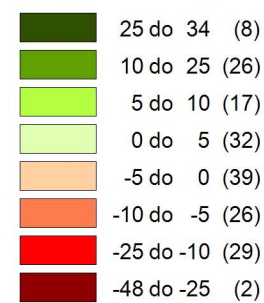

Okres początkowy - sumy dla lat 2001-2003
Okres końcowy - sumy dla lat 2010-2012

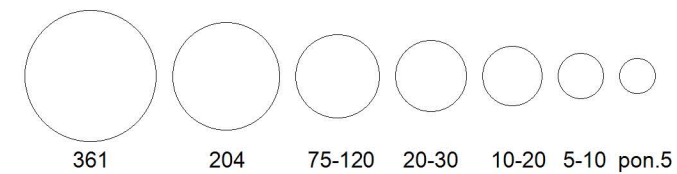
Zmiany w okresie 2003 - 2012

Zmiana wskaźnika salda migracji
(osoby na 1000 mk)

Wielkość miast
(tys. osób, w roku 2012)

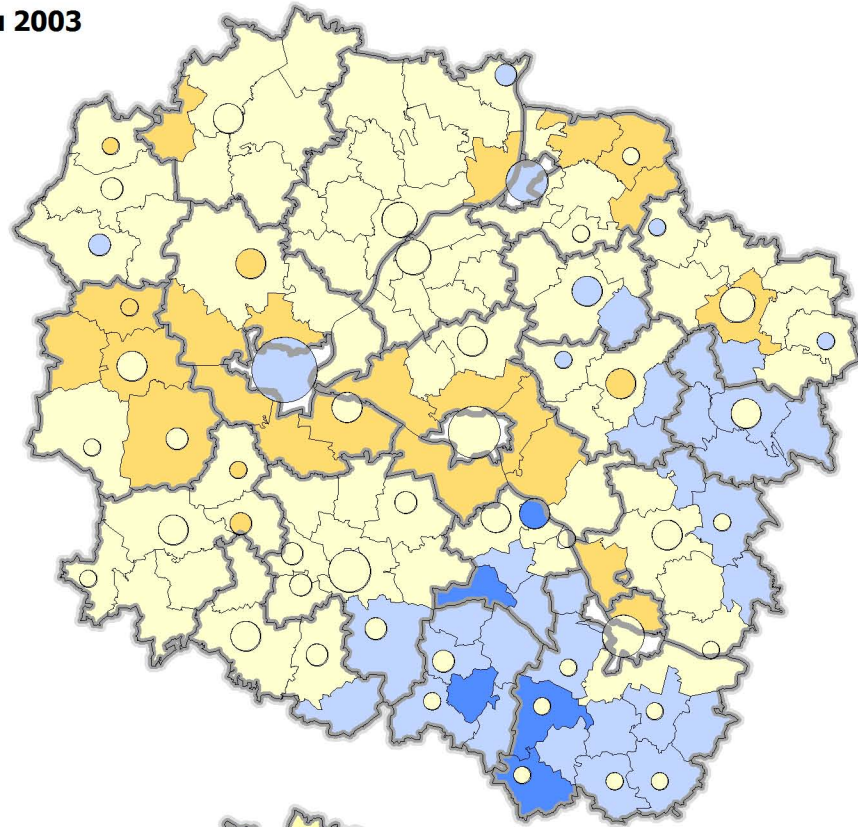
Podział i status administracyjny

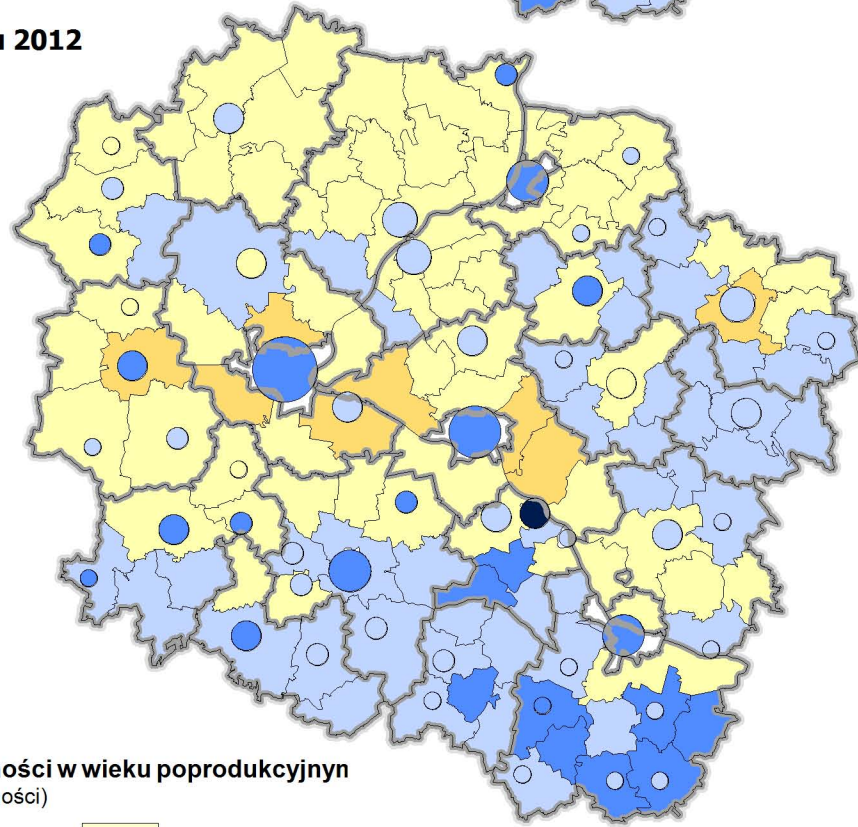
OKRESOWA OCENA PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO PRZEGLĄD ZMIAN W ZAGOSPODAROWANIU PRZESTRZENNYM

Udział grupy poprodukcyjnej
w ogólnej liczbie ludności

Stan w roku 2003

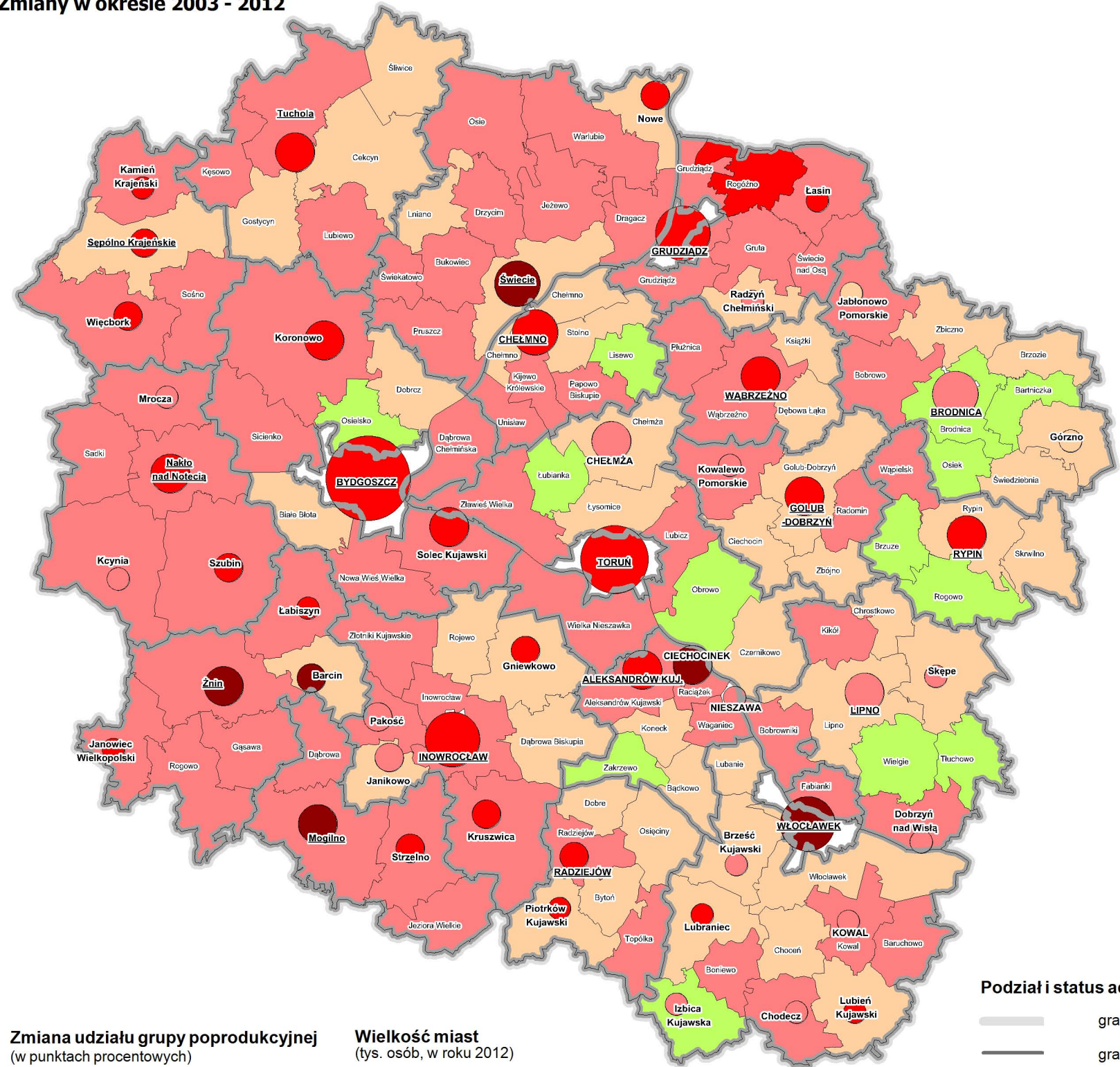
Stan w roku 2012

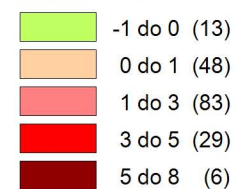
Udział ludności w wieku poprodukcyjnym
(% ogółu ludności)

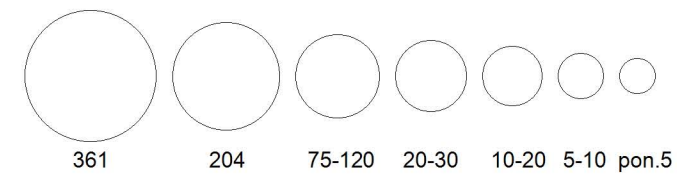
Zmiany w okresie 2003 - 2012

Zmiana udziału grupy poprodukcyjnej
(w punktach procentowych)

Wielkość miast
(tys. osób, w roku 2012)

Podział i status administracyjny

3.2.2. Obsługa ludności w zakresie usług publicznych

Zmiany w zagospodarowaniu przestrzennym w zakresie obiektów realizujących usługi publiczne, czyli służących obsłudze ludności, są z zasady zmianami punktowymi polegającymi na realizacji konkretnego obiektu. Istotnym jest fakt, że z racji swojej roli w realizacji obsługi ludności sama zmiana zagospodarowania w formie budowy lub likwidacji obiektów nie jest gwarancją poprawnej realizacji lub odpowiedniej jakości oferowanych usług publicznych. Często zasadniczą rolę odgrywa tu nie samo zagospodarowanie, ale przyjęte rozwiązania prawno-systemowe, strategiczne bądź organizacyjne.

System oświatowy

Istnieje kilka typów placówek realizujących funkcję opiekuńczo-wychowawczą dla dzieci przed wystąpieniem obowiązku szkolnego. Dla dzieci w wieku do lat 3 usługi tego typu realizowane są w żłobkach, oddziałach żłobkowych lub klubach dziecięcych. Kluby dziecięce są nową formą opieki w stosunku do stanu funkcjonującego w 2003 roku. W województwie kujawsko-pomorskim, w latach 2003-2012, liczba żłobków zwiększyła się z 18 do 24, liczba oddziałów żłobkowych spadała z 6 do 5. W 2012 roku funkcjonowało 8 klubów dziecięcych. Znacznie powszechniejsza jest infrastruktura służąca zadaniom opiekuńczo-wychowawczym dla dzieci w wieku 3 do 6 lat. Są to przedszkola, których liczba zwiększyła się z 312 (2003 r.) do 380 (2012 r.), oddziały przedszkolne, gdzie zaobserwowano wzrost z 1398 placówek w 2003 r. do 1815 w 2012 r. oraz nowe typy instytucji w formie punktów przedszkolnych (97 placówek w 2012 r.) oraz zespołów wychowania przedszkolnego (2 placówki w 2012r.). Wzrost liczby placówek opiekuńczo-wychowawczych jest generalnie związany ze wzrostem zapotrzebowania na tego typu usługi oraz polityką w zakresie rynku pracy i aktywności zawodowej.

W latach 2003-2012 zmieniła się wyraźnie sytuacja w szkolnictwie podstawowym. Uległa likwidacji część placówek z 783 do 692. Sytuacja ta jest spowodowana zasadniczymi zmianami demograficznymi na większości obszaru województwa. Problem ten był szczególnie odczuwalny na terenach wiejskich, obserwowano obszary wiejskie gdzie likwidacji uległa połowa lub więcej placówek (w szczególności obszary wiejskie gmin: Lubień Kujawski, Chodecz, Skępe, Dobrzyń nad Wisłą, Kamień Krajeński oraz gminy wiejskie: Wąbrzeźno, Choceń, Topólka, Osiek). Warto zaznaczyć, że w przypadku 4 gmin zdecydowano się na utworzenie szkoły podstawowej. Dotyczy to miast Świecie (2 placówki), Kamień Krajeński, Kruszwica oraz obszaru wiejskiego gminy Mogilno.

W przypadku szkolnictwa gimnazjalnego dla młodzieży zanotowano wzrost liczby placówek o 22 w latach 2003-2012 do poziomu 403. W zakresie kolejnego etapu kształcenia obserwuje się stabilną sytuację w liczbie tradycyjnych typów placówek ponadgimnazjalnych. Liczba liceów ogólnokształcących dla młodzieży wraz ze specjalnymi wzrosła o 5 placówek do poziomu 125 w 2012r. Liczba techników dla młodzieży zmniejszyła się z 154 placówek w 2004 r. do 153 w 2012 r., a liczba zasadniczych szkół zawodowych wzrosła o 5 placówek do poziomu 131 w 2012 r. Zasadniczym zmianom podlegała liczba placówek innych typów szkół, których funkcjonowanie zmieniały kolejne reformy prawne. Zupełnie zniknęły ponadpodstawowe średnie szkoły zawodowe dla młodzieży – w 2004 r. było ich jeszcze 59. Znacznie ograniczono funkcjonowanie liceów profilowanych dla młodzieży (obecnie w fazie systemowego wygaszania) z 76 placówek w 2004r. do 15 w 2012r. Obserwuje się też dużą dynamikę zmian liczby techników uzupełniających oraz szkół specjalnych przysposabiających do pracy zawodowej. Liczba tych pierwszych sukcesywnie spada z 76 instytucji (2004r.) do 46 (2012r.), co jest prawdopodobnie spowodowane spadkiem popytu na tego typu kształcenie (znaczna skala uzupełnienia kształcenia u osób z wcześniejszymi brakami edukacyjnymi). Z kolei znaczny wzrost liczby szkół specjalnych przysposabiających do pracy zawodowej, z 3 w 2004 r. do 27 placówek w 2012 r., jest prawdopodobnie efektem znacznego zainteresowania zdobyciem prostych umiejętności

zawodowych przez osoby o obniżonych możliwościach edukacyjnych (głównie osoby niepełnosprawne). W zakresie szkół artystycznych odnotowano wzrost liczby placówek z 20 (2003 r.) do 23 (2012 r.).

Szereg zmian obserwowano w zakresie funkcjonowania szkolnictwa wyższego w województwie kujawsko-pomorskim pomiędzy rokiem 2003 a stanem obecnym. Przede wszystkim zmieniła się sytuacja w liczbie szerokoprofilowych uniwersytetów, gdyż w 2005 roku powstał Uniwersytet Kazimierza Wielkiego (utworzony z dawnej Akademii Bydgoskiej). W 2006 roku z dawnej Akademii Techniczno-Rolniczej w Bydgoszczy powstał Uniwersytet Technologiczno-Przyrodniczy. Z kolei w 2004 roku Akademia Medyczna w Bydgoszczy została włączona w struktury Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu jako Collegium Medicum w Bydgoszczy. Z istotnych zmian w zagospodarowaniu warta podkreślenia jest również rozbudowa o nowe obiekty kampusu uniwersyteckiego UMK w Toruniu.

Znaczne zmiany zaszły w zakresie niepublicznych szkół wyższych. W Bydgoszczy rozwinęły się, również w zakresie przestrzennym, poprzez nowe inwestycje, 3 ważne uczelnie niepubliczne Wyższa Szkoła Gospodarki w Bydgoszczy (od 2004r. dawniej Wyższa Pomorska Szkoła Turystyki i Hotelarstwa; realizacja kampusu akademickiego), Kujawsko-Pomorska Szkoła Wyższa w Bydgoszczy (budowa dwóch obiektów uczelnianych) oraz Wydział Finansów i Zarządzania w Bydgoszczy Wyższej Szkoły Bankowej w Toruniu (realizacja budynku wydziału). Wyższa Szkoła Bankowa również powiększyła swoją siedzibę w Toruniu.

Ogólna liczba uczelni wyższych w regionie wzrosła z 15 w 2003 r. do 21 w 2012 r.

Institucje kultury

W województwie kujawsko-pomorskim w analizowanym okresie powstało kilka ważnych obiektów służących instytucjom kultury. Za najważniejszy można uznać oddanie do użytkowania gmachu Opery Nova w Bydgoszczy w 2006 roku. Dużą inwestycją było wybudowanie Centrum Sztuki Współczesnej w Toruniu oraz świeżo ukończone Centrum Kultury „Browar B” we Włocławku. Ponadto mową instytucją kultury w Bydgoszczy jest Miejskie Centrum Kultury zlokalizowane w dawnym kinie Orzeł. W Bydgoszczy powstały jeszcze dwa ważne obiekty: nowy gmach biblioteki Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego oraz nowe bydgoskie muzeum powstałe na terenie DAG Fabrik – Exploseum. Zupełnie nowym typem obiektów służących szeroko pojętej kulturze jest Centrum Nowoczesności Młyn Wiedzy w Toruniu o charakterze dydaktyczno-rozrywkowym (paramuzealnym). Warto w tym miejscu wspomnieć o niewielkich instytucjach kultury zlokalizowanych w małych miastach i na obszarach wiejskich (domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice). W analizowanym okresie powstało lub zostało gruntownie zmodernizowane dużo tego typu obiektów. Te mają charakter jedynie lokalny i nie są analizowane z poziomu województwa, ale warto pamiętać o ich bardzo ważnej roli w poprawie jakości życia na terenach wiejskich (niwelowanie marginalizacji i zagrożenia peryferyjnością społeczności wiejskich, wzmacnianie więzi sąsiedzkich i społecznych).

W analizowanym okresie obserwuje się dalszy rozwój dużych komercyjnych placówek obsługi ludności związanych z komercyjną działalnością kulturalną. Na pierwszy plan wysuwają się nowe multipleksy w Bydgoszczy (2), Toruniu (2), Włocławku i Grudziądzu (po jednym). Patrząc szerzej, w perspektywie szerokiego konsumpcjonizmu, duże znaczenie mają wielkie centra handlowe. W analizowanym okresie powstawały one m.in. w Bydgoszczy (Focus Mall, Drukarnia), Toruniu (Toruń Plaza, Galeria Copernicus), Grudziądzu (Alfa), Włocławku (Wzorcownia, Focus Park) oraz Inowrocławiu (Galeria Solna).

Obiekty sportowe

Lata 2003 – 2014, a w szczególności okres po 2004 roku i wiążące się z tym unijne dofinansowania, to okres dużego rozwoju bazy infrastruktury sportowej w województwie. Najbardziej widoczny w przestrzeni jest efekt budowy boisk programu „Moje boisko – Orlik 2012”. W województwie w latach 2008-2012 powstało łącznie 213 tego typu obiektów. Ich liczba, standaryzacja i tempo budowy wyznaczyło zupełnie nowy standard dostępu do profesjonalnej infrastruktury sportowej. Równolegle powstało szereg boisk poza programem Orlik, w tym pełnowymiarowych boisk do gier wielkich.³ Przykłady takich inwestycji to boiska pełnowymiarowe w Grudziądzu, Radzynie Chełmińskich, Dąbrowie Chełmińskiej, Świekatowie; wielofunkcyjne w Brzozowie (gmina Kijewo Królewskie) i Szembruczku (gmina Rogóźno); zespół boisk w Rogowie (powiat żniński), boisko w Gąsawie (o nawierzchni ze sztucznej trawy wodnej dedykowana dla hokeja na trawie), zespół boisk w Toruniu (ul. Armii Ludowej) oraz szereg boisk przyszkolnych np.: w Golubiu-Dobrzyniu (Zespół Szkół nr 1) oraz we Włocławku (Szkoła Podstawowa nr 3, Zespół Szkół Chemicznych, Liceum Ogólnokształcące nr 1 im. Ziemi Kujawskiej wraz z Gimnazjum nr 9). W tym miejscu należy wspomnieć o inwestycjach związanych z budową lub modernizacją obiektów sportowych nie tylko w części płyty boiska, ale i całego stadionu. Takie inwestycje to modernizacja stadionu Zawiszy Bydgoszcz, modernizacja stadionu OSIR we Włocławku, budowa nowego stadionu żużlowego w Toruniu – Motoareny.

Drugim zasadniczym tematem związanym z rozwojem sportowej bazy sportowej są nowopowstałe lub znacznie zmodernizowane sale gimnastyczne. Takie obiekty wykonano m.in. w Bydgoszczy (Zespół Szkół nr 15, Zespół Szkół Mechanicznych nr 1), Włocławku (Zespół Szkół Elektrycznych, Zespół Szkół Katolickich), Wąbrzeźnie (Zespół Szkół Zawodowych), Mogilnie, Mokrem, Świeciu nad Osą, Krusinie (gmina Lisewo), Wielkim Komorsku (gmina Warlubie), Świeciu, Choceniu, Wielgim, Brzozówce (gmina Obrowo), Turznie (gmina Łysomice), Łążyn (gmina Zławieś Wielka) i Tuchola. Samorządy inwestując w budowę sal gimnastycznych częstokroć łączą ich funkcje dydaktyczno-sportowe z przeznaczeniem widowiskowym. Takie inwestycje to m.in. hale sportowo-widowiskowe w Toruniu (w budowie – hala sportowo-widowiskowa z bieżnią lekkoatletyczną), Bydgoszczy (Łuczniczka wraz z budowaną obecnie drugą halą, Centrum Edukacji Kultury Fizycznej i Sportu UKW), Kowalewie Pomorskim, Sępólnie Krajeńskim, Cekcynie, Rypinie, Mogilnie, Janikowie, Rogowie (powiat żniński), Rojewie, Żninie, Inowrocławiu, Tucznie (gm. Złotniki Kujawskie), Jaksicach (gm. Inowrocław), Grucie, Toruniu, Nowem, Piotrkowie Kujawskim, Baruchowie, Cyprianie (gm. Fabianki), Egliszewie (gm. Ciechocin), Skrwilnie.

Zaobserwowano znaczny rozwój infrastruktury pływackiej (baseny pływackie, aquaparki). Takie obiekty powstały m. in. w Wielkiej Nieszawce, Barcinie, Nakle nad Notecią, Rypinie, Inowrocławiu (Delfin, Wodny Park, basen solankowy), Bydgoszczy (Perła, Ikar, Bajka – tylko dla dzieci), Solcu Kujawskim, Radziejowie, Włocławku, Mogilnie, Grudziądzu, Wąbrzeźnie, Osielsku, Ciechocinku i Toruniu.

Pomimo, że w analizowanym okresie nie powstało całoroczne lodowisko funkcjonuje kilka obiektów sezonowych, które jednak mają bardzo duże znaczenie społeczne. Takie obiekty powstały w Janikowie (w ramach programu Biały Orlik), Bydgoszczy (Wyżyny, Fordon, Myślęcinek), Toruniu (dwa obiekty MOSiRu, Mentor), Włocławku (Al. Chopina, ul. Wysoka), Grudziądzu (ul. Chełmińska), Inowrocławiu (Lodolandia, Lodino), Nakle nad Notecią (przy pływalni Naquarius). Warty podkreślenia jest fakt, że część z wymienionych obiektów pomimo sztucznego lodzenia tafli nie wiąże się z trwałym zainwestowaniem lub zmianą zagospodarowania.

³ Boisko o nawierzchni i wymiarach odpowiednich do piłki nożnej, piłki ręcznej i hokeja na trawie, z bieżnią okólną lub prostą (www.lex.pl).

W analizowanym okresie pojawiły się również specjalistyczne nowe obiekty sportowe występujące pojedynczo w skali województwa. Takie obiekty to m.in. stok narciarski w Fojutowie, Ośrodek Przygotowań Olimpijskich w Mroczy (podnoszenie ciężarów), korty do squasha w Bydgoszczy (5 kortów), Toruniu (2 korty) i Brodnicy, pola golfowe w Olszewce (gm. Nakło nad Notecią), Toruniu i Wieńcu Zalesiu (gm. Brześć Kujawski) oraz stacje, przystanie lub mariny w Nakle nad Notecią, Barcinie, Bydgoszczy, Toruniu i Włocławku.

Warto podkreślić, że skala zmian zagospodarowania przestrzennego w analizowanym okresie, w tematyce infrastruktury sportowej jest ogromna, a efekt społeczny tych inwestycji ma charakter skoku cywilizacyjnego dla dużej części społeczeństwa.

Specjalistyczna służba zdrowia

Zagadnienie specjalistycznej służby zdrowia jest nietypowym przykładem bardzo istotnych zmian w zagospodarowaniu przestrzennym. Pomimo, iż lokalizacja i liczba szpitali sektora państwowego w województwie się praktycznie nie zmieniła, obserwuje się w ostatnim dziesięcioleciu bardzo znaczącą rozbudowę przestrzenną lub modernizację budynków zajmowanych przez szpitale. Skala tych zmian jest na tyle duża, że trudno w praktyce szukać przykładów obiektów, których te zmiany nawet w niemałym stopniu nie dotknęły. W efekcie trudno jest nawet dokonać zwykłego zestawienia obiektów, które w latach 2003 – 2014 przeszły proces przebudowy, rozbudowy skutkującej zmianami w zagospodarowaniu przestrzennym. Można jedynie pokusić się o próbę wymienienia tych najbardziej spektakularnych inwestycji. Obserwuje je się chociażby w Bydgoszczy (m.in. Centrum Onkologii, Szpital Uniwersytecki nr 1 im. Jurasza, Wojewódzki Szpital Dziecięcy, Kujawsko-Pomorskie Centrum Pulmonologii), Toruniu (Wojewódzki Szpital Zespolony im. Rydgiera), Włocławku (Wojewódzki Szpital Specjalistyczny, filia RCO) czy Grudziądzu (Regionalny Szpital Specjalistyczny). Warto odnotować fakt, że obserwuje się powstawanie nowych specjalistycznych szpitali niepublicznych (w tym obiektów poza miastami – Osielsko). Szpitale te nie posiadają tak dużych obiektów jak klasyczne szpitale publiczne i oferują zwykle wyspecjalizowaną ofertę leczniczą (n.p. medycyna estetyczna, ginekologia, stomatologia, ortopedia, chirurgia), która to częstokroć jest oferowana pacjentom w ramach publicznych kontraktów z NFZ.

Bezpieczeństwo

Zagadnienia związane z bezpieczeństwem publicznym, ratownictwem medycznym oraz systemem ratowniczo-gaśniczym, pomimo swojej dużej wagi w kształtowaniu jakości życia ludności, nie wiążą się ze zmianami w zagospodarowaniu przestrzennym istotnym z punktu widzenia województwa. Obserwuje się zasadnicze zmiany organizacyjno-prawne, które służą poprawie funkcjonowania tych usług publicznych, takie jak powołanie do życia systemu Państwowe Ratownictwo Medyczne czy Państwowy System Ratowniczo-Gaśniczy. Równolegle bardzo wyraźnie poprawia się stan wyposażenia i sprzęt jednostek wykonujących usługi związane z szeroko pojętym bezpieczeństwem. Nie obserwuje się natomiast wyraźnych z punktu widzenia województwa zmian w zagospodarowaniu przestrzennym w tym zakresie.

Opieka społeczna

Istotne z punktu widzenia opieki społecznej instytucje takie jak domy pomocy społecznej, zakłady pielęgnacyjno-opiekuńcze oraz zakłady opiekuńczo-lecznicze, hospicja, poradnie geriatryczne, wypożyczalnie sprzętu rehabilitacyjnego, kluby seniora oraz uniwersytety trzeciego wieku nie wiążą się z nowym zagospodarowaniem. Jednostki tego typu w momencie powstania lokalizowane były zwykle w istniejących pomieszczeniach lub obiektach wykorzystywanych do tej pory przez inne placówki. Przykładem są tu kluby seniora lub uniwersytety trzeciego wieku, które funkcjonują w istniejących pomieszczeniach dydaktycznych różnych placówek. Nie stwierdzono budowy znaczących obiektów realizujących tego typu usługi

3.2.3. Środowisko kulturowe

Zmiana aktów prawnych

W latach 2000-2003, kiedy sporządzano plan zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego”, obowiązywała ustawa z dnia 15 lutego 1962 r. o ochronie dóbr kultury (kilkakrotnie nowelizowana). Aktualnie obowiązującą podstawą prawną ochrony zabytków jest ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 162, poz. 1568 z późniejszymi zmianami), która weszła w życie 17 listopada 2003 roku.

Rejestr zabytków

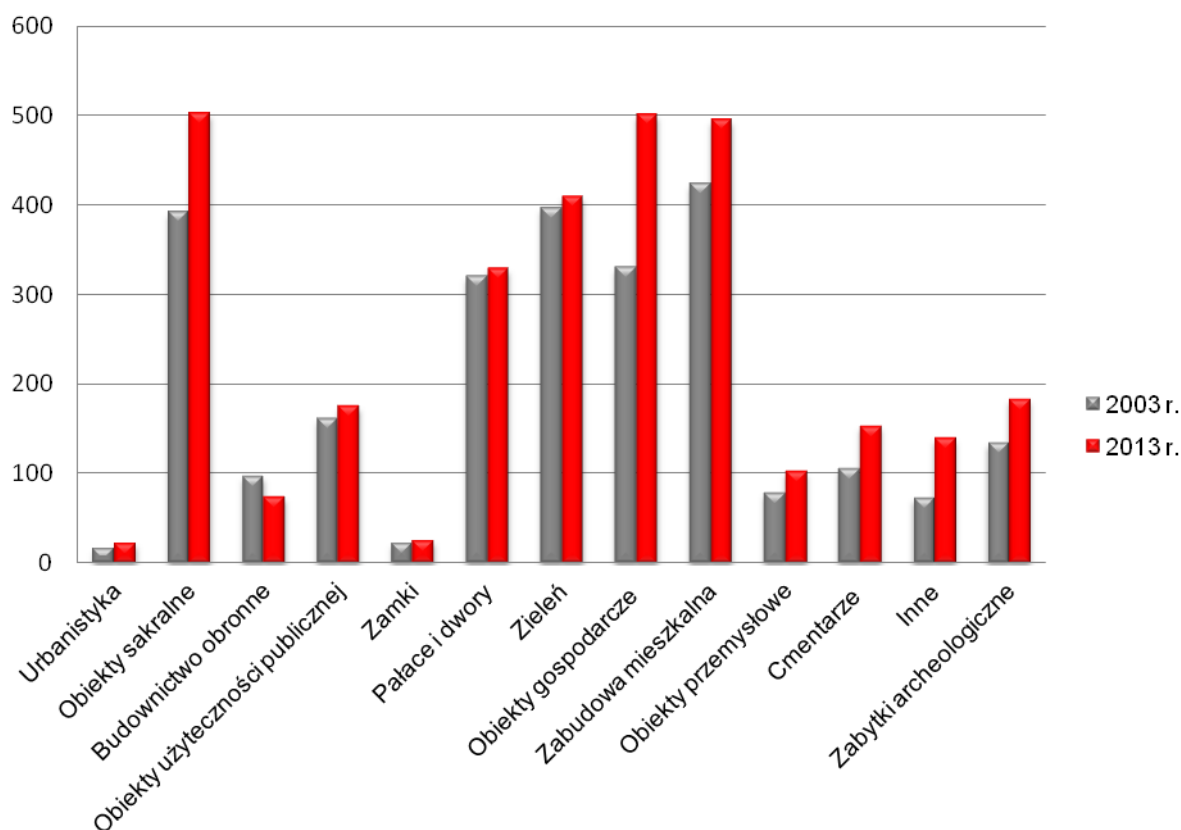
Rejestr zabytków znajdujących się na terenie województwa kujawsko-pomorskiego prowadzi Wojewódzki Konserwator Zabytków w Toruniu, który dokonuje również wpisów do rejestru zabytków bądź skreśleń z rejestru.

Aktualnie do wojewódzkiego rejestru zabytków województwa kujawsko-pomorskiego, wpisanych jest 3 109 zabytków architektury i budownictwa, zieleń i cmentarze oraz nieruchome zabytki archeologiczne (stan na 31.03. 2013 r.). W porównaniu z rokiem 2003 liczba ta wzrosła o 18%. Zauważalny jest systematyczny wzrost liczby zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru z terenu województwa kujawsko-pomorskiego, pomimo faktu iż część zabytków wpisanych do rejestru na skutek zniszczenia w stopniu powodującym utratę ich wartości historycznych, artystycznych lub naukowych, bądź dla których wartości będące podstawą wydania decyzji o wpisie do rejestru nie zostały potwierdzone w nowych ustaleniach naukowych zostaje skreślona z rejestru. W zestawieniu z innymi województwami pozostajemy na 13 pozycji pod względem ilości posiadanych obiektów wpisanych do rejestru zabytków.

Tabela 2 Rejestr zabytków nieruchomych w podziale na kategorie obiektów

Lp.	Rodzaj zabytku	*2003 r.	**2013 r.	Bilans
1.	Urbanistyka	16	22	+6
2.	Obiekty sakralne	392	502	+110
3.	Budownictwo obronne	97	74	-23
4.	Obiekty użyteczności publicznej	161	175	+14
5.	Zamki	22	25	+3
6.	Pałace i dwory	320	329	+9
7.	Zieleń	397	409	+12
8.	Obiekty gospodarcze	330	501	+ 171
9.	Zabudowa mieszkalna	423	495	+72
10.	Obiekty przemysłowe	78	102	+24
11.	Cmentarze	105	153	+48
12.	Inne	73	139	+66
	razem	2414	2 926	+512
13.	Zabytki archeologiczne	134	183	+49
	Razem	2548	3 109	+561

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego wg *Raportu o stanie zachowania zabytków 2004 r. www.nid.pl,** Krajowego Programu Ochrony Zabytków i Opieki nad zabytkami na lata 2013-2016

Rys. 9 Rejestr zabytków nieruchomości w podziale na kategorie obiektów

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego wg Raportu o stanie zachowania zabytków 2004 r. www.nid.pl, Krajowego Programu Ochrony Zabytków i Opieki nad zabytkami na lata 2013-2016

Pomniki historii

Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, na wniosek ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w drodze rozporządzenia, może uznać za pomnik historii zabytek nieruchomy wpisany do rejestru lub park kulturowy. Na terenie Polski status pomnika historii nadano 54 obiektom, zespołom obiektów i obszarom (stan na 31.12.2013 r.). Trzy z nich znajdują się na terenie województwa kujawsko-pomorskiego, z których dwa to pomniki historii ustanowione przed 2003 r., a jeden w okresie 2003-2013.

Tabela 3 Wykaz pomników historii

Lp.	Przedmiot ochrony	Lokalizacja	Data wpisu	2003 r.	2013 r.
1.	Stare i Nowe Miasto	Toruń	8.09.1994 r.	+	+
2.	Rezerwat archeologiczny	Biskupin	8.09.1994 r.	+	+
3.	Stare Miasto	Chełmno	13.04.2005 r.	-	+

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego wg danych Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Toruniu, www.nid.pl

Parki kulturowe

Rada gminy, po zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków, na podstawie uchwały, może utworzyć park kulturowy. Uchwała określa nazwę parku, jego granice, sposób ochrony, a także zakazy i ograniczenia, które mają obowiązywać na terenie parku. Dla parku kulturowego sporządza się plan ochrony oraz miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego. Na terenie Polski utworzono 26 parków kulturowych (stan na 31.12.2013 r.), z których cztery (utworzone po 2003 r.) znajdują się w granicach województwa kujawsko-pomorskiego.

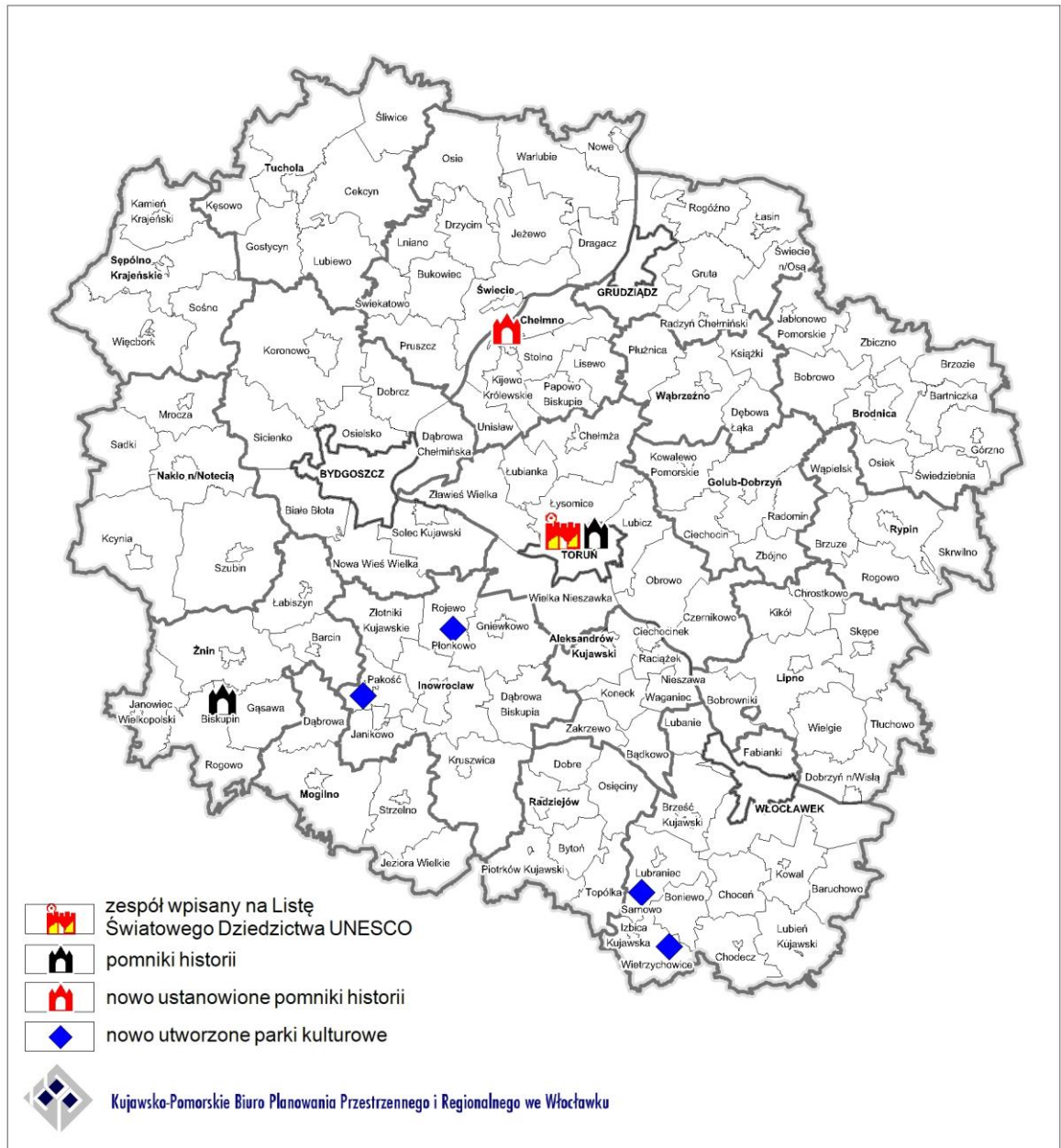
Tabela 4 Wykaz parków kulturowych

Lp.	Przedmiot ochrony	Lokalizacja	Data uchwalenia	2003 r.	2013 r.
1.	Park Kulturowy Wietrzychowice	Wietrzychowice i Gaj gm. Izbica Kujawska	2006 r.	-	+
2.	Park Kulturowy Kalwaria Pakoska	Pakość i Rybitwy gm. Pakość	2008 r.	-	+
3.	Park Kulturowy – Kościół pw. Św. Oswalda	Płonkowo gm. Rojewo	2009 r.	-	+
4.	Park Kulturowy Sarnowo	Sarnowo gm. Lubraniec	2010 r.	-	+

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego wg danych Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Toruniu, www.bydgoszcz.uw.gov.pl, www.nid.pl

Światowe Dziedzictwo UNESCO

Światowe Dziedzictwo ma przedstawiać różnorodność kulturalną i bogactwo natury wszystkich regionów świata. Miejsca wpisane na Listę Światowego Dziedzictwa wyróżnia najwyższa powszechna wartość. Warunkiem wpisu miejsca na Listę jest spełnienie jednego lub kilku kryteriów stanowiących o jego wyjątkowości w skali światowej. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego może przedstawić Komitetowi Światowego Dziedzictwa wnioski o wpis pomnika historii na Listę Światowego Dziedzictwa w celu objęcia tego pomnika ochroną na podstawie Konwencji w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjętej w Paryżu dnia 16.11.1972 r. - Dz. U. z 1976 r. nr 32, poz. 190, 191. Z terenu Polski wpisanych jest 14 obiektów na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO (stan na 31.12.2013 r.). Na terenie województwa kujawsko-pomorskiego znajduje się jeden zespół wpisany 04.12.1997 r. na Listę jest to Stare i Nowe Miasto Toruń.

Rys. 10 Środowisko kulturowe

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego

3.3. Sfera gospodarcza

3.3.1. Przedsiębiorczość

W latach 2003-2012 liczba podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych w rejestrze regon w województwie zmniejszyła się o 3 tys. Największy bezwzględny wzrost zanotowano w powiecie bydgoskim (o 3,5 tys.), toruńskim (o 2,5 tys.), grudziądzkim (o 0,6 tys.), inowrocławskim (o 0,5 tys.) i świeckim (o 0,5 tys.), a największe spadki zanotowano w Bydgoszczy (o 4,5 tys.), Włocławku (o 3,1 tys.) i Grudziądzu (o 1,3 tys.).

W stosunku do liczby ludności, bardzo wysoki wzrost zanotował powiat grudziądzki, w którym wskaźnik liczby podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców zwiększył się o 24%.

Z pozostałych powiatów wyróżniają się: toruński i bydgoski, które zanotowały 20% wzrost wskaźnika. Największe spadki wskaźnika zanotowano w mieście Włocławek (o 17%), mieście Grudziądz (o 15%) i w powiecie wąbrzeskim (o 11%).

Tabela 5 Zmiana liczby oraz wskaźników podmiotów gospodarki narodowej na 1000 mieszkańców w latach 2003-2012 wg powiatów

Powiat	Liczba podmiotów gospodarczych		Zmiana w latach 2003-2012		Liczba podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców	
	2003	2012	Liczba	%	2003	2012
aleksandrowski	5159	4784	-375	-7,3	93	85
brodnicki	5178	5479	301	5,8	69	70
bydgoski	7799	11310	3511	45,0	86	103
chełmiński	3251	3538	287	8,8	63	67
golubsko-dobrzyński	3176	3309	133	4,2	70	73
grudziądzki	2006	2614	608	30,3	52	65
inowrocławski	12824	13364	540	4,2	77	81
lipnowski	4769	4636	-133	-2,8	72	69
mogileński	3218	3275	57	1,8	68	70
nakielski	6404	6076	-328	-5,1	76	70
radziejowski	3259	3002	-257	-7,9	76	72
rypiński	3578	3314	-264	-7,4	80	74
sępoleński	2836	3013	177	6,2	69	72
świecki	6829	7343	514	7,5	70	73
toruński	6056	8532	2476	40,9	71	85
tucholski	3289	3347	58	1,8	70	69
wąbrzeski	2591	2310	-281	-10,8	74	66
włocławski	5316	5692	376	7,1	62	65
żniński	5091	5139	48	0,9	73	72
m.Bydgoszcz	47894	43401	-4493	-9,4	129	120
m.Toruń	26043	24703	-1340	-5,1	125	121
m.Włocławek	14959	11863	-3096	-20,7	124	103
m.Grudziądz	9504	7952	-1552	-16,3	95	81
woj. kujawsko-pomorskie	191029	187996	-3033	-1,6	92	90

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS w Bydgoszczy; stan na marzec 2014 r.

W latach 2003-2012 liczba podmiotów gospodarczych w 90 gminach województwa wzrosła, 53 gminy odnotowały spadek, a w 1 nie zmieniła się.

Zmiana liczby podmiotów gospodarki narodowej w gminach województwa cechuje się bardzo dużą rozpiętością skrajnych wartości. Największy wzrost zanotowały gminy: Osielsko i Obrowo, w których liczba podmiotów podwoiła się, natomiast największym spadkiem cechowała się gmina Zakrzewo (spadek o ponad 1/4). Warto zauważyć, że w wielu gminach miał miejsce wyraźny wzrost przedsiębiorczości – w 35 gminach liczba podmiotów wzrosła o ponad 20%, z czego aż w 9 gminach o ponad 50%. Jednocześnie 5 gmin zanotowało 20-30% spadek.

Generalnie, do obszarów o największym wzroście przedsiębiorczości należy centralna część województwa, w mniejszym stopniu północna i północno-wschodnia, a pogorszenie sytuacji notuje się w części południowo-zachodniej i południowej.

Tabela 6 Gminy o największym wzroście i największym spadku liczby podmiotów gospodarczych w latach 2003-2012

Lp.	Gmina	Powiat	Zmiana (%)	Lp	Gmina	Powiat	Zmiana (%)
1.	Osielsko	bydgoski	116,5	1.	Zakrzewo	aleksandrowski	-28,7
2.	Obrowo	toruński	113,8	2.	m.Aleksandrów Kuj.	aleksandrowski	-21,8
3.	Białe Błota	bydgoski	72,8	3.	Osięciny	radziejowski	-21,6
4.	m.Brodnica	brodnicki	68,9	4.	m.Włocławek	m.Włocławek	-20,7
5.	Siczenko	bydgoski	60,1	5.	Dąbrowa Biskupia	inowrocławski	-19,4
6.	Zławieś Wielka	toruński	59,0	6.	m.Grudziądz	m.Grudziądz	-16,3
7.	Wielka Nieszawka	toruński	58,6	7.	Janikowo	inowrocławski	-16,3
8.	gm. wiejska Grudziądz	grudziądzki	55,3	8.	gm. wiejska Rypin	rypiński	-16,1
9.	Lubicz	toruński	51,4	9.	Kcynia	nakielski	-14,9
10.	Łysomice	toruński	38,9	10	Boniewo	włocławski	-14,6

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS w Bydgoszczy; stan na marzec 2014 r.

W latach 2003-2012 w województwie zanotowano niewielki, 2%, spadek liczby małych firm, zatrudniających do 9 osób. Miał on miejsce przede wszystkim w powiatach grodzkich, w których liczba podmiotów tej grupy wielkościowej zmniejszyła się łącznie o 10,5 tys. Jednocześnie największy wzrost, wyraźnie wyższy, niż w pozostałych powiatach, zanotowały powiaty: bydgoski (3,4 tys.) i toruński (2,4 tys.). Duży wzrost dotyczył także powiatów: grudziądzkiego, inowrocławskiego, świeckiego.

Wysoki, 11%, spadek dotyczył podmiotów zatrudniających od 250 do 999 osób (miał on miejsce zwłaszcza w mieście Włocławek oraz w powiecie inowrocławskim) oraz bardzo duży, 33%, spadek przedsiębiorstw bardzo dużych (zatrudniających 1000 i więcej osób), który był wynikiem likwidacji, bądź redukcji zatrudnienia w kilkunastu dużych zakładach na terenie województwa, zwłaszcza w Bydgoszczy, w mniejszym stopniu w Toruniu.

Zwiększyła się liczba podmiotów liczących od 10 do 49 oraz 50 do 249 osób – obie grupy wielkościowe o 7%, co daje łącznie 0,6 tys. podmiotów. Największy wzrost zanotował powiat bydgoski, w dalszej kolejności powiaty: brodnicki, toruński, miasto Toruń i powiat świecki.

Tabela 7 Zmiana liczby podmiotów gospodarki narodowej wg grup wielkościowych w latach 2003-2012 wg powiatów

Powiat	Liczba podmiotów gospodarki narodowej wg grup wielkościowych (liczby zatrudnionych)									
	0-9		10-49		50-249		250-999		1000 i więcej	
	2003	2012	2003	2012	2003	2012	2003	2012	2003	2012
aleksandrowski	4940	4557	174	182	42	42	2	2	1	1
brodnicki	4924	5146	207	275	39	51	8	7	0	0
bydgoski	7391	10775	344	450	59	77	5	7	0	1
chełmiński	3078	3355	141	146	25	33	6	4	1	0
golubsko-dobrzyński	3043	3134	103	151	27	23	3	1	0	0
grudziądzki	1896	2483	94	116	15	15	1	0	0	0
inowrocławski	12171	12697	532	530	97	119	20	15	4	3
lipnowski	4566	4419	175	186	24	30	3	1	1	0
mogileński	3051	3098	133	139	30	35	4	3	0	0
nakielski	6122	5784	232	239	44	47	6	6	0	0
radziejowski	3113	2863	129	120	14	18	3	1	0	0
rypiński	3423	3133	128	156	23	22	3	3	1	0

sępoleński	2666	2858	143	133	26	22	1	0	0	0
świecki	6501	6946	259	317	61	72	7	8	1	0
toruński	5789	8182	225	293	42	52	0	4	0	1
tucholski	3099	3162	160	148	27	36	3	1	0	0
wąbrzeski	2491	2206	77	85	22	18	1	1	0	0
włocławski	5064	5418	225	241	25	32	2	1	0	0
żniński	4833	4868	216	228	41	42	1	1	0	0
m.Bydgoszcz	45973	41557	1451	1411	394	366	54	53	22	14
m.Toruń	25037	23630	731	809	226	220	39	37	10	7
m.Włocławek	14331	11225	477	461	123	159	25	16	3	2
m.Grudziądz	9130	7568	274	278	85	89	14	16	1	1
woj. kujawsko-pomorskie	18263	17906	6630	7094	1511	1620	211	188	45	30

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS w Bydgoszczy; stan na marzec 2014 r.

W latach 2003-2012 w województwie widoczne jest zróżnicowanie rozwoju przedsiębiorczości między miastami i obszarami wiejskimi. W analizowanym okresie, liczba podmiotów gospodarki narodowej w miastach zmniejszyła się o ponad 12 tys. (o 8,3%), a na obszarach wiejskich województwa wzrosła o 9 tys. (o 19,4%). Istotne jest, że w miastach zdecydowana część spadku przypada na miasta grodzkie, w pozostałych miastach spadek ten wyniósł łącznie ok. 1,5 tys. podmiotów (spadek o 3,4%). Spośród miast, zaledwie 16 zanotowało wzrost liczby podmiotów gospodarczych (do rekordzistów należą: Solec Kujawski – o 194 i Inowrocław – o 162), natomiast w pozostałych miał miejsce ich spadek (największy, oprócz powiatów grodzkich, w Nakle nad Notecią – o 345 i Aleksandrowie Kujawskim – o 311). Na obszarach wiejskich województwa w ostatniej dekadzie notuje się rozwój przedsiębiorczości. Spośród 127 obszarów wiejskich (czyli w wiejskich częściach gmin miejsko-wiejskich i w gminach wiejskich), aż w 93 miał miejsce wzrost liczby podmiotów gospodarki narodowej, przy czym zaznaczyć należy, że w dużej mierze dotyczył on obszarów podmiejskich Bydgoszczy i Torunia, jak również (w mniejszym stopniu) gmin wiejskich: Grudziądz, Inowrocławia i Brodnicy. Spadek liczby podmiotów gospodarczych zanotowano na 34 obszarach wiejskich (spośród 127), przy czym na 22 obszarach liczba podmiotów zmniejszyła się od 20 do 70, a w gminie Osiecinie aż o 152 podmioty.

Tabela 8 Miasta o największym wzroście i największym spadku liczby podmiotów gospodarczych w latach 2003-2012

Lp.	Miasto	Zmiana	Lp.	Miasto	Zmiana
1.	Solec Kujawski	194	1.	Bydgoszcz	-4493
2.	Inowrocław	162	2.	Włocławek	-3096
3.	Gniewkowo	83	3.	Grudziądz	-1552
4.	Radzyń Chełmiński	67	4.	Toruń	-1340
5.	Kamień Krajeński	65	5.	Nakło nad Notecią	-345
6.	Strzelno	62	6.	Aleksandrów Kujawski	-311
7.	Piotrków Kujawski	55	7.	Mogilno	-248
8.	Łasin	46	8.	Wąbrzeźno	-177
9.	Górzno	43	9.	Brodnica	-162
10.	Pakość	41	10.	Rypin	-159

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS w Bydgoszczy; stan na marzec 2014 r.

Tabela 9 Obszary wiejskie (wiejskie części gmin miejsko-wiejskich i gminy wiejskie) o największym wzroście i największym spadku liczby podmiotów gospodarczych w latach 2003-2012

Lp.	Obszary wiejskie	Zmiana	Lp.	Obszary wiejskie	Zmiana
1.	Białe Błota	1182	1.	Osięciny	-152
2.	Osielsko	1040	2.	Dąbrowa Biskupia	-70
3.	Obrowo	666	3.	Rypin - gm. Wiejska	-70
4.	Lubicz	641	4.	Zakrzewo	-68
5.	Zławieś Wielka	441	5.	Kcynia	-64
6.	Grudziądz - gm. Wiejska	376	6.	Dobre	-59
7.	Sicienko	322	7.	Janikowo	-57
8.	Łysomice	255	8.	Sadki	-57
9.	Fabianki	249	9.	Skrwilno	-43
10.	Białe Błota	1182	10.	Topólka	-41

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS w Bydgoszczy; stan na marzec 2014 r.

W latach 2003-2013 utworzono w województwie kujawsko-pomorskim 5 parków przemysłowych:

- Park Przemysłowy w Solcu Kujawskim,
- Grudziądzki Park Przemysłowy,
- Bydgoski Park Przemysłowo-Technologiczny,
- Toruński Park Technologiczny z Centrum Transferu Technologii,
- Włocławska Strefa Rozwoju Gospodarczego Park Przemysłowo – Technologiczny.

Obszary położone w 10 gminach województwa zostały włączone w formie 10 podstref do Pomorskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej, co umożliwiła prowadzenie na tych terenach działalności gospodarczej na preferencyjnych warunkach. Pierwotnie funkcjonowanie strefy przewidziane było do 30 listopada 2017 roku, natomiast w 2013 roku wydłużono okres jej działania do 31 grudnia 2026 roku.

Podstrefy włączone do Pomorskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej:

- Podstrefa Łysomice (składająca się z 4 kompleksów),
- Podstrefa Grudziądz (składająca się z 7 kompleksów),
- Podstrefa Świecie (składająca się z 7 kompleksów),
- Podstrefa Kowalewo Pomorskie,
- Podstrefa Barcin (składająca się z 2 kompleksów),
- Podstrefa Rypin (składająca się z 2 kompleksów),
- Podstrefa Bydgoszcz (składająca się z 2 kompleksów),
- Podstrefa Toruń,
- Podstrefa Wąbrzeźno,
- Podstrefa Włocławek (składająca się z 7 kompleksów).

3.3.2. Rolnictwo

W latach 2002-2010 (dane z dwóch spisów powszechnych) powierzchnia użytków rolnych w województwie zanotowała niewielki spadek (o 1,9%), co jest wynikiem przeznaczania gruntów na cele nierolnicze (mieszaniowe, drogowe, inwestycyjne, itp.).

W analizowanym okresie bardzo duże zmiany zaszły w strukturze upraw na terenie województwa. Całkowita powierzchnia zasiewów zbóż w województwie zmniejszyła się o 12,7%. Wzrost powierzchni zanotowano jedynie w przypadku pszenżyta (o niespełna 24%), a wyraźnemu zmniejszeniu uległa powierzchnia upraw żyta i mieszanek zbożowych (o prawie 38%), jęczmienia (o 17%), pszenicy (o 9,9%). Niewiele zmniejszyła się powierzchnia upraw owsa – zaledwie o 1,4%. Ponad 2,5-krotnie wzrosła natomiast powierzchnia upraw rzepaku i rzepiku. Bardzo duży spadek dotyczył powierzchni upraw ziemniaków – w roku 2010 była ona o połowę niższa, niż w roku 2002; wyraźnie zmniejszyła się też powierzchnia upraw buraków cukrowych (o 29%). W analizowanym okresie zanotowano duży wzrost powierzchni łąk trwałych (o 36%), przy jednoczesnym spadku powierzchni pastwisk trwałych (o ponad 26%). Zmiany te, w dużej mierze są wynikiem zmian opłacalności produkcji poszczególnych upraw.

Tabela 10 Zmiana powierzchni zasiewów w latach 2002-2010

Rodzaj uprawy	Powierzchnia zasiewów (ha)		Zmiana w latach 2002-2010 (%)
	2002	2010	
pszenica	211843	190848	-9,9
pszenżyto	99008	122273	23,5
żyto	100437	62711	-37,6
mieszanki zbożowe	106446	66240	-37,8
jęczmień	127576	106055	-16,9
owies	16048	15824	-1,4
rzepak i rzepik	51286	125973	145,6
ziemniaki	38702	19025	-50,8
buraki cukrowe	54015	38372	-29,0
łąki trwałe	85559	116360	36,0
pastwiska trwałe	35201	25882	-26,5

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS w Bydgoszczy; stan na marzec 2014 r.

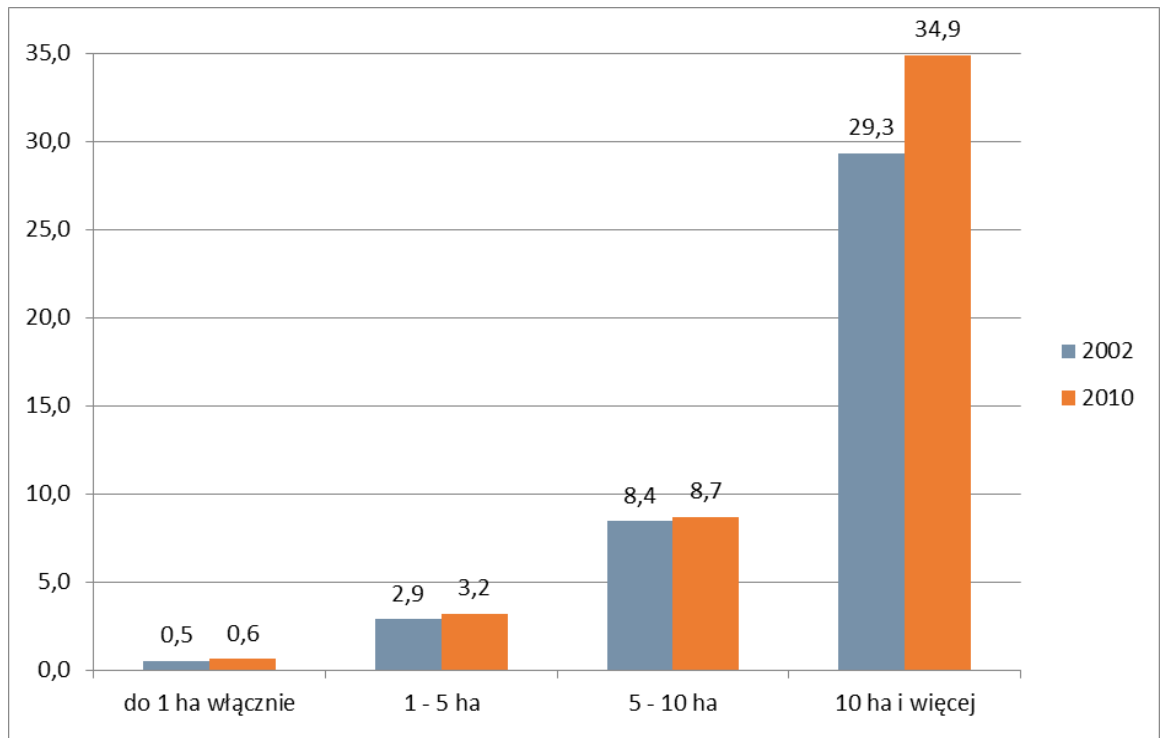
W latach 2002-2010 w województwie miał miejsce duży spadek liczby gospodarstw rolnych (o 24,1%), przy jednoczesnym zwiększeniu się ich powierzchni (o 3,6%), co jest wynikiem przede wszystkim zmniejszenia się liczby małych gospodarstw i komasowania gruntów. W wyniku tych zmian, przeciętna wielkość gospodarstwa rolnego w województwie zwiększyła się o 36,5%. Liczba gospodarstw do 1 ha zmniejszyła się prawie o połowę przy spadku ich powierzchni o 1/3. Zmniejszenie się liczby i powierzchni gospodarstw zachodziło również w grupach obszarowych od 1 do 10 ha, lecz spadek ten cechował się mniejszą intensywnością. W gospodarstwach dużych (zajmujących 10 i więcej ha) zauważalna jest tendencja zwiększania się wielkości gospodarstw - liczba gospodarstw zmniejszyła się o 9,0%, natomiast ich powierzchnia zwiększyła się o 8,3%, co oznacza, że obecnie przeciętne gospodarstwo jest o 19% większe, niż w roku 2002.

Zachodzące zmiany są korzystne dla produkcji rolnej i świadczą o dostosowywaniu się rolnictwa do zasad gospodarki rynkowej.

Tabela 11 Zmiana liczby i powierzchni gospodarstw rolnych w latach 2002-2010

Gospodarstwa rolne	Liczba gospodarstw			Powierzchnia gospodarstw			Średnia powierzchnia 1 gospodarstwa (ha)		
	2002	2010	Zmiana (%)	2002	2010	Zmiana (%)	2002	2010	Zmiana (%)
ogółem	116795	88633	-24,1	1213758	1257088	3,6	10,4	14,2	36,5
do 1 ha włącznie	36850	20591	-44,1	18985	12841	-32,4	0,5	0,6	21,0
1 - 5 ha	28330	21986	-22,4	81192	70023	-13,8	2,9	3,2	11,1
5 - 10 ha	19135	16514	-13,7	161595	143629	-11,1	8,4	8,7	3,0
1 - 10 ha	47465	38500	-18,9	242787	213652	-12,0	5,1	5,5	8,5
10 ha i więcej	32480	29542	-9,0	951986	1030595	8,3	29,3	34,9	19,0

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS w Bydgoszczy; stan na marzec 2014 r.

Rys. 11 Zmiana przeciętnej powierzchni gospodarstwa rolnego w latach 2002-2010 (w %)

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS w Bydgoszczy; stan na marzec 2014 r.

3.3.3. Turystyka

Jednym z głównych czynników determinujących rozwój turystyki w regionie jest obecność bazy noclegowej. Ważnym aspektem jest by była ona w znacznym stopniu zróżnicowana i tym samym dostosowana do potrzeb odwiedzających. Brak bowiem dywersyfikacji bazy noclegowej dla odwiedzających, cechujących się zazwyczaj różnym poziomem oczekiwań (np. co do poziomu standardu obiektu) może nie tylko wpływać na zmniejszenie tempa rozwoju turystycznego danego regionu, ale nawet na jego ograniczenie (poprzez stagnację).

W 2012 roku, na terenie gmin województwa kujawsko-pomorskiego funkcjonowały 333 turystyczne obiekty zbiorowego zakwaterowania, spośród których większość (bo aż 244) oferowało turystom miejsca dostępne przez cały rok. Osoby odwiedzające miały do dyspozycji łącznie ok. 26,6 tys. miejsc noclegowych, z czego 68,0% stanowiły miejsca w obiektach całorocznych (tj. 18,1 tys.).

Na przestrzeni ostatnich lat, tj. 2003-2012 sytuację bazy noclegowej na terenie województwa określić można, jako stabilną. W stosunku do roku 2003 liczba turystycznych obiektów zbiorowego zakwaterowania zmniejszyła się zaledwie o 2,0%, tj. o 7 obiektów (z 340 do 333). Województwo kujawsko-pomorskie, pod względem skali i kierunku trendu zmian plasowało się na 15 pozycji na tle kraju i wyprzedzało jedynie województwo lubelskie, które również charakteryzowało się zmniejszeniem liczby obiektów zbiorowego zakwaterowania. W tym samym czasie liczba turystycznych obiektów w pozostałych województwach wzrosła. Warto jednak zaznaczyć, iż pomimo niewielkiego spadku liczby obiektów turystycznych (ogółem) w województwie kujawsko-pomorskim pozytywnym zjawiskiem był wzrost liczby obiektów oferujących usługi turystyczne przez cały rok (ze 165 obiektów do 244 obiektów) świadczący o pozytywnych zmianach, jakie zaszły na przestrzeni ostatnich lat w strukturze bazy noclegowej (zmierzających m.in. do „wydłużenia” sezonu turystycznego, stworzenia oferty usług dostępnych przez cały rok). W odniesieniu do roku 2003, zmiany struktury bazy noclegowej dotyczyły głównie poszczególnych grup obiektów i miały różnorodny charakter.

Tabela 12 Dynamika zmian liczby wybranych obiektów zakwaterowania zbiorowego w województwie kujawsko-pomorskim w latach 2003 - 2012

Rodzaje obiektów	Liczba obiektów		Zmiany w liczbie obiektów 2003 – 2012	Zmiany % w liczbie obiektów 2003 – 2012
	2003	2012		
Obiekty hotelowe	69	140	+71	+102,9
Hotele	60	94	+34	+56,7
Motele	5	6	+1	+20,0
Pensjonaty	4	3	-1	-25,0
Inne obiekty hotelowe**	-	37	+37	-
Pozostałe obiektyw tym :	270	165	-105	-38,9
Domy wycieczkowe	8	2	-6	-75,0
Schroniska	1	1	b.z.	b.z.
Schroniska młodzieżowe	12	2	-10	-83,3
Szkolne schroniska młodzieżowe	-	8	+8	-
Ośrodki wczasowe	102	47	-55	-53,9
Ośrodki kolonijne	6	2	-4	-66,7
Ośrodki szkoleniowo-wypoczynkowe	27	17	-10	-37,0
Zespoły domków turystycznych	27	15	-12	-44,4
Kempingi	4	3	-1	-25,0
Pola biwakowe	22	16	-6	-27,3
Zakłady uzdrowiskowe	14	32	+18	+128,6
Pozostałe obiekty niesklasyfikowane	47	20	-27	-57,4

Rodzaje obiektów	Liczba obiektów		Zmiany w liczbie obiektów 2003 – 2012	Zmiany % w liczbie obiektów 2003 – 2012
	2003	2012		
Liczba obiektów ogółem*	339	305	-34	-10,0
Liczba obiektów ogółem wg GUS	340	333	-7	-2,1

*suma liczby obiektów ogółem nie odpowiada sumie obiektów wg GUS (pomijana jest bowiem m.in. liczba hosteli, domów pracy twórczej, kwater agroturystycznych, ośrodków do wypoczynku sobotnio-niedzielnego i świątecznego)

** wg GUS do tej grupy zaliczane są hotele, motele, pensjonaty, którym nie została nadana żadna kategoria, a także obiekty świadczące usługi hotelowe – m.in. domy gościnne i zajazdy

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych GUS w Bydgoszczy; stan na marzec 2014 r.

Szczególnie charakterystyczny był wzrost liczby hoteli, zakładów uzdrowiskowych oraz spadek liczby ośrodków wczasowych. Tak wysoki wzrost liczby hoteli spowodowany był rosnącym zainteresowaniem obiektami o podwyższonym standardzie i rozwijającym się we wspomnianych latach ruchem turystycznym o charakterze biznesowym (w tym kongresowym). Natomiast zmniejszenie się liczby ośrodków wczasowych ze 102 do 47 – z punktu widzenia potencjału bazy noclegowej występującej na terenie województwa i w odniesieniu wyłącznie co do wielkości liczby miejsc noclegowych – było zjawiskiem bardzo niekorzystnym, bowiem ten rodzaj obiektów zakwaterowania zbiorowego determinował znaczną ilość miejsc noclegowych.

Tabela 13 Dynamika zmian liczby miejsc noclegowych wybranych obiektów zakwaterowania zbiorowego w latach 2003 – 2012

Rodzaje obiektów	Miejsca noclegowe		Zmiany w liczbie miejsc noclegowych 2003 – 2012	Zmiany % w liczbie miejsc noclegowych 2003 – 2012
	2003	2012		
Obiekty hotelowe	4535	8901	+4366	+96,3
Hotele	4232	7092	+2860	+67,6
Motele	127	207	+80	+63,0
Pensjonaty	176	243	+67	+38,1
Inne obiekty hotelowe**	-	1359	+1359	-
Pozostałe obiekty, w tym :	20958	17086	-3872	-18,5
Domy wycieczkowe	443	126	-317	-83,7
Schroniska	50	138	+88	+176,0
Schroniska młodzieżowe	633	75	-558	-88,2
Szkolne schroniska młodzieżowe	-	584	+584	-
Ośrodki wczasowe	6397	3475	-2922	-45,7
Ośrodki kolonijne	734	272	+462	+62,9
Ośrodki szkoleniowo-wypoczynkowe	3063	1837	-1226	-40,0
Zespoły domków turystycznych	1347	908	-439	-32,6
Kempingi	687	420	-267	-38,9
Pola biwakowe	2865	2500	-365	-12,7
Zakłady uzdrowiskowe	3024	5934	+2910	+96,2
Pozostałe obiekty niesklasyfikowane	1715	817	-898	-52,4
Liczba obiektów ogółem*	25493	25987	+49	0,2
Liczba obiektów ogółem wg GUS	25501	26559	+1058	4,1

*suma liczby obiektów ogółem nie odpowiada sumie obiektów wg GUS (pomijana jest bowiem m.in. liczba hosteli, domów pracy twórczej, kwater agroturystycznych, ośrodków do wypoczynku sobotnio-niedzielnego i świątecznego)

** wg GUS do tej grupy zaliczane są hotele, motele, pensjonaty, którym nie została nadana żadna kategoria, a także obiekty świadczące usługi hotelowe – m.in. domy gościnne i zajazdy

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie Banku Danych Lokalnych (GUS)

W latach 2003-2012, liczba miejsc noclegowych w ośrodkach wczasowych zmniejszyła się z 6397 do 3475 (tj. o 45,7%). Znaczny ubytek miejsc noclegowych został jednak zrekompensowany wzrostem liczby wspomnianych wcześniej hoteli oraz zakładów uzdrowiskowych (w przypadku hoteli liczba miejsc noclegowych wzrosła z 4232 do 7092, czyli o 2860, co w efekcie stanowiło wzrost rzędu 67,6%, zaś w przypadku zakładów uzdrowiskowych z 3024 do 5934, czyli o 2910, co stanowiło wzrost rzędu 96,2%). W układzie przestrzennym – biorąc pod uwagę wielkość skali zmian – główne przekształcenia stanu rozwoju bazy noclegowej dotyczyły przede wszystkim takich miast, jak Ciechocinek, Toruń i Bydgoszcz, gmin wiejskich: Jeziora Wielkie, Osie, Skrwilno, Łysomice oraz terenu gminy miejsko-wiejskiej Koronowo. Należy jednak zaznaczyć, iż analiza zmian obiektów noclegowych tylko na podstawie danych ogólnych (tj. uwzględniających obiekty noclegowe z poszczególnego rodzaju zagregowane przez GUS do jednej kategorii – ogółem) zafałszowuje nieco obraz rzeczywistych zmian zachodzących na danym obszarze w strukturze bazy noclegowej. Dodatkowo problemem pozostaje fakt, iż dane dotyczące poszczególnych obiektów po zsumowaniu nie zawsze są tożsame z danymi wskazywanymi przez Główny Urząd Statystyczny, jako „obiekt ogółem”. Największymi zmianami cechowało się miasto Ciechocinek. Na przestrzeni analizowanych lat liczba turystycznych obiektów noclegowych (nie uwzględniając zmian ilościowych w samej strukturze obiektów noclegowych) zwiększyła się o 18 obiektów, z czego większość związana była z powstaniem obiektów do obsługi ruchu uzdrowiskowego (tj. 13 obiektów, stanowiących 72% zmian w tejże kategorii obiektów na terenie całego województwa) oraz z powstaniem obiektów o podwyższonym standardzie, w postaci hoteli (4 obiekty). Kolejne miejsce zajmowało miasto Toruń i Bydgoszcz. W przypadku Torunia powstało m.in. 7 hoteli (w tym m.in. czterogwiazdkowy: Hotel Filmar, Hotel Bulwar, Hotel Copernicus) i 7 obiektów z kategorii innych obiektów hotelowych. Z kolei w Bydgoszczy przybyło 5 nowych hoteli (w tym m.in. pięciogwiazdkowy Hotel Bohema, czterogwiazdkowy Hotel Holiday Inn, czterogwiazdkowy Hotel Słoneczny Młyn) i 2 obiekty zaliczane do kategorii innych obiektów hotelowych. Odmienna sytuacja przedstawiała się natomiast w gminie wiejskiej: Jeziora Wielkie, Osie, Skrwilno, Łysomice oraz w gminie miejsko-wiejskiej Koronowo, gdzie liczba obiektów turystycznych na przestrzeni analizowanych lat zmalała. Największe zmiany zaszły na terenie gminy Jeziora Wielkie, gdzie liczba obiektów turystycznych zmniejszyła się z 17 do 5 (w tym nastąpiło zamknięcie 9 ośrodków wypoczynkowych). Nieco mniejsze zmiany objęły gminę miejsko-wiejską Koronowo, gdzie liczba obiektów zmniejszyła się z 19 do 9. Zamknięto m.in. ośrodki wczasowe, ośrodki szkoleniowo-wypoczynkowe oraz pola biwakowe. Wśród gmin, w których zmiany liczby obiektów turystycznych były dość duże (ubytek rzędu 5 obiektów) znalazła się gmina Osie, Skrwilno oraz Łysomice. W ich przypadku zmiany dotyczyły głównie zamknięcia funkcjonujących na ich terenie ośrodków wczasowych.

W 2012 roku turyści najczęściej korzystali z bazy noclegowej w postaci hoteli, w których ogółem zatrzymało się 473,9 tys. osób (czyli ok. 56,3% ogólnej liczby osób korzystających z noclegów na terenie województwa). Przeszło czterokrotnie mniej turystów nocowało natomiast w zakładach uzdrowiskowych (tj. 122,7 tys. osób, co stanowiło 14,6% ogólnej liczby osób). Pomimo tak widocznej różnicy, wspomniana liczba korzystających z tego typu obiektów zbiorowego zakwaterowania była jednak wartością wyróżniającą województwo na tle kraju (drugie miejsce pod względem ilości osób korzystających z tego typu obiektu zbiorowego zakwaterowania). Udział korzystających w pozostałych typach obiektów nie przekraczał wartości 7%. Jednakże warto wspomnieć, iż w tej grupie obiektów (gdzie udział korzystających z danego typu obiektu wynosił < 7%) wyraźnie odznaczały się korzystający z usług: innych obiektów hotelowych (6,3%), ośrodków szkoleniowo-wypoczynkowych (6,0%), a także ośrodków wczasowych (3,85%). Porównując dane za lata 2012 i 2003 można zauważyć wzrastające w ostatnich latach zainteresowanie usługami moteli (wzrost o 311% korzystających z tego typu obiektu w stosunku do roku 2003), zakładów uzdrowiskowych (wzrost o 125,5%), schronisk (wzrost o 108,3%), czy hoteli (74%). W pozostałych typach obiektów, w latach 2003-2012 obserwowano natomiast spadek liczby korzystających rzędu

od 4% w przypadku ośrodków kolonijnych do nawet 85,9% w przypadku schronisk młodzieżowych.

Tabela 14 Dynamika zmian liczby korzystających z noclegów w wybranych obiektach zakwaterowania zbiorowego w województwie kujawsko-pomorskim w latach 2003 – 2012

Rodzaje obiektów	Korzystający z noclegów ogółem		Zmiany w liczbie korzystających z noclegów 2003 – 2012	Zmiany % w liczbie korzystających z noclegów 2003 – 2012
	2003	2012		
Obiekty hotelowe	283579	560140	+276561	+97,5
Hotele	272301	473883	+201582	+74,0
Motele	6029	24822	+18793	+311,7
Pensjonaty	5249	8783	+3534	+67,3
Inne obiekty hotelowe**	-	52652	+52652	-
Pozostałe obiekty w tym :	277566	266620	-10946	-3,9
Domy wycieczkowe	19916	4036	-15880	-79,7
Schroniska	2525	5260	+2735	+108,3
Schroniska młodzieżowe	14799	2088	-12711	-85,9
Szkolne schroniska młodzieżowe	-	13213	+13213	-
Ośrodki wczasowe	50410	32417	-17993	-35,7
Ośrodki kolonijne	2738	2629	-109	-4,0
Ośrodki szkoleniowo-wypoczynkowe	49462	50364	+902	+1,8
Zespoły domków turystycznych	13422	6964	-6458	-48,1
Kempingi	6148	6308	+160	+2,6
Pola biwakowe	10255	6621	-3634	-35,4
Zakłady uzdrowiskowe	54426	122724	+68298	+125,5
Pozostałe obiekty niesklasyfikowane	53465	13996	-39469	-73,8
Liczba obiektów ogółem*	561145	826760	+265615	+47,3
Liczba obiektów ogółem wg GUS	561285	841474	+280189	+49,9

*suma liczby obiektów ogółem nie odpowiada sumie obiektów wg GUS (pomijana jest bowiem m.in. liczba hosteli, domów pracy twórczej, kwater agroturystycznych, ośrodków do wypoczynku sobotnio-niedzielnego i świątecznego)

** wg GUS do tej grupy zaliczane są hotele, motele, pensjonaty, którym nie została nadana żadna kategoria, a także obiekty świadczące usługi hotelowe – m.in. domy gościnne i zajazdy

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie Banku Danych Lokalnych (GUS)

W układzie przestrzennym województwa zmiany liczby osób korzystających z usług noclegowych obiektów turystycznych miały jednak różnorodną skalę i charakter. W stosunku do roku bazowego, tj. 2003, wszelkie zmiany (wynoszące powyżej 1 tys.) w ogólnej liczbie korzystających z noclegów w obiektach zbiorowego zakwaterowania odnotowano w przypadku 27 jednostek objętych analizą. Największe pozytywne zmiany w liczbie korzystających z noclegów dotyczyły głównie Torunia, Ciechocinka, Bydgoszczy, Grudziądza, miasta Gniewkowo, obiektów zlokalizowanych na obszarze wiejskim gm. Tuchola i na terenie gm. wiejskiej Osie, gdzie odnotowano wzrost liczby korzystających powyżej 10 tys. Z kolei najwyższy spadek (powyżej 5 tys.) charakterystyczny był dla gminy miejskiej Brodnica, który wynosił 7812 korzystających z wszystkich obiektów noclegowych. Nieco niższe wartości charakteryzowały gminę wiejską Jeziora Wielkie (-6878), miasto Koronowo (-6632), gminę wiejską Aleksandrów Kujawski (-6460) oraz miasto Żnin (-5128). Powyższe spadki i wzrosty liczby osób korzystających z obiektów zbiorowego zakwaterowania związane były przede wszystkim ze zmieniającą się liczbą obiektów w strukturze bazy noclegowej konkretnej jednostki, wynikiem zmian w preferencjach

wypoczynkowych odwiedzających, czy zmianami prowadzącymi do dostosowania oferty do potrzeb rynku. Przykładem jest tu gmina Osie, w której pomimo spadku liczby ośrodków wypoczynkowych i stagnacji liczby ośrodków szkoleniowo-wypoczynkowych, wzrosła liczba korzystających z ośrodków szkoleniowo-wypoczynkowych z 3708 do 12478. W nieco innej sytuacji natomiast znalazła się gmina miejska Brodnica, w której pomimo wzrostu liczby hoteli (o 1), na przestrzeni lat 2003-2012 liczba korzystających z tego typu obiektów zmalała z 11766 aż na 1247 (a więc o 10519).

Pełne określenie liczby turystów odwiedzających teren województwa jest zadaniem niezwykle trudnym. Wynika to przede wszystkim ze specyfiki tego zjawiska, czyli braku możliwości jego pełnej rejestracji. Powyższą analizę przeprowadzono jedynie w oparciu o dane statystyczne Głównego Urzędu Statystycznego (oparte głównie na informacjach pochodzących ze sprawozdań o wykorzystaniu turystycznych obiektów noclegowych, a więc oparte tylko o rejestrowaną bazę noclegową). Stąd też przeprowadzona analiza ma jedynie charakter poglądowy, gdyż nie odzwierciedla całkowitej i co najważniejsze faktycznej liczby turystów odwiedzających województwo. Pomijana jest bowiem m.in. indywidualna baza noclegowa (w postaci pensjonatów, kwater), w tym noclegi udzielone turystom przez rodzinę, czy znajomych w prywatnych lokalach (domy, mieszkania), tzw. szara strefa (czyli oferowane nieopodatkowane miejsca noclegowe), a także ruch turystyczny związany z wszelkiego rodzaju imprezami, czy ruch turystów do znanych ośrodków prowadzących działalność komercyjną (np. parki dinozaurów w Solcu Kujawskim i Rogowie). Do imprez rozpoznawalnych na terenie województwa i poza jego granicami, generujących w ostatnich latach znaczny ruch turystyczny należą:

- imprezy kulturalne (w tym festiwale muzyczne, teatralne, międzynarodowy festiwal filmowy Camerimage),
- imprezy kulturalno-kulinarne (np. Festiwal Smaku w Grucznie, Święto Śliwki w Strzelcach Dolnych),
- imprezy o charakterze masowym organizowane w oparciu o walory kulturowe (np. festyn archeologiczny w Biskupinie, imprezy organizowane na Zamku Golubskim, plenerowe imprezy historyczne - inscenizacje bitwy pod Płowcami i Koronowem),
- imprezy sportowe o znaczeniu krajowym i międzynarodowym (zawody lekkoatletyczne, żużlowe, siatkarskie, kolarskie, koszykarskie, tenisowe, triathlonowe, zawody balonowe, regaty żeglarskie, regaty wioślarskie, czy szeroko rozumiane „imprezy” w postaci zlotów, spotkań miłośników),
- imprezy wystawienniczo-targowe.

Prócz wcześniej opisanych zmian w bazie materialnej turystyki, związanych z obiektami oferującymi usługi noclegowe, nie należy zapominać, iż w latach 2003-2012 na terenie województwa powstało wiele obiektów i urządzeń turystycznych mających za zadanie umożliwić turystom korzystanie z walorów danego obszaru, bądź też uatrakcyjnienie pobytu. Należy zaliczyć tu m.in. powstanie:

- Parku Dinozaurów JuraPark w Solcu Kujawskim,
- Parku Dinozaurów Zaurolandia w Rogowie, w pow. żnińskim,
- Mega Parku w Grudziądzu ,
- największego w Polsce parku linowego w Rulewie (teren hotelu Hanza Pałac****),
- stoku narciarskiego w Fojutowie,
- miasteczka Silverado City w Bożejewiczkach, koło Żnina,
- pijalni wód i palmiarni na terenie Parku Solankowego w Inowrocławiu (2013),

- Hali Sportowo-Widowskowej Łuczniaka w Bydgoszczy,
- stadionu żużlowego Motoarena Toruń im. Mariana Rosego,
- kompleksu mieszczącego przystań sportową i turystyczną oraz hotel - Przystań Bydgoszcz,
- stacji żeglarskiej Neptun w Barcinie,
- przystani wodnej w Nakle nad Notecią (inwestycja w trakcie realizacji, dotychczas powstały baseny portowe),
- przystani wodnej we Włocławku

oraz

powstanie wszelkich pozostałych obiektów i urządzeń, głównie obiektów kultury (w tym np. oddanie w analizowanym okresie do użytku gmachu budynku Opera Nova) i sportowo-rekreacyjnych wybudowanych przede wszystkim w celu zaspokojenia potrzeb miejscowej ludności (w tym boiska piłkarskie, hale sportowe, baseny, place zabaw), ale i mających znaczenie w obsłudze ruchu turystycznego. Warto również wspomnieć tutaj o wioskach tematycznych, które w ostatnich latach stają się miejscem recepcji ruchu turystycznego. Wioski te są jednym ze sposobów aktywizacji gospodarczej i społecznej mieszkańców wsi. Idea powstania wiosek tematycznych miała na celu integrację mieszkańców, ożywienie lokalnej przedsiębiorczości, promocję wsi i tym samym stworzenie na mapie regionu nowego, unikatowego produktu turystycznego. Rozwój wsi był podporządkowany tematowi przewodniemu (rozwój w określonym kierunku), dzięki czemu miejscowość stawała się jedyną w swoim rodzaju. Powstanie wiosek tematycznych generalnie nie wiązało się z rozwojem nowego zagospodarowania. Często – z uwagi na brak wkładu finansowego, bądź też ograniczonych środków finansowych mieszkańców wsi – wioski tematyczne tworzone były w oparciu o bazę już istniejącą. Pomimo to wartością dodaną były tu wszelkie zmiany prowadzące do poprawy estetyki samej wsi. Obecnie na terenie województwa kujawsko-pomorskiego funkcjonuje 13 wsi posiadających motyw przewodni, związany m.in. z historią, legendą, krajobrazem danego miejsca, tradycyjną specjalizacją rolniczą i działalnością artystyczną, czy w końcu motyw związany ze szczególnymi umiejętnościami mieszkańców. Większość z nich zlokalizowana jest w północno-zachodniej części województwa, w rejonie Borów Tucholskich oraz na terenie gminy Golub-Dobrzyń. Mowa tu m.in. o wiosce górniczej (Piła-Młyn, gm. Gostycyn), grzybowej (Krzywogoniec, gm. Cekcyn), miodowej (Wielki Mędromierz, gm. Gostycyn), jabłoni (Jabłonka, gm. Śliwice), kwiatowej (Żalno, gm. Kęsowo), leśnego życia (Mukrz, gm. Lniano), owocowej (Węgiersk, gm. Golub-Dobrzyń), orzechowej (Podzamek Golubski, gm. Golub-Dobrzyń), chlebowej (Jania Góra, gm. Świekatowo), czy wiosce o bardzo charakterystycznej nazwie, jak np. Ptasia Wioska (Adamkowo, gm. Kęsowo), Miejsce mocy (Nowogród, gm. Golub-Dobrzyń), Osada cisowa (Wysoka, gm. Cekcyn) oraz Wieś Maciejowej Duszy (Macikowo, gm. Golub-Dobrzyń). Efektem powstania wspomnianych wiosek tematycznych, prócz aspektów stricte społecznych było wykreowanie na tych terenach nowych produktów turystycznych oraz poszerzenie już istniejącej oferty o kolejne produkty oferowane np. na terenie Borów Tucholskich. Przykładem jest tu powstała w 2005 roku wieś grzybowa – Krzywogoniec (gm. Cekcyn), pierwsza wieś tematyczna na terenie Borów Tucholskich, gdzie wspólna integracja lokalnej społeczności doprowadziła nie tylko do poprawy estetyki wsi (gdzie na każdym z budynków umieszczono tabliczkę z wizerunkiem grzybów), powstania zespołu teatralno-tanecznego, czy organizacji warsztatów ale i do organizacji corocznego „Święta Grzyba”, na którym można skosztować lokalnych specjałów.

Wysokie walory turystyczne oraz dotychczasowy rozwój zagospodarowania turystycznego, skierowanego głównie do obsługi konkretnego rodzaju ruchu turystycznego spowodował wyodrębnienie się na terenie województwa poszczególnych rejonów turystycznych. Dotychczas w obowiązującym Planie zagospodarowania przestrzennego województwa granice rejonów turystycznych, a więc obszarów o wykształconej funkcji turystycznej, cechujących się pewną skalą

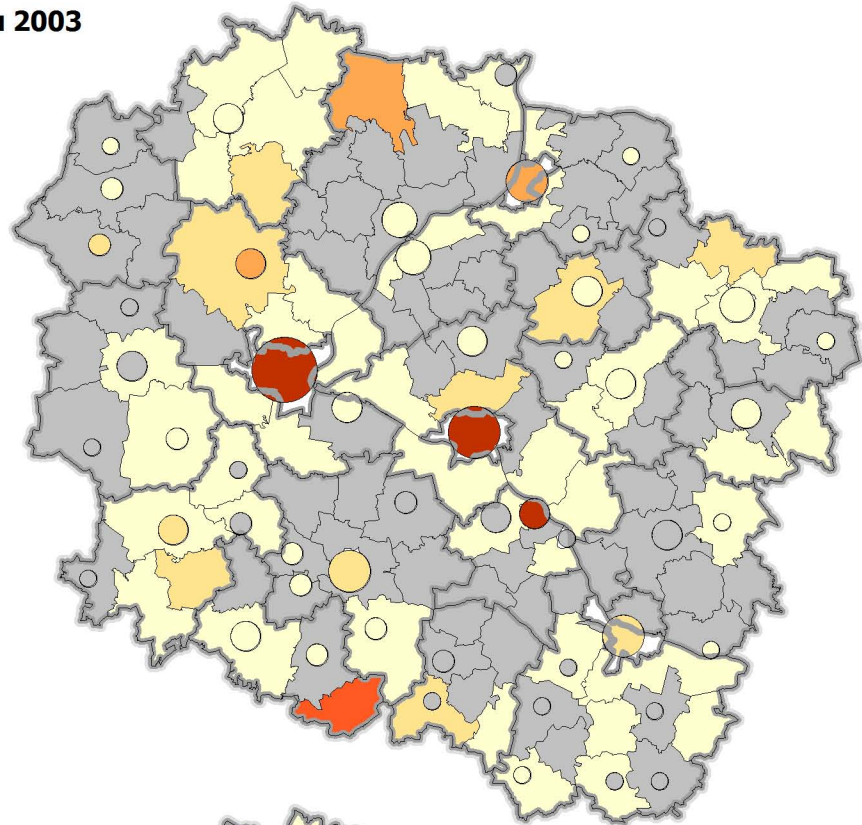
ruchu wyodrębniane były głównie w oparciu o rozwój, czy stan zagospodarowania turystycznego, tj. o bazy noclegowej. z uwagi na zachodzące w ostatnich latach zmiany zachodzące w strukturze bazy noclegowej i ze względu na poszerzanie przez ośrodki turystyczne swojej oferty (obsługa różnych rodzajów ruchu turystycznego), granice te zaczynają się zmieniać. Obecnie w porównaniu do stanu sprzed lat na terenie województwa zaczyna się kształtować rejon turystyczny w obrębie Doliny Noteci i Bydgoskiego Węzła Wodnego, specjalizujący się w obsłudze ruchu turystyki wodnej, ale jeszcze w pełni nie wykorzystujący potencjału jakim są lokalne rzeki. Rejon ten nie jest ściśle związany z bazą noclegową, lecz oferowanym produktem turystycznym. W obsłudze ruchu turystycznego (uwzględniając wielkość obsługiwanego ruchu, jak i własny potencjał ośrodka generujący ten ruch) nadal dużą rolę odgrywa miasto Toruń i Bydgoszcz. Dodatkowo na przestrzeni lat wzrosła ranga i rola Biskupina, który pod względem skali obsługiwanego ruchu i rozpoznawalności stał się ośrodkiem o znaczeniu krajowym. Z uwagi na zmiany preferencji wypoczynkowych społeczeństwa i związane z tym zmiany w strukturze bazy noclegowej zmniejszyła się rola takich ośrodków, jak Więcbork, Sępólno Krajeńskie, Nowe i Świecie.

Ostatnie lata wskazują na liczne zmiany w preferencjach wypoczynkowych turystów krajowych. Do głównych należy zaliczyć fakt, iż społeczeństwo zaczęło przywiązywać coraz większą wagę do komfortu wypoczynku (rosnące oczekiwania co do rodzaju i standardu obiektu noclegowego oferującego usługę, dostęp do internetu, itd.). Ponadto coraz mniejsza ilość wolnego czasu sprawiła, iż zaczęto dążyć do jeszcze efektywniejszego i intensywniejszego jego wykorzystania. Tym sposobem zmalała liczba wyjazdów długoterminowych, tj. powyżej kilku, czy kilkunastu dni (nie wliczając w to wyjazdów do zakładów uzdrowiskowych, czy pobytu w ośrodkach wypoczynkowych), na rzecz wyjazdów krótszych, lecz częstszych. Zmalało także zainteresowanie turystyką zbiorową, z uwagi na polepszającą się mobilność turystów indywidualnych. Zmiany te doprowadziły do konieczności dostosowania oferty turystycznej do nowych potrzeb mieszkańców. W województwie kujawsko-pomorskim zmalała więc liczba sezonowych obiektów zbiorowego zakwaterowania na rzecz całorocznych, co spowodowało wydłużenie sezonu turystycznego (stworzenie całorocznej oferty turystycznej). Zaczęto także odchodzić od paradygmatu potencjału przyrodniczego, jako głównego generatora ruchu turystycznego. Postawiono na rozwój nowych dziedziny aktywności turystycznej, tj. turystykę militarną, obiekty przemysłowe. Powstały wioski tematyczne oferujące aktywne i oryginalne formy spędzania wolnego czasu. Umocniona została rola uzdrowisk, które wzbogaciły tradycyjną ofertę poprzez wprowadzenie nowych usług turystycznych typu Spa & Wellness. W dalszej perspektywie czasowej rozwój sektora turystyki na terenie województwa należy upatrywać w segmencie turystyki biznesowej oraz segmencie turystyki uzdrowiskowej (zmiany demograficzne polegające na stosunkowo szybkim wzroście liczby osób w wieku emerytalnym). Należy jednak pamiętać, że pomimo powolnych ale pozytywnych zmian w strukturze bazy noclegowej nadal problemem pozostaje m.in. dostępność do ośrodków lub obiektów turystycznych środkami transportu publicznego (poprzez likwidację połączeń lub zupełny ich brak) oraz stan rozwinięcia infrastruktury związanej z urządzeniem i obsługą szlaków turystycznych (jednakże sytuacja w tej kwestii z roku na rok ulega polepszeniu). Ostatnie lata pokazują także, iż podjęto starania mające na celu wykreowanie nowych produktów turystycznych, w tym także łatwo identyfikowanych z województwem produktów markowych, np. powstanie Gęsinowego Szlaku Kulinarnego (celem podtrzymania staropolskiej tradycji serwowania gęsiny kołudzkiej), nowego szlaku związanego z życiem i działalnością Fryderyka Chopina, szlaku męczeństwa bł. Ks. Jerzego Popiełuszki, czy powstanie od podstaw, tj. z nową infrastrukturą międzyregionalnego szlaku rowerowego – tzw. Wiślanej Trasy Rowerowej).

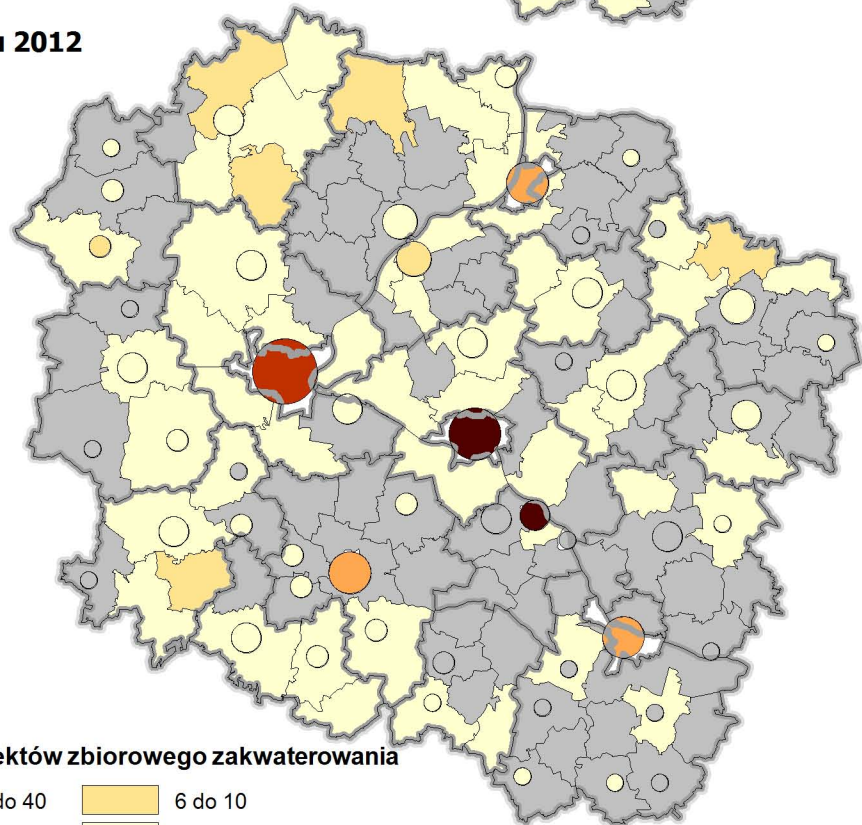
OKRESOWA OCENA PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO PRZEGLĄD ZMIAN W ZAGOSPODAROWANIU PRZESTRZENNYM

Baza noclegowa
- obiekty zbiorowego zakwaterowania

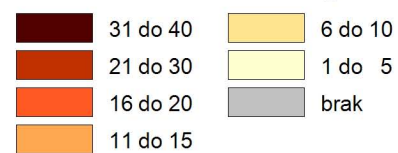
Stan w roku 2003

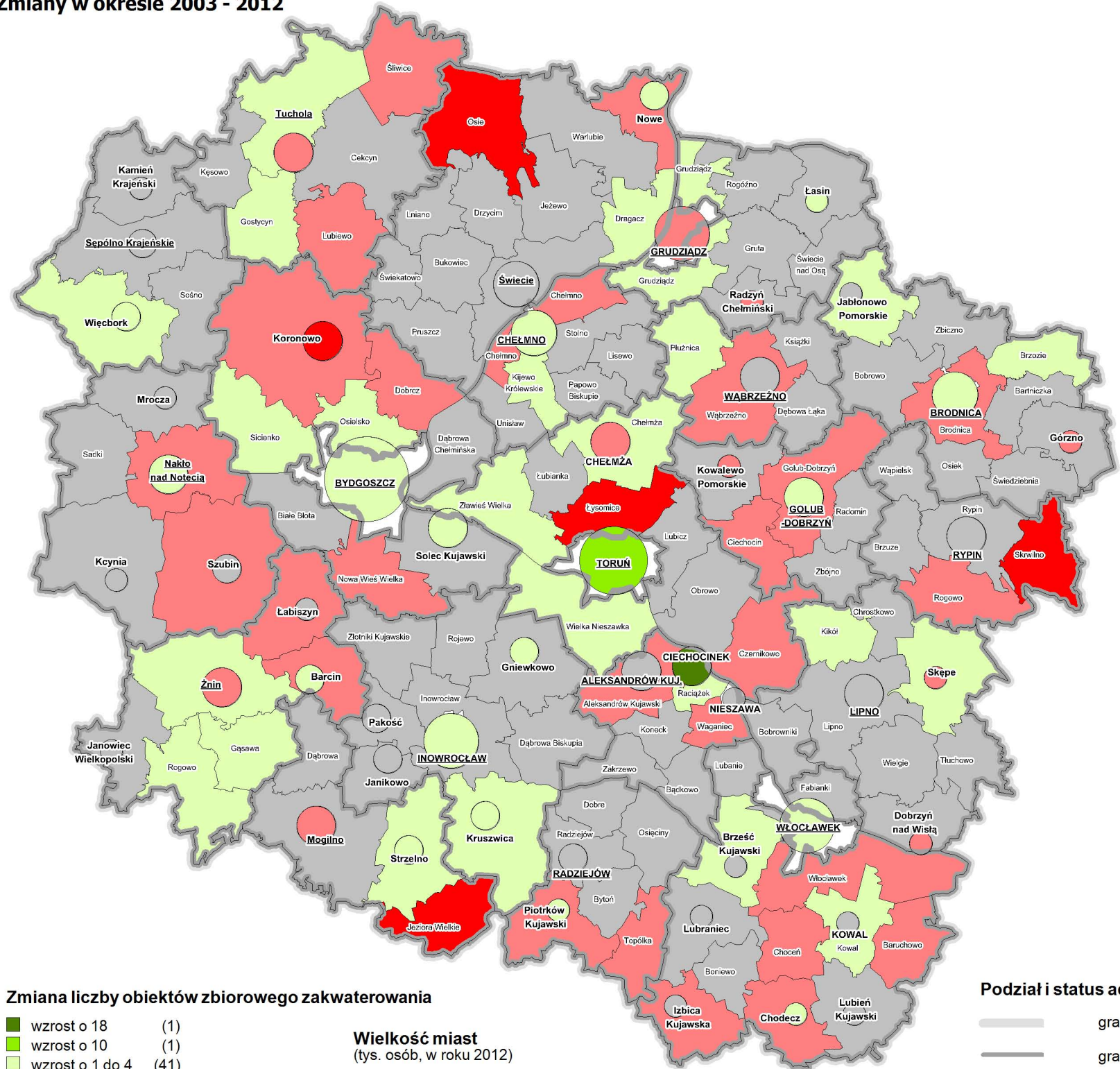
Stan w roku 2012

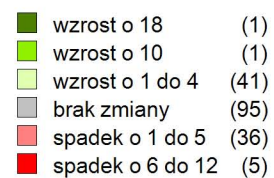
Liczba obiektów zbiorowego zakwaterowania

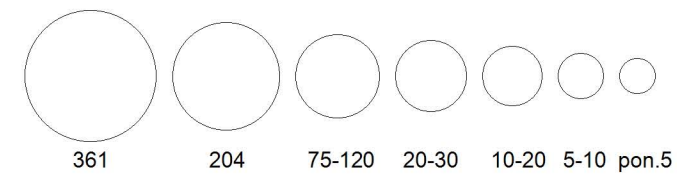
Zmiany w okresie 2003 - 2012

Zmiana liczby obiektów zbiorowego zakwaterowania

Wielkość miast
(tys. osób, w roku 2012)

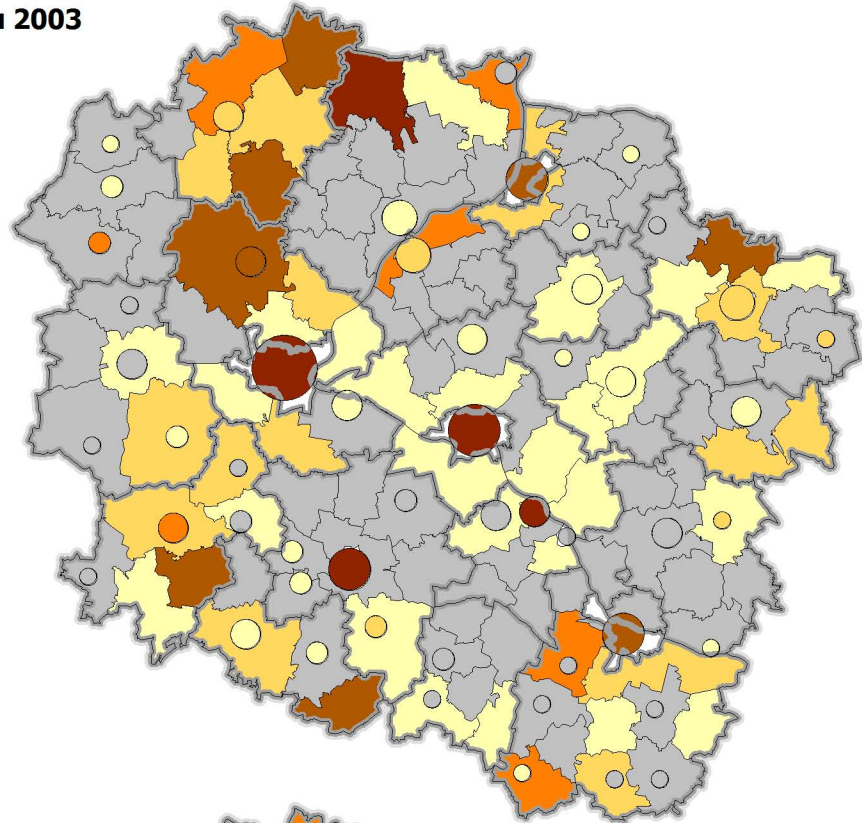
Podział i status administracyjny

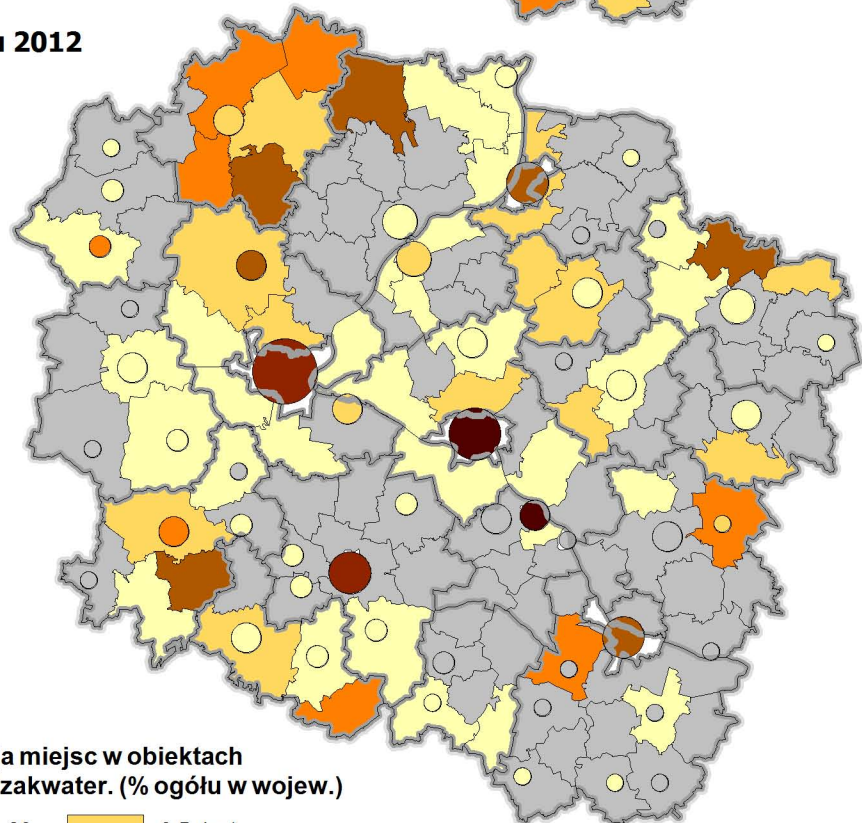
OKRESOWA OCENA PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO PRZEGLĄD ZMIAN W ZAGOSPODAROWANIU PRZESTRZENNYM

Baza noclegowa
- miejsca w obiektach
zbiorowego zakwaterowania

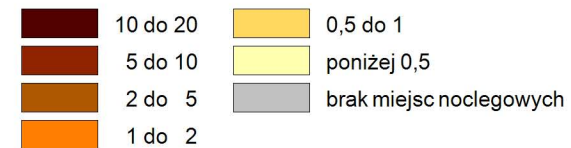
Stan w roku 2003

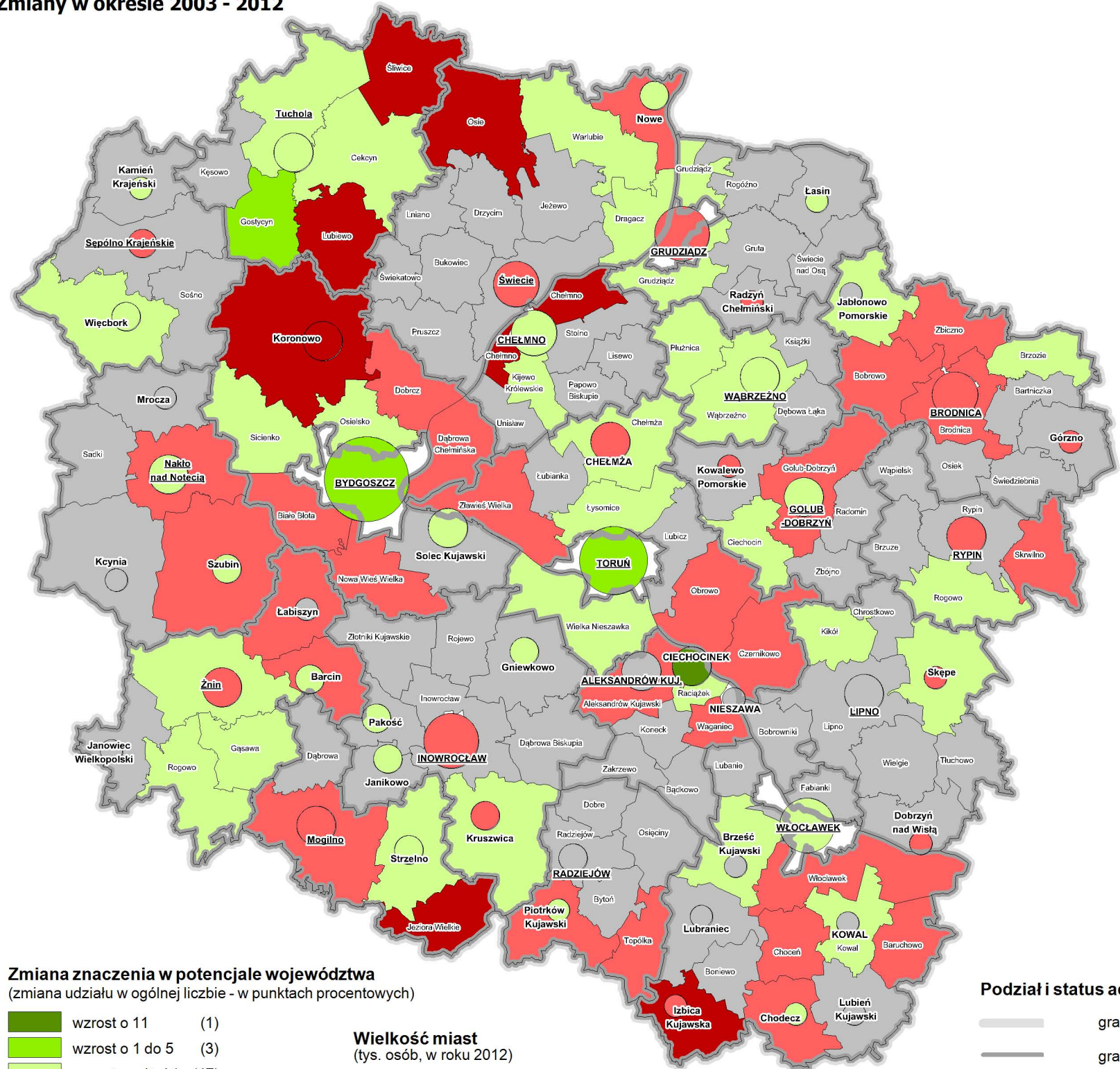
Stan w roku 2012

Koncentracja miejsc w obiektach
zbiorowego zakwater. (% ogółu w wojew.)

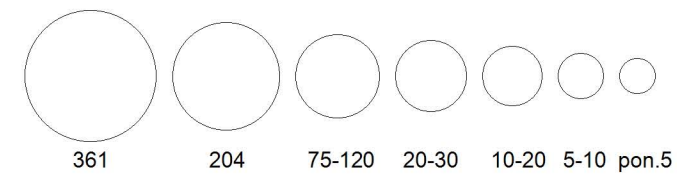
Zmiany w okresie 2003 - 2012

Zmiana znaczenia w potencjale województwa
(zmiana udziału w ogólnej liczbie - w punktach procentowych)

Wielkość miast
(tys. osób, w roku 2012)

Podział i status administracyjny

3.4. Transport

Od momentu uchwalenia planu zagospodarowania przestrzennego woj. kujawsko-pomorskiego zasady funkcjonowania systemu transportowego nie uległy diametralnej zmianie. Pomimo zmian jakie nastąpiły w gospodarce i polityce kraju, transport wciąż pozostaje dziedziną niedoinwestowaną, a znaczna ilość zadań czeka na realizację.

3.4.1. Drogi kołowe

Przyjęty w planie zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego podział funkcjonalny układu drogowego na nadrzędny i podstawowy nie ma już zastosowania. Obecnie funkcjonuje podział na drogi zapewniające dostępność zewnętrzną i spójność wewnętrzną województwa. Za dostępność odpowiadają: autostrada A1, DK 5 (S-5), DK 10 (S-10), drogi krajowe nr 91 (dawniej DK 1), 15, 16, 25, 62, 55, oraz dwie drogi wojewódzkie nr 240 i 270. Najważniejsze z punktu widzenia spójności województwa są drogi krajowe nr 80, 56 i 67 oraz pozostałe drogi wojewódzkie.

Kierunki działań w obu zakresach są stopniowo realizowane.

W ostatnim czasie trwały intensywne prace na odcinku autostrady A1 przebiegającym przez teren naszego województwa. Ponadto zostały zrealizowane niewielkie odcinki dróg ekspresowych S5 i S10.

Na podstawie informacji uzyskanych z GDDKiA Oddział w Bydgoszczy przyjmuje się, że do roku 2013 wykonano następujące zadania:

- budowa południowej obwodnicy m. Toruń (w ciągu drogi ekspresowej S-10) – realizacja o przekroju jednojezdniowym zakończona w 2005 r.,
- budowa obwodnicy miasta Szubin (w ciągu drogi ekspresowej S-5) – realizacja zakończona w 2006 r.,
- budowa obwodnicy miasta Świecie (w ciągu drogi ekspresowej S-5) realizacja o przekroju jednojezdniowym, w rejonach węzłów dwujezdniowa,
- odcinek węzeł Stryżek – węzeł Białe Błota (wspólny dla drogi S-5 i S-10),
- wzmocnienie 12,5km odcinka DK 91 (wcześniej DK 1) pomiędzy Toruniem i Włocławkiem.

W 2014 roku został oddany do użytku ostatni odcinek autostrady A1 na terenie naszego województwa (pomiędzy węzłem Włocławek Zachód a węzłem Kowal). Obecnie trwa również procedura przetargowa mająca na celu wyłonienie wykonawcy, obwodnic Inowrocławia i Brodnicy, w ciągu drogi krajowej 15. Realizacja drogi ekspresowej S 5 i S 10, w podziale na odcinki, została zapisana w Dokumencie Implementacyjnym do Strategii Rozwoju Transportu do 2020 r. (z perspektywą do 2030 roku).

Z materiałów uzyskanych od jednostek odpowiedzialnych, za transport drogowy w głównych miastach województwa wynika, że kilka inwestycji zostało zakończonych, a na niektórych trwają prace.

W Grudziądzu trwają prace na ostatnim odcinku trasy średnicowej (do końca 2014 r.), który połączy dwa odcinki powstałe wcześniej. W Toruniu przebudowano fragment Trasy Staromostowej (zadanie 12) – w głównym układzie szkieletowym układ drogowy na kierunku północ – południe na odcinku od ul. Polnej do granic miasta. W trakcie realizacji jest trasa średnicowa - do użytku oddano jej pierwszy odcinek od ul. Grudziądzkiej do ul. Szosa Chełmińska. Przebudowano również odcinek Szosa Lubickiej od Strugi Lubickiej do węzła Lubicz. Również w Bydgoszczy trwają prace nad trasą średnicową („przebudowa Węzła Zachód etap II”).

We Włocławku zrealizowano odcinek ulicy klasy G (Aleja Królowej Jadwigi) o długości 1514 m, stanowiący fragment planowanej drogi przez miasto, określonej w planie województwa jako obwodnica miasta (zrealizowano połączenie pomiędzy drogą krajową Nr 67 i 62, planowane jako dojazd do węzła autostradowego Włocławek Północ od strony terenów zawiślańskich).

Dane o stanie realizacji przyjętych w planie województwa zadań dla dróg układu podstawowego – zapewniającego bezpośrednio, sprawne połączenia komunikacyjne ośrodków powiatowych ze stolicami województwa oraz między sobą – uzyskano od Zarządu Dróg Wojewódzkich w Bydgoszczy.

W latach 2003 – 2013 zrealizowano kilka zadań dotyczących przebudowy dróg związanych z podniesieniem ich klasy, budową obwodnic miejscowości czy przetrasowaniem dróg. Przebudowano następujące drogi:

- 241 Kcynia – Sępólno Krajeńskie (obwodnica Mroczy – planowany termin oddania do użytku to czerwiec 2014 r.),
- 246 Nakło – Szubin – Łabiszyn (obwodnica Nakła w trakcie realizacji),
- 247 Kcynia – Szubin,
- 534 Grudziądz – Golub-Dobrzyń – Cetki (obwodnica Wąbrzeźna),
- 553 Toruń – Wybcz,
- 560 Brodnica – Rypin (tzw. „przemysłowa” obwodnica Brodnicy),
- 251 i 252 Żnin – Włocławek (tzw. „mała obwodnica” Pakości).

Tabela 15 Przebudowane drogi wojewódzkie w latach 2006-2012

rok	Długość przebudowanej drogi [km]
2006	6,488
2007	3,127
2008	18,03
2008	21,659
2010	63,757
2011	72,389
2012	60,449
razem	245,899

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie materiałów ZDW Bydgoszcz

Ponadto zrealizowano obwodnice: Chełmna (w ciągu drogi wojewódzkiej 550), Mogilna (w ciągu drogi wojewódzkiej 254), Janikowa (w ciągu dróg powiatowych).

Na szeregu dróg wyremontowano nawierzchnię, dokonano odnowy, poszerzenia, sporadycznie remontu mostu czy przepustu, wybudowano chodniki i ścieżki pieszo-rowerowe, przygotowano również dokumentację dla innych inwestycji. Łączna długość odcinków, na których w latach 2006-2012 takie prace wyniosła 903,418 km. Działania te, to głównie roboty utrzymaniowe dróg, nie związane z procesem planistycznym; należy się zastanowić czy jako takie powinny znaleźć się w tabeli zadań ponadlokalnych realizujących cele publiczne.

3.4.2. Koleje

Podobnie jak w przypadku dróg, tak i w przypadku kolei obecnie funkcjonuje podział na linie kolejowe zapewniające dostępność zewnętrzną i linie kolejowe zapewniające spójność wewnętrzną województwa. Najważniejsze zadania dla linii kolejowych przyjęte dla kierunków działań w planie zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego to przebudowa istniejących linii kolejowych:

- Nr 18 Kutno – Piła,
- Nr 131 Chorzów Batory – Tczew,
- Nr 353 Poznań Wschód – Skandawa (linia kolejowa CE-65).

W latach 2008 – 2010 opracowano Studium Wykonalności modernizacji linii kolejowej CE-65 na odcinku (Gdynia) - Tczew - Bydgoszcz - Inowrocław - Zduńska Wola - Karsznice - Tarnowskie Góry – Pszczyna, które zakończono uzyskaniem decyzji środowiskowej. Niestety kontynuacją tych działań nie było przygotowanie dokumentacji projektowej. Prace modernizacyjne prowadzone w związku z Euro 2012 na odcinku Bydgoszcz-Tczew pozwoliły na zwiększenie prędkości maksymalnej do 160 km/h, dzięki czemu skrócony został czas podróży pomiędzy Bydgoszczą a Gdańskiem. PKP PLK zamierza przystąpić do opracowania dokumentacji projektowej oraz wykonania robót budowlanych na całej tej linii.

Obecnie trwają prace końcowe na linii kolejowej nr 18 na odcinku Bydgoszcz-Toruń, mające na celu polepszenie stanu technicznego oraz przywrócenie prędkości konstrukcyjnej $v=120$ km/h dla pociągów pasażerskich i $v=100$ km/h dla pociągów towarowych. W pierwszym kwartale 2014 roku oddany został do użytku zrewitalizowany układ torowy, trwają jeszcze prace nad modernizacją wiaduktu przy Placu Armii Krajowej w Toruniu.

Równocześnie trwają prace na linii kolejowej nr 353 na odcinku Inowrocław – Jabłonowo Pomorskie (z wyłączeniem odcinka Toruń Główny – Toruń Wschodni). Celem tego projektu również jest przywrócenie pierwotnych parametrów konstrukcyjnych linii kolejowej, tj. prędkości 120 km/h dla pociągów pasażerskich i 100 km/h dla pociągów towarowych.

Do 2014 roku mają się zakończyć prace mające na celu rewitalizację linii kolejowej nr 207 Toruń Wsch. - Malbork na odcinku Toruń Wschodni - Grudziądz - etap I obejmujący odcinek Chełmża – Grudziądz (uzyskanie w ruchu pasażerskim prędkości rozkładowej 80-100 km/h na odcinku Chełmża – Grudziądz).

3.4.3. Transport lotniczy

Do najważniejszych zadań określonych dla kierunku rozwoju transportu lotniczego w województwie kujawsko-pomorskim zaliczono rozbudowę portu lotniczego w Bydgoszczy oraz przebudowę lotnisk usługowo-sportowych w Toruniu, Włocławku, Grudziądzu, Bydgoszczy i Inowrocławiu.

Zadanie dotyczące rozbudowy portu lotniczego w Bydgoszczy można uznać za zrealizowane, wybudowano, a następnie rozbudowano terminal pasażerski, wyremontowano nawierzchnię drogi startowej, prowadzone są również odprawy cargo. Obecnie trwa remont płyt postojowych i dróg kołowania.

Port Lotniczy Bydgoszcz S.A. został oficjalnie zakwalifikowany do sieci kompleksowej transeuropejskiej sieci transportowej na podstawie Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1315/2013 z dnia 11 grudnia 2013 r. w sprawie unijnych wytycznych dotyczących rozwoju transeuropejskiej sieci transportowej i uchylające decyzję nr 661/2010/UE.

Wśród lotnisk usługowo – sportowych działania dot. przebudowy lotnisk oraz budowy nowych pasów startowych prowadzone są na lotniskach w Toruniu oraz Włocławku (lotnisko w Kruszynie).

Są to czynności związane z opracowywaniem koncepcji, zmian miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz sporządzania decyzji środowiskowych.

3.4.4. Transport wodny

W planie zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego w części dot. transportu wodnego śródlądowego podkreślono konieczność realizacji następujących kierunków:

- przebudowy i budowy infrastruktury technicznej na śródlądowej drodze wodnej o znaczeniu międzynarodowym MDW E70: Berlin – rzeka Odra – rzeka Warta – rzeka Noteć – Kanał Bydgoski (z południowym obejściem miasta Bydgoszczy) – rzeka Wisła – Zalew Wiślany – Kaliningrad, co najmniej do IV klasy drogi wodnej,
- przebudowy i budowy kaskady oraz infrastruktury technicznej na śródlądowej drodze wodnej rzeki Wisły o znaczeniu międzynarodowym, co najmniej do IV klasy drogi wodnej.

W chwili obecnej znaczenie i wykorzystywanie śródlądowych dróg wodnych na terenie naszego województwa jest marginalne, zarówno w skali krajowej jak i międzynarodowej.

Przyczyn takiego stanu rzeczy należy się dopatrywać między innymi w zaniechaniu w ostatnich dziesięcioleciach inwestycji w system dróg wodnych oraz silnej pozycji rynkowej transportu samochodowego. Infrastruktura dla żeglugi jest obecnie mocno zdekapitalizowana, urządzenia hydrotechniczne wymagają remontów, a szlaki wodne nie spełniają parametrów technicznych. Kanał Bydgoski jest zakwalifikowany do dróg wodnych II klasy i nie może być uznany za drogę międzynarodową. Na rzece Wiśle żegluga jest prowadzona jedynie przy wysokim stanie wód i to przy ograniczonym wykorzystaniu tonażu barek.

Jednakże w zakresie modernizacji i rewitalizacji infrastruktury turystycznej przeprowadzono wiele inwestycji, które przyczyniły się do poprawy funkcjonowania turystyki wodnej w województwie. Do najważniejszych z nich zalicza się budowę przystani wodnej w Nakle n. Notecią, budowę przystani i nabrzeża w Bydgoszczy, remont bulwarów i przystani w Toruniu, budowa przystani we Włocławku, budowę przystani w Dobrzyniu nad Wisłą oraz rewitalizację portu wraz z nabrzeżem w Grudziądzu.

Obecnie starania województwa kujawsko-pomorskiego zmierzają do lepszego wykorzystania dróg wodnych w celu rozwoju transportu szlakami wodnymi oraz rozwoju śródlądowej turystyki wodnej. Ponadto podpisanie porozumień w sprawie MDW E70 i MDW E40 świadczy o znaczącym zaangażowaniu się województwa w problematykę żeglugi i infrastruktury śródlądowej.

3.4.5. BiT-City

Niewątpliwie najważniejszą inwestycją z punktu widzenia rozwoju obszaru funkcjonalnego Bydgoszczy i Torunia jest realizacja projektu BiT-City. Jest to projekt unikatowy w skali kraju. Jego celem jest zapewnienie organizacji zintegrowanego systemu transportu publicznego pomiędzy dwoma najważniejszymi miastami regionu. Integracja ta opiera się przede wszystkim na realizacji zadań infrastrukturalnych, takich jak: budowa węzłów przesiadkowych, budowa połączenia z Portem Lotniczym w Bydgoszczy, rewitalizacja dworców, budowa nowych połączeń tramwajowych, a także stworzeniu systemowego rozwiązania polegającego na wprowadzeniu jednego rozkładu, jednego biletu i jednej ceny.

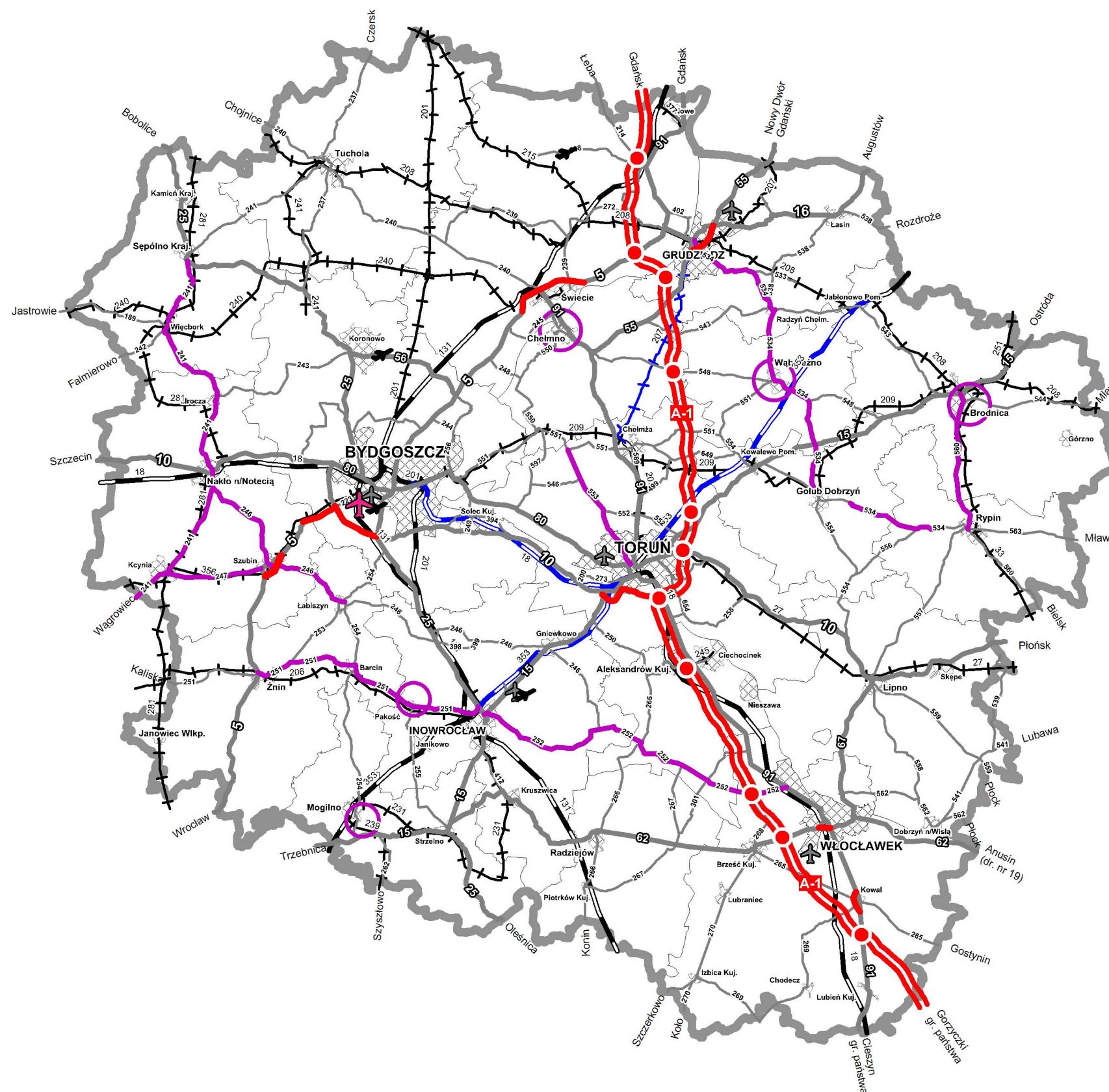
W skład tego projektu wchodzi sześć niezależnych podprojektów, z których część została już zrealizowana. Najważniejsze to:

- budowa wiaduktów i przystanków kolejowych dla szybkiej kolei łączącej Bydgoszcz i Toruń BiT-City (w trakcie realizacji jest m.in. rewitalizacja obiektu dworcowego Toruń Główny oraz budowa linii tramwajowej do Fordonu, budowa tunelu drogowego w Solcu Kujawskim),

- budowa linii tramwajowej do dzielnicy Fordon z przebudową układu drogowego w ciągu ulic Fordońska, Lewińskiego, Akademicka i Andersa i węzłem integracyjnym w obszarze stacji kolejowej „Bydgoszcz Wschód” w Bydgoszczy,
- polepszenie jakości usług przewozowych poprzez poprawę stanu technicznego linii kolejowej nr 18 Kutno-Piła na odcinku Toruń-Bydgoszcz. Głównym efektem realizacji tej inwestycji będzie skrócenie czasu podróży koleją pomiędzy dwoma największymi miastami regionu do około 40 minut (trwają jeszcze prace przy wiadukcie przy placu Armii Krajowej w Toruniu).

OKRESOWA OCENA PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO PRZEGLĄD ZMIAN W ZAGOSPODAROWANIU PRZESTRZENNYM

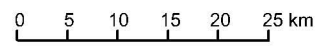
Transport

Legenda:

- granica województwa
- granice powiatów
- drogi krajowe
- drogi wojewódzkie
- główne linie kolejowe
- pozostałe linie kolejowe
- lotniska usługowo - sportowe
- lotniska specjalne

- zrealizowana autostrada A-1
- zrealizowane odcinki dróg krajowych
- zrealizowane odcinki dróg wojewódzkich
- zrealizowane obwodnice w ciągu dróg wojewódzkich
- linie kolejowe w realizacji
- rozbudowa portu lotniczego w Bydgoszczy

3.5. Infrastruktura techniczna

Od momentu uchwalenia planu zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego zrealizowano szereg inwestycji z zakresu infrastruktury technicznej. Nastąpiły również istotne zmiany w prawie polskim, wynikające z członkostwa Polski w Unii Europejskiej.

3.5.1. Zaopatrzenie w wodę

Wszystkie gminy województwa są zwodociągowane. Stopień zwodociągowania województwa w 2003 r. wynosił 89,3%, a na koniec 2012 r. 91,1% (wzrost o 1,8 punktu procentowego). W latach 2003-2012 na terenie województwa realizowanych było szereg inwestycji wodociągowych mających na celu rozbudowę istniejących już systemów grupowego zaopatrzenia w wodę. Gminy na terenie których w latach 2003-2012 najwięcej mieszkańców objęto systemem grupowym to: gmina Cekcyn (wzrost o 35,8 punktu procentowego), Grudziądz (wzrost o 24,6 punktu procentowego), gmina Chełmno (wzrost o 19,4 punktu procentowego), gmina Chrostkowo (wzrost o 14,9 punktu procentowego), gmina Dragacz (wzrost o 12,9 punktu procentowego), gmina Jeżewo (wzrost o 12,5 punktu procentowego) i gmina Bobrowniki (wzrost o 10,9 punktu procentowego).

Długość czynnej sieci wodociągowej na terenie województwa w 2012 r. wynosiła 22 551,3 km (w 2003 r. – 18 275,3 km). z powyższego wynika, że w latach 2003-2012 wybudowano 3276 km sieci wodociągowej, z czego 498,1 km w miastach i 2777,9 km na terenach wiejskich.

Tabela 16 Podstawowe wskaźniki dotyczące zaopatrzenia w wodę w 2003 r. i 2012 r.

Wskaźnik	2003	2012	Zmiana (w %)
Długość czynnej sieci rozdzielczej ogółem w województwie (km)	19275,3	22551,3	17
Długość czynnej sieci rozdzielczej w miastach (km)	2658,5	3156,6	19
Długość czynnej sieci rozdzielczej na wsi (km)	16616,8	19394,7	17
Podłączenia prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania ogółem w województwie (sztuk)	228028	265257	16
Podłączenia prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania w miastach (sztuk)	88320	94582	7
Podłączenia prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania na wsi (sztuk)	139708	170675	22
Woda dostarczana gospodarstwom domowym ogółem w województwie (dm ³)	70015,0	67029,8	-4
Woda dostarczana gospodarstwom domowym w miastach (dm ³)	47679,4	40598,5	-17
Woda dostarczana gospodarstwom domowym na wsi (dm ³)	22335,6	26431,3	18
Ludność korzystająca z sieci wodociągowej ogółem w województwie (osoba)	1847301	1909248	3
Ludność korzystająca z sieci wodociągowej w miastach (osoba)	1226299	1214078	-1
Ludność korzystająca z sieci wodociągowej na wsi (osoba)	621002	695170	12
Zużycie wody w gospodarstwach domowych ogółem na 1 mieszkańca (m ³)	Bd	32	-
Zużycie wody w gospodarstwach domowych w miastach na 1 mieszkańca (m ³)	Bd	32,1	-
Zużycie wody w gospodarstwach domowych na wsi na 1 mieszkańca (m ³)	bd	31,7	-

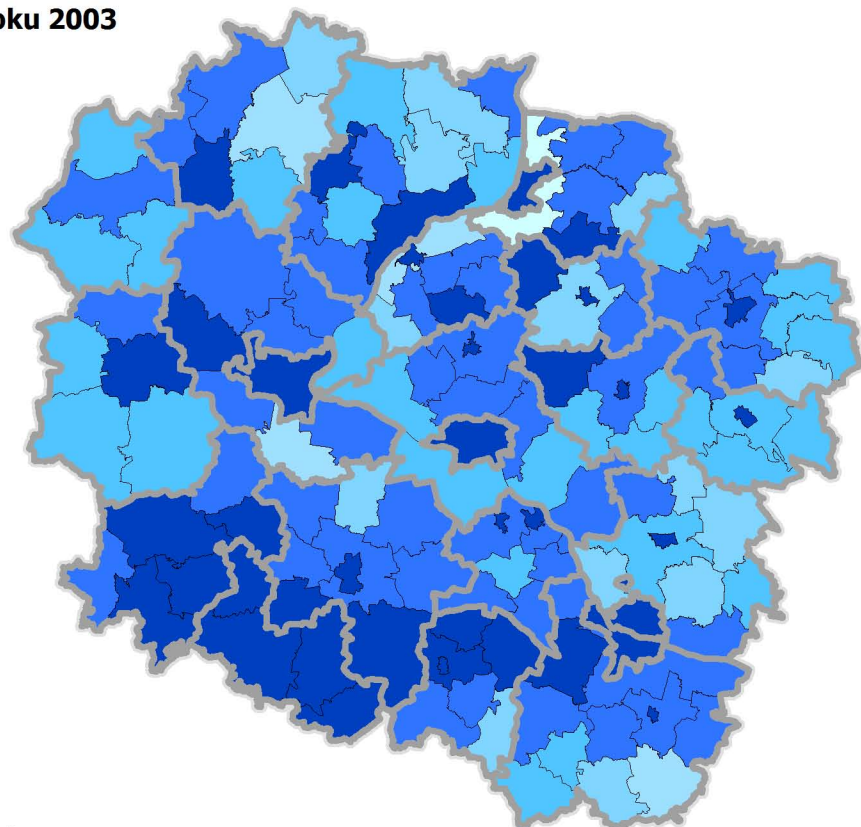
Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie Banku Danych Lokalnych (GUS)

Zmniejszenie ilości wody dostarczanej gospodarstwom domowym zarówno ogółem w województwie jak i w miastach wynikają z rosnącej świadomości mieszkańców tj. oszczędnego korzystania z wody. Zmniejszająca się liczba ludności w miastach korzystających z sieci wodociągowej wynika ze spadku udziału ludności miejskiej w ogólnej liczbie mieszkańców województwa (spadek o 1,5 punktu projektowego).

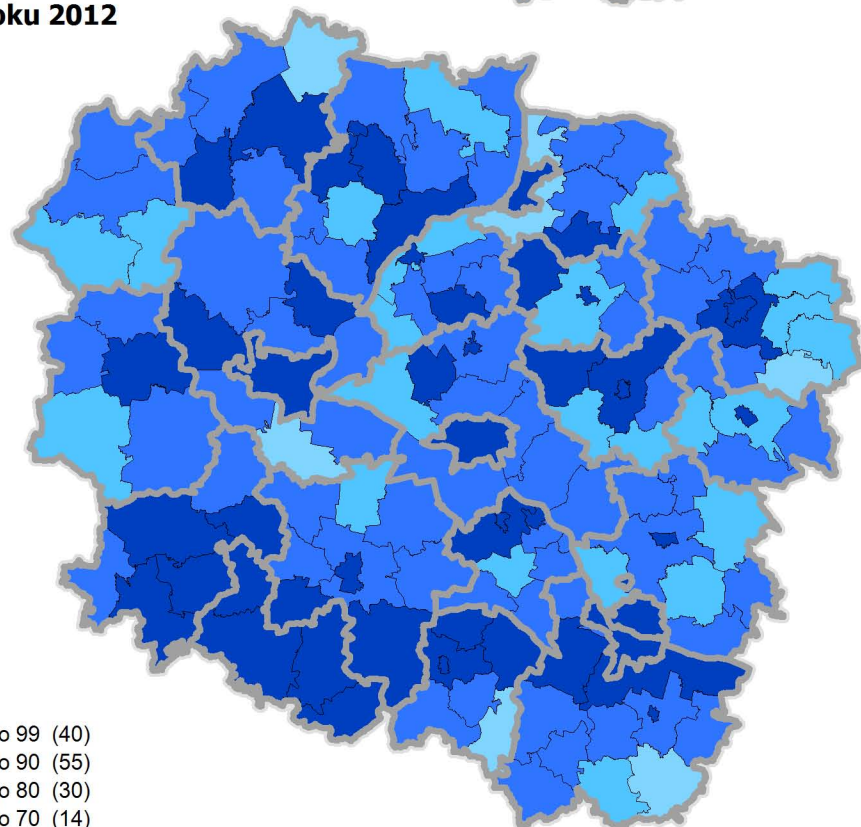
OKRESOWA OCENA PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO PRZEGLĄD ZMIAN W ZAGOSPODAROWANIU PRZESTRZENNYM

Wskaźnik zwodociągowania

Stan w roku 2003

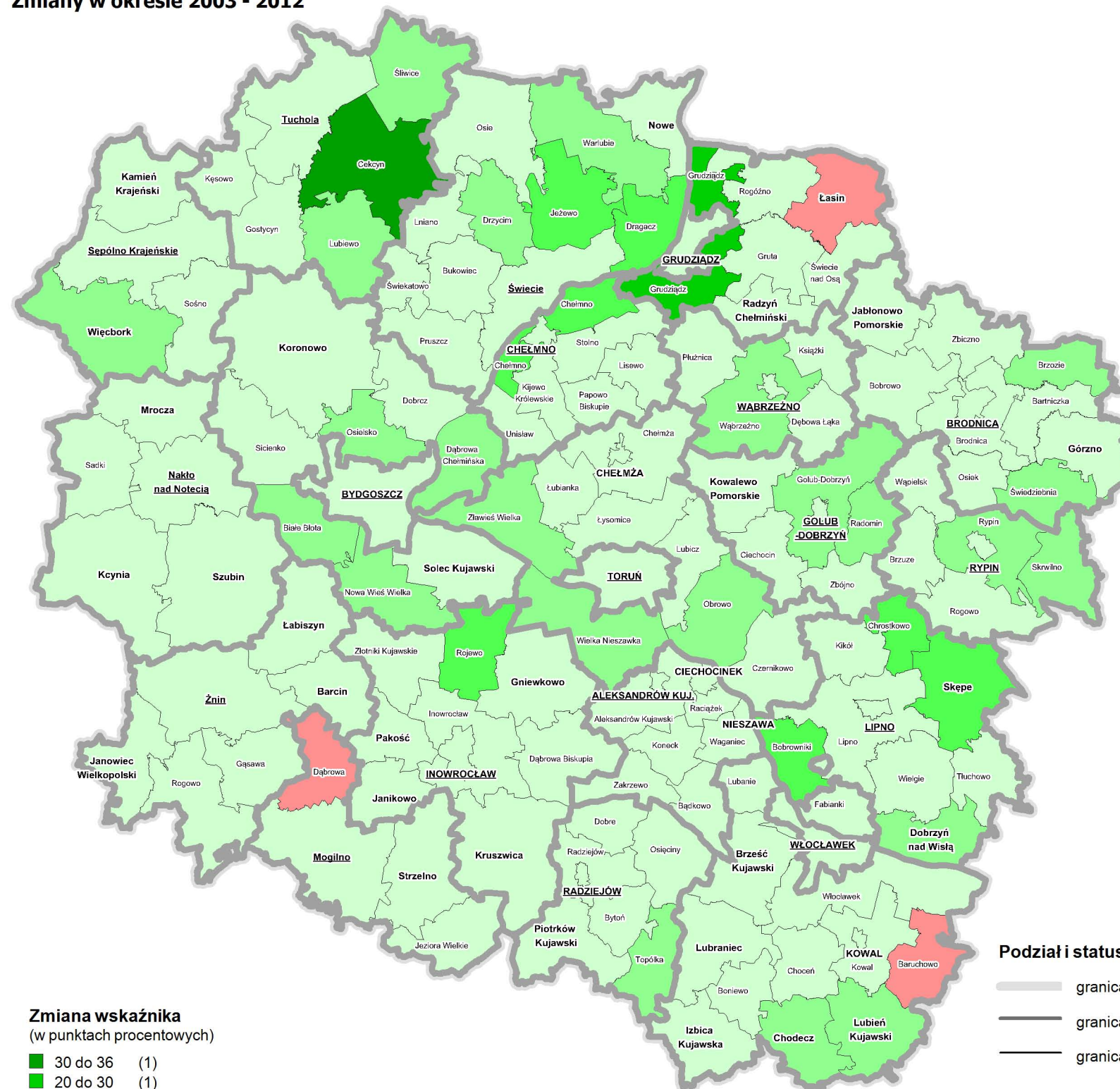
Stan w roku 2012

[%]

90 do 99	(40)
80 do 90	(55)
70 do 80	(30)
60 do 70	(14)
50 do 60	(4)
42 do 50	(1)

Zmiany w okresie 2003 - 2012

Zmiana wskaźnika
(w punktach procentowych)

30 do 36	(1)
20 do 30	(1)
10 do 20	(7)
5 do 10	(23)
0 do 5	(109)
-1 do 0	(3)

Podział i status administracyjny

- granica województwa
- granica powiatu
- granica gminy

Tuchola/RYPIN siedziba powiatu
gminy:

- KOWAL** miejskie
- Szubin** miejsko-wiejskie
- Cekcyn** wiejskie

3.5.2. Gospodarka ściekowa

Zły stan czystości wód powierzchniowych na terenie województwa jest wynikiem m.in. rozprzestrzeniających się tzw. zanieczyszczeń obszarowych pochodzenia komunalnego. Wynikają one z wysokiego stopnia zwodociągowania terenów bez równoległego rozwiązania gospodarki ściekowej.

W latach 2003-2012 na terenie województwa kujawsko - pomorskiego zaobserwowano pozytywne zmiany w zakresie gospodarki ściekowej. Wybudowano 23 komunalne oczyszczalnie ścieków. Część istniejących oczyszczalni zostało zmodernizowanych w celu dostosowania do biologiczno-chemicznego systemu oczyszczania.

Długość czynnej sieci kanalizacyjnej na terenie województwa w 2012 r. wynosiła 7006,9 km w 2003 r. – 4107,3 km). Z powyższego wynika, że w latach 2003-2012 wybudowano 2899,6 km sieci kanalizacyjnej, z czego 900,1 km w miastach i 1999,5 na terenach wiejskich. Zdecydowanie więcej przedsięwzięć inwestycyjnych dotyczących budowy sieci kanalizacyjnych realizowanych było na terenach wiejskich.

Stopień skanalizowania województwa w 2003 r. wynosił 59,9%, natomiast na koniec 2012 r. Wzrósł do 65,6% (wzrost o 5,7 punktu procentowego).

Realizacja inwestycji z zakresu gospodarki ściekowej nie odbywała się równomiernie w całym województwie. Gminy na terenie których w latach 2003-2012 najwięcej mieszkańców objęto grupowym systemem oczyszczania ścieków to: gmina Golub Dobrzyń (wzrost o 48,2 punktu procentowego), gmina Osielesko (wzrost o 38,1 punktu procentowego), gmina Kęsowo (wzrost o 35,6 punktu procentowego), gmina Dąbrowa (wzrost o 34,6 punktu procentowego) i gmina Jeziora Wielkie (wzrost o 33,3 punktu procentowego).

W niektórych gminach proces inwestycyjny nie był tak dynamiczny ponieważ wynikało to z wysokiego wskaźnika skanalizowania już w 2003r. Takim przykładem może być gmina Janikowo (wzrost o 2 punkty procentowe), która w 2003r. skanalizowana była w 70,1% - najwyższy wskaźnik skanalizowania dla gmin wiejskich województwa. Obecny wskaźnik dla gminy Janikowo jest również najwyższy wśród gmin wiejskich w województwie i wynosi 72,1%.

Na terenie województwa są dwie gminy na terenie których nie poczyniono żadnych działań inwestycyjnych w celu uporządkowania gospodarki ściekowej, są to gminy Chrostkowo (powiat lipnowski) i Topólka (powiat radziejowski). Na terenie gminy Topólka wyznaczono obszar aglomeracji kanalizacyjnej, jednak zadania inwestycyjne wynikające z tego tytułu nie zostały zapoczątkowane.

Tabela 17 Podstawowe wskaźniki dotyczące gospodarki ściekowej w 2003 r. i 2012 r.

Wskaźnik	2003	2012	Zmiana (w %)
Długość czynnej sieci kanalizacyjnej ogółem w województwie (km)	4107,3	7006,9	70
Długość czynnej sieci kanalizacyjnej w miastach (km)	2158,2	3058,3	42
Długość czynnej sieci kanalizacyjnej na wsi (km)	1949,1	3948,6	103
Podłączenia prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania ogółem w województwie (sztuk)	85660	138172	61
Podłączenia prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania w miastach (sztuk)	61046	87296	43
Podłączenia prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania na wsi (sztuk)	24614	50876	106
Ścieki odprowadzane ogółem w województwie (dm ³)	72254,3	70115	-3
Ścieki odprowadzane w miastach (dm ³)	65764,3	61083	-7
Ścieki odprowadzane na wsi (dm ³)	6490,0	9032	39
Ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej ogółem w województwie (osoba)	1238919	1375927	11
Ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej w miastach (osoba)	1083919	1118765	3
Ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej na wsi (osoba)	155000	257162	66

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie Banku Danych Lokalnych (GUS)

Zmniejszenie ilości odprowadzonych ścieków zarówno ogółem w województwie jak i w miastach wynikają z mniejszego zużycia wody w 2012 r. w stosunku do 2003 r.

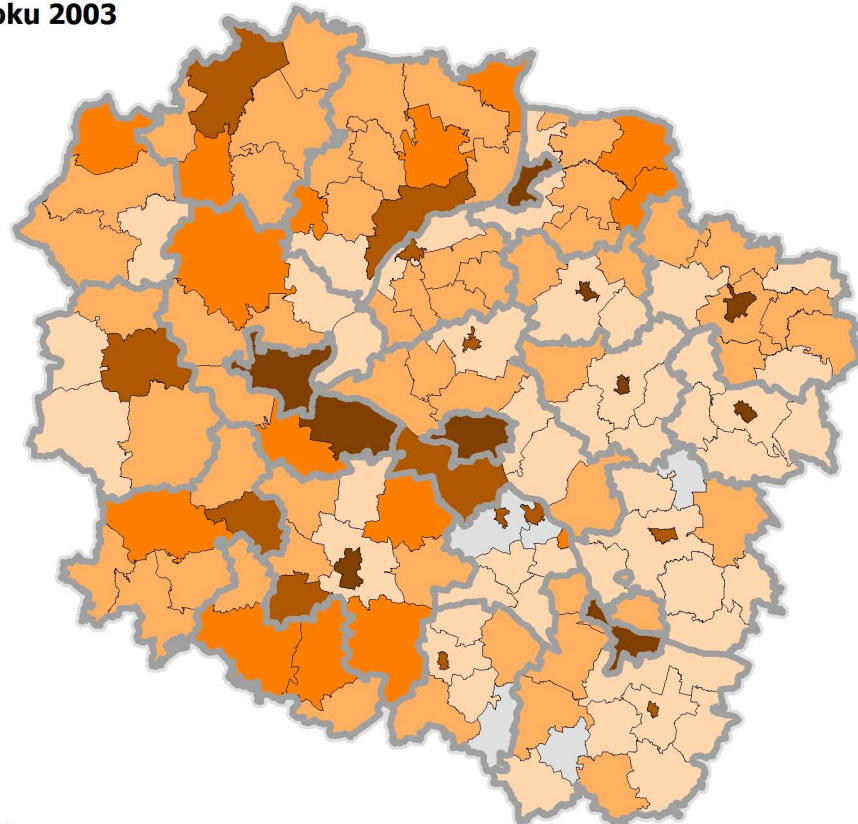
Instrumentem koordynującym działania w zakresie odprowadzania i oczyszczania ścieków komunalnych w celu wypełnienia zobowiązań przyjętych w Traktacie Akcesyjnym oraz postanowień dyrektywy 91/271/EWG dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych jest Krajowy program oczyszczania ścieków komunalnych zatwierdzony przez Rząd RP w dniu 16 grudnia 2003 r., po uchwaleniu obowiązującego planu zagospodarowania przestrzennego województwa. Druga Aktualizacja przedmiotowego programu została zatwierdzona przez Radę Ministrów w dniu 2 marca 2010 roku. Dokument wyznacza politykę Rządu RP w zakresie realizacji, systemów zbierania, oczyszczania i odprowadzania ścieków komunalnych.

Nakreśla i koordynuje działania prowadzone przez gminy i przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjne w tym zakresie. Zawiera wykaz zidentyfikowanych aglomeracji o RLM powyżej 2000 wraz z wykazem niezbędnych inwestycji jakie należy przeprowadzić w celu wyposażenia ich w systemy kanalizacji zbiorczej i oczyszczalnie ścieków w celu skierowania i skoncentrowania dostępnych środków finansowych na inwestycje kluczowe ze względu na wypełnienie zobowiązań przyjętych w Traktacie Akcesyjnym.

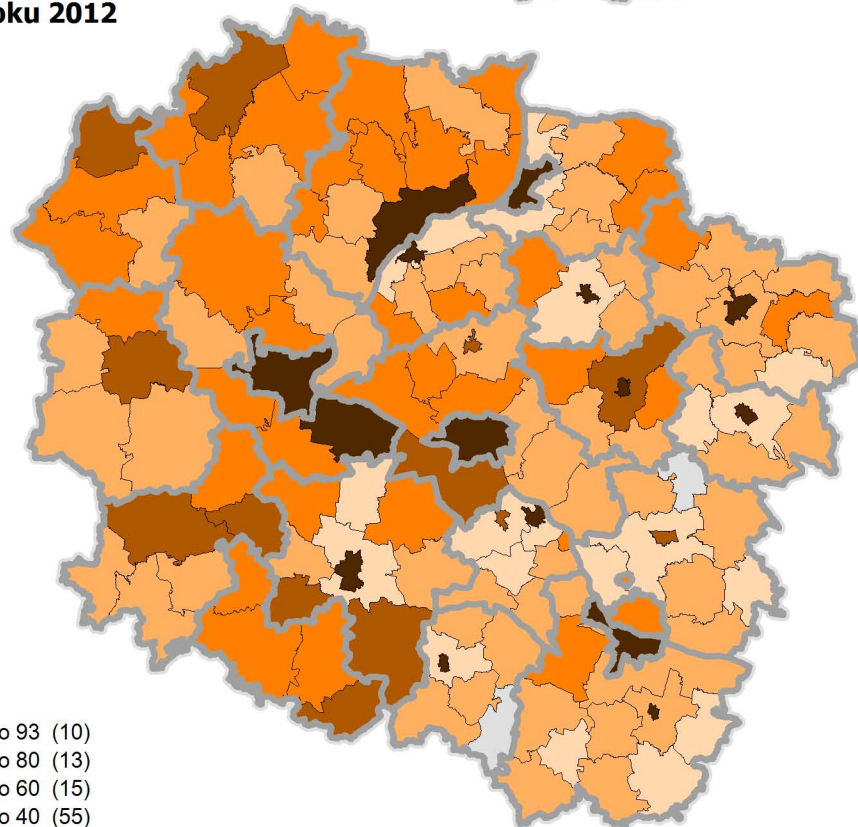
OKRESOWA OCENA PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO PRZEGLĄD ZMIAN W ZAGOSPODAROWANIU PRZESTRZENNYM

Wskaźnik skanalizowania

Stan w roku 2003

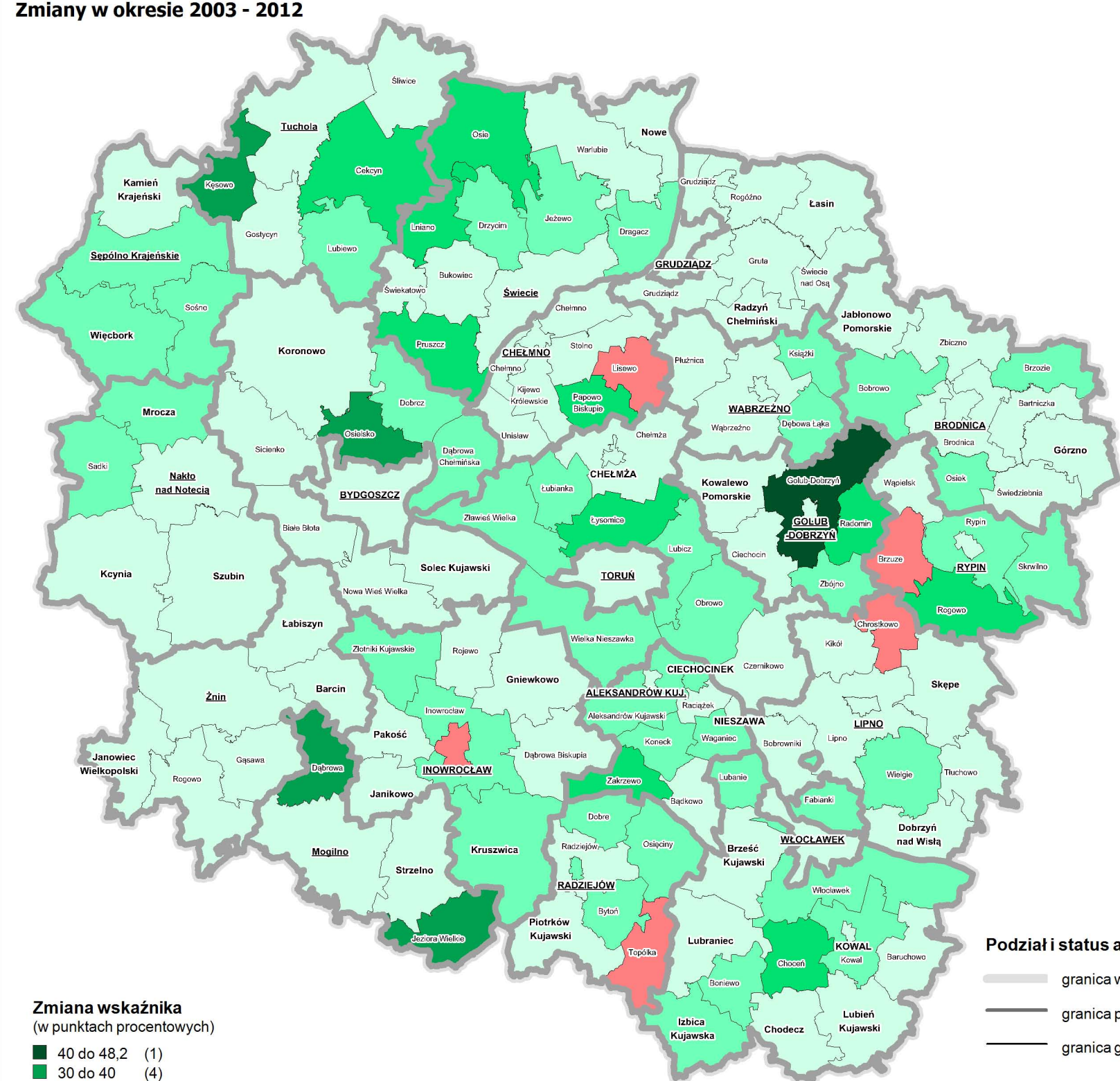
Stan w roku 2012

[%]

80 do 93	(10)
60 do 80	(13)
40 do 60	(15)
20 do 40	(55)
do 20	(46)
0	(5)

Zmiany w okresie 2003 - 2012

Zmiana wskaźnika
(w punktach procentowych)

40 do 48,2	(1)
30 do 40	(4)
20 do 30	(10)
10 do 20	(42)
0 do 10	(82)
-1 do 0	(5)

Podział i status administracyjny

- granica województwa
- granica powiatu
- granica gminy

Tuchola/RYPIN siedziba powiatu
gminy:

- KOWAL** miejskie
- Szubin** miejsko-wiejskie
- Cekcyn** wiejskie

3.5.3. Gospodarka odpadami

W latach 2000-2003, kiedy sporządzano Plan zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego, obowiązywała ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach (kilkakrotnie nowelizowana). Pierwszy Program ochrony środowiska z planem gospodarki odpadami województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2003-2006 z perspektywą na lata 2007-2010 został uchwalony przez Sejmik Województwa Kujawsko-Pomorskiego uchwałą Nr XV/180/2003 z dnia 17 listopada 2003 r. Aktualnie obowiązującą podstawą prawną dotyczącą gospodarowania odpadami na terenie województwa jest ustawa z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach (Dz. U. z 2013 r. poz. 21 z późn. zm.) oraz Plan gospodarki odpadami województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2012-2017 z perspektywą na lata 2018-2023.

W obowiązującej ustawie zawarte są przepisy określające ogólne zasady gospodarki odpadami, plany gospodarki odpadami, uprawnienia wymagane do gospodarowania odpadami, zasady prowadzenia rejestrów podmiotów wprowadzających produkty, produkty w opakowaniach i gospodarujących odpadami, jak również zasady prowadzenia ewidencji odpadów.

Zgodnie z obowiązującym prawem każdy właściciel nieruchomości powinien mieć podpisaną umowę zapewniającą mu odbieranie odpadów komunalnych. Stroną umowy może być każdy przedsiębiorca posiadający zezwolenia na prowadzenie działalności w zakresie odbierania odpadów komunalnych (wydane przez wójta, burmistrza lub prezydenta miasta).

Zbiórka odpadów, w szczególności selektywna zbiórka odpadów komunalnych nie odbiega zasadniczo pod względem technicznym od standardów unijnych. W małych miejscowościach stosowane są jeszcze duże kontenery do zbierania odpadów w stanie luźnym co powoduje ich niewykorzystanie.

Analizując zmiany jakie zaszły na terenie województwa w latach 2003-2012 stwierdza się, że wg stanu na 2003r. odpady komunalne unieszkodliwiane były na 94 składowiskach odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne, a w 2012 r. już tylko na 49. Wg stanu na wrzesień 2013 r. natomiast funkcjonowały już tylko 33 składowiska. z powyższego wynika, że w latach 2003-2012 zamkniętych zostało 45 składowisk przyjmujących odpady komunalne, a w roku 2013 następnym 16 składowisk niespełniających podstawowych wymogów technicznych.

Odzysk odpadów odbywał się głównie w 20 sortowniach odpadów oraz poprzez kompostowanie w 11 kompostowniach odpadów.

W 2012 r. na terenie województwa kujawsko-pomorskiego funkcjonowały 3 składowiska odpadów, na których składowano odpady niebezpieczne. W roku 2011 składowisko odpadów niebezpiecznych zawierających azbest w miejscowości Bycz (gm. Piotrków Kujawski) otrzymało pozwolenie zintegrowane oraz zatwierdzenie instrukcji eksploatacji składowiska. Odpady składowane były również na składowiskach innych niż niebezpieczne i obojętne.

Poza wcześniej opisanymi składowiskami odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne, na których składowano odpady komunalne i składowiskami odpadów niebezpiecznych, na terenie województwa kujawsko-pomorskiego w 2010 r. funkcjonowało 11 składowisk odpadów, na których składowano wyłącznie odpady z sektora przemysłowego.

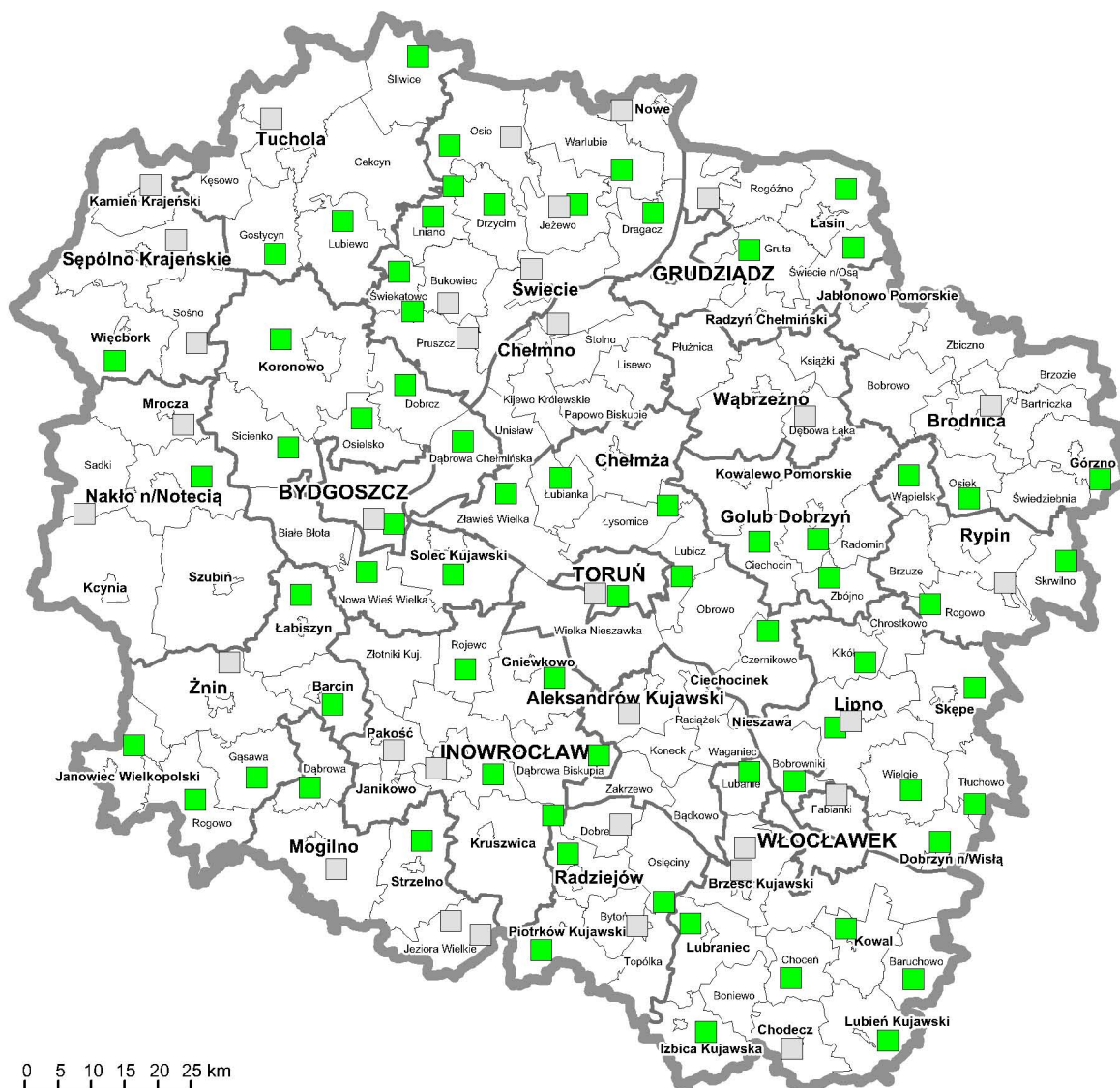
Zgodnie z wytycznymi Krajowego planu gospodarki odpadami 2010 oraz Programu ochrony środowiska z planem gospodarki odpadami województwa kujawsko-pomorskiego 2010, zostały zlikwidowane wszystkie mogilniki zawierające przeterminowane środki ochrony roślin, a tereny po likwidacji mogilników zostały zrehabilitowane.

Obecnie całościowy system gospodarki odpadami oparty jest, zgodnie z Planem gospodarki odpadami województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2012-2017 z perspektywą na lata 2018 - 2023, o Regiony Gospodarki Odpadami Komunalnymi (RGOK), w ramach których funkcjonować będą wszelkie niezbędne urządzenia i instalacje, w tym istniejące na terenie województwa składowiska odpadów, spełniające w zakresie technicznym kryteria najlepszej dostępnej techniki i posiadające przepustowość wystarczającą do przyjmowania i przetwarzania odpadów.

OKRESOWA OCENA PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO

PRZEGLĄD ZMIAN W ZAGOSPODAROWANIU PRZESTRZENNYM

Składowiska odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne - zmiany w latach 2003-2013

Legenda:

- składowiska odpadów istniejące i do zamknięcia
- składowiska odpadów zamknięte

Rys. 18 Mogilniki zlikwidowane w latach: 2009 – 2011

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku

3.5.4. Elektroenergetyka

W latach 2003-2013 na terenie województwa zrealizowano odcinki linii elektroenergetycznych 110kV oraz GPZ 110/15kV zgodnie z tabelą oceny realizacji zadań służących realizacji ponadlokalnych celów publicznych.

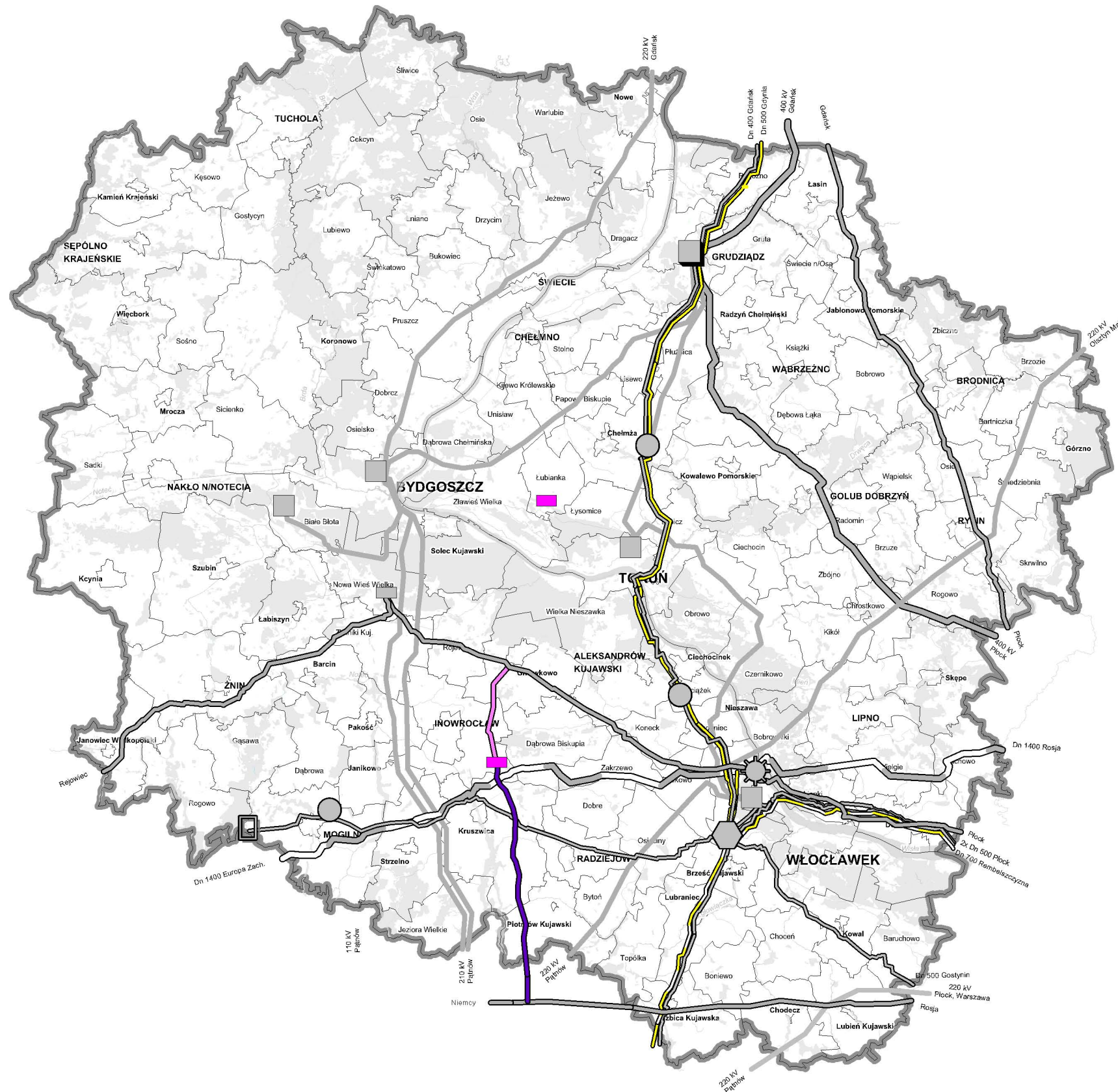
Średnie zużycie energii elektrycznej przedstawione zostało w układzie powiatowym i dotyczy tylko użytkowników miast położonych w obrębie danego powiatu. Aktualnie nie ma systemu rozliczeń energii elektrycznej w układzie gminnym z podziałem na mieszkańców miast i wsi.

Średnie zużycie energii elektrycznej w województwie kujawsko – pomorskim wynosiło w 2003 r. 558,7 kWh/mieszkańca, a w 2012 r. 714,2 kWh/mieszkańca (wzrost o 155,5 kWh/mieszkańca). Podobnie jest w większości powiatów ziemskich województwa, jednak między powiatami występuje bardzo duża rozpiętość od 534,6 kWh/mieszkańca dla powiatu golubsko-dobrzyńskiego do 981,4 kWh/mieszkańca dla powiatu toruńskiego. Zużycie energii w powiecie golubsko-dobrzyńskim zmalało w stosunku do 2003r. o 51 mWh/mieszkańca, a w powiecie toruńskim znacznie wzrosło o 334 kWh/ mieszkańca.

Główną przyczyną wzrostu zużycia energii elektrycznej jest poprawa standardu życia i związane z tym bogatsze wyposażenie mieszkań w urządzenia elektryczne, a także zmiany intensywności wykorzystania tych urządzeń. Wskaźnik zużycia energii elektrycznej na jednego mieszkańca w Polsce wciąż należy do jednych z najniższych w UE, zatem należy spodziewać się wzrostu w tym sektorze.

OKRESOWA OCENA PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO PRZEGLĄD ZMIAN W ZAGOSPODAROWANIU PRZESTRZENNYM

Elektroenergetyka i gazownictwo
o znaczeniu ponadregionalnym

Legenda:

- granica województwa
- granice gmin
- lasy
- wody powierzchniowe
- gazociąg tranzytowy DN 1400
- gazociągi DN 400 - DN 700
- tłocznia gazu
- węzeł rozdzielczy gazu
- stacje regulacyjno - pomiarowe
- podziemny zbiornik gazu
- linie elektroenergetyczne 400 kV
- linie elektroenergetyczne 220 kV
- stacja elektroenergetyczna 400/220/110 kV
- stacje elektroenergetyczne 220/110 kV
- rurociągi ropy naftowej
- rurociąg produktów naftowych
- magazyn ropy naftowej i produktów naftowych
- zrealizowane gazociągi DN 500 - DN 1000
- w trakcie realizacji gazociąg DN 700
- zrealizowany rurociąg ropy naftowej
- zrealizowany rurociąg produktów naftowych
- zrealizowane magazyny produktów naftowych

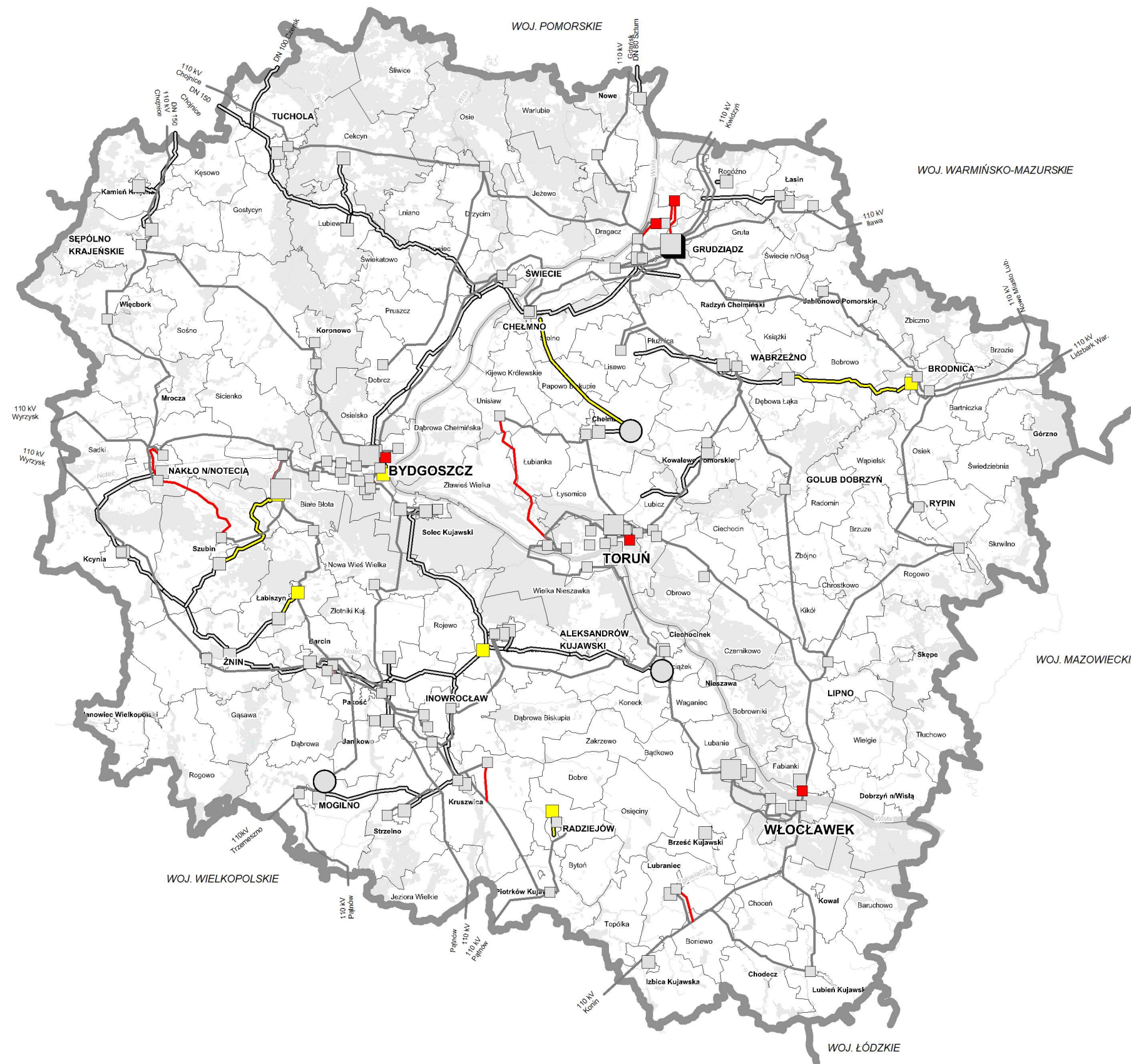
Źródło: PSE OPERATOR SA, PSE - PÓŁNOC, ENERGA, ENEA
Pomorska Spółka Gazownictwa Sp. z o.o.
Oddział Zakład Gazowniczy Bydgoszcz

0 5 10 15 20 25 km

OKRESOWA OCENA PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO PRZEGLĄD ZMIAN W ZAGOSPODAROWANIU PRZESTRZENNYM

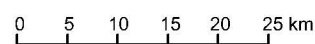
Elektroenergetyka i gazownictwo
o znaczeniu regionalnym

Legenda:

- granica województwa
- granice gmin
- lasy
- wody powierzchniowe
- gazociągi wysokiego ciśnienia DN80 - DN300
- stacje redukcyjno-pomiarowe
- stacje regulacyjno-pomiarowe
- istniejące linie elektroenergetyczne 110 kV
- stacja elektroenergetyczna 400/220/110 kV
- stacje elektroenergetyczne 220/110 kV
- stacje elektroenergetyczne 110 kV/SN
- zrealizowane stacje elektroenergetyczne 110kV/SN
- zrealizowane linie elektroenergetyczne WN 110 kV
- zrealizowane stacje redukcyjno-pomiarowe
- zrealizowane gazociągi wysokiego ciśnienia DN80 - DN300

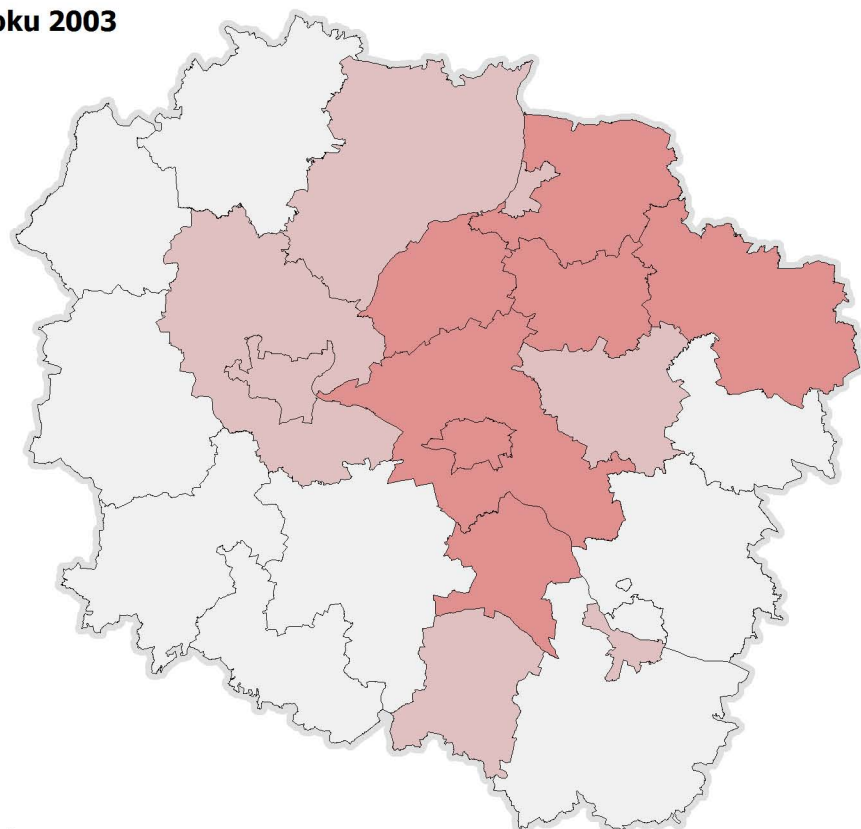
*Źródło: PSE OPERATOR SA, PSE - PÓLNOC, ENERGIA, ENEA
Pomorska Spółka Gazownictwa Sp. z o.o.
Oddział Zakład Gazowniczy Bydgoszcz*

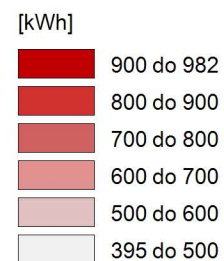
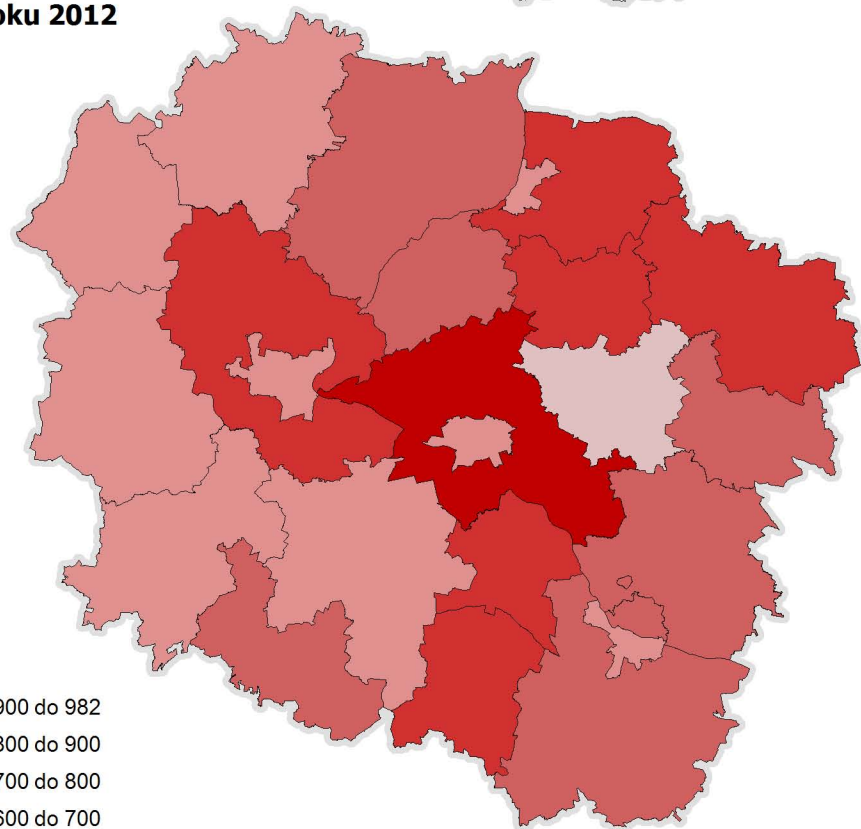
**OKRESOWA OCENA PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO
WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO
PRZEGLĄD ZMIAN W ZAGOSPODAROWANIU PRZESTRZENNYM**

Zużycie energii elektrycznej
na niskim napięciu

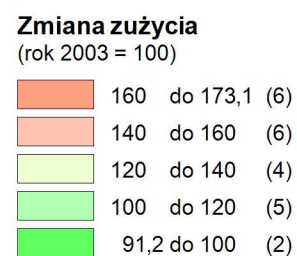
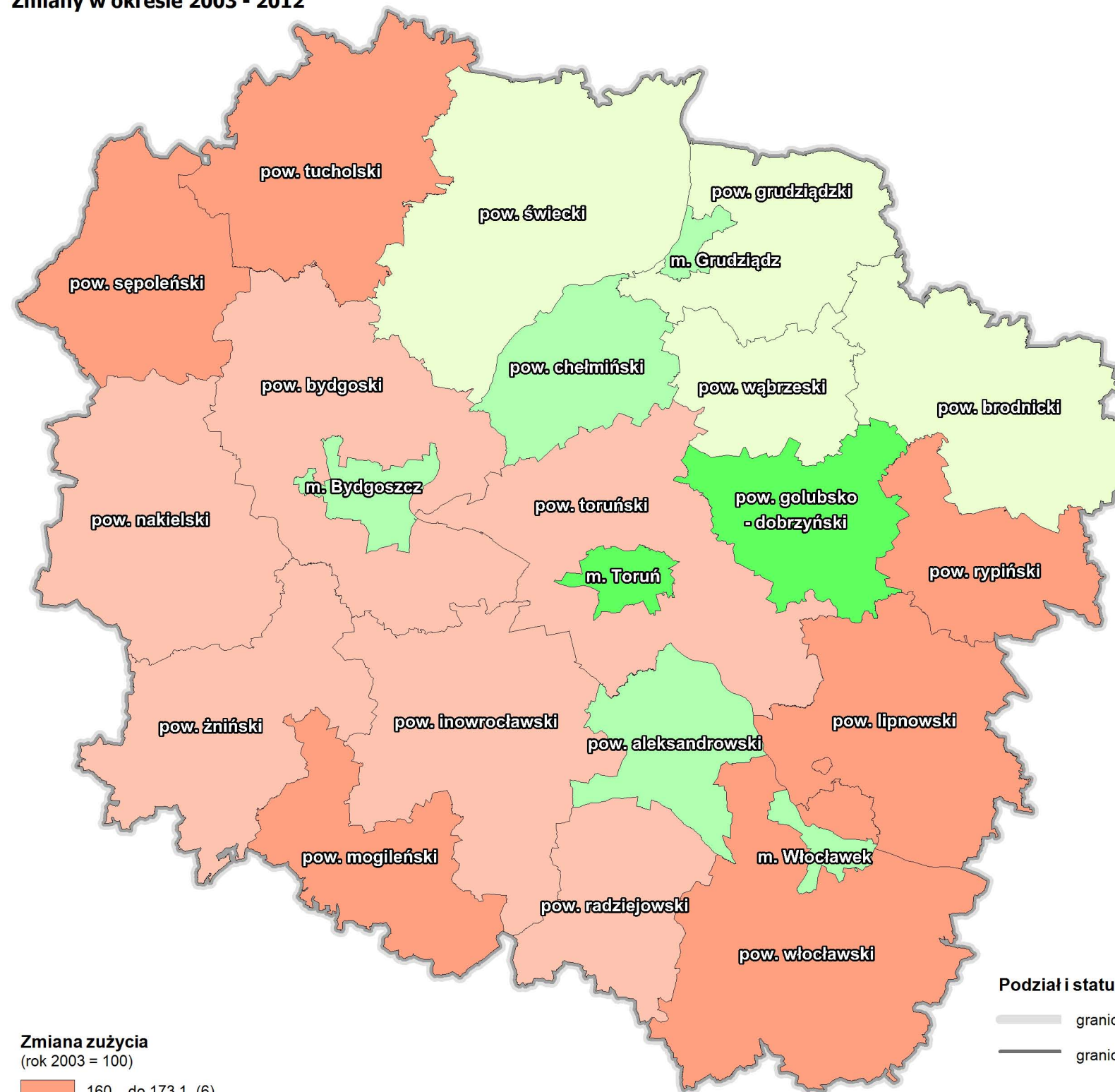
Stan w roku 2003

Stan w roku 2012

Zmiany w okresie 2003 - 2012

Podział i status administracyjny

- granica województwa
- granica powiatu

Tuchola/RYPIN siedziba powiatu

gminy:

- KOWAL** miejskie
- Szubin** miejsko-wiejskie
- Cekcyn** wiejskie

3.5.5. Telekomunikacja i teleinformatyka

W latach 2003-2012 w ramach uzyskanych przez Polskę funduszy unijnych związanych z rozwojem infrastruktury społeczeństwa informacyjnego, wybudowana została w województwie kujawsko-pomorskim szerokopasmowa sieć teleinformatyczna. Sieć Informacyjna jest pierwszym w Polsce projektem ICT o charakterze regionalnym, powstałym we współpracy środowisk akademickich oraz władz Województwa, który stawia przede wszystkim na zapewnienie powszechnego dostępu do szerokopasmowego Internetu jako bazy do realizacji warstwy aplikacji i usług: e-government, e-learning, e-health.

Realizowany będzie również projekt „Radiowa sieć szerokopasmowa WiMax budowana na obszarze województwa kujawsko-pomorskiego”. Podstawowym zadaniem w ramach projektu jest budowa systemu łączności bezprzewodowej, zapewniającej bezpłatny dostęp do Internetu w standardzie LTE.

3.5.6. Gazownictwo

W latach 2003-2013 na terenie województwa zrealizowano nowe odcinki gazociągów wysokiego ciśnienia zgodnie z tabelą oceny realizacji zadań służących realizacji ponadlokalnych celów publicznych.

W oparciu o magistrale gazowe wysokiego ciśnienia realizowana była sieć rozdzielcza na terenie miast i gmin, będąca źródłem gazu dla odbiorców na obszarze województwa.

Stopień gazyfikacji województwa według danych Banku Danych Lokalnych w 2003 r. Wynosił 46,3%, a na koniec 2012 r. 45%. Wykazana różnica wynika prawdopodobnie z niedokładności danych sprawozdawczych, niemniej jednak należy stwierdzić, że w latach 2003-2012 niewiele zrobiono w celu zwiększenia gazyfikacji województwa.

W województwie z gazu przewodowego w głównej mierze korzystają mieszkańcy miast. Miasto Bydgoszcz zgazyfikowane jest w – 87,3% (87,5% w 2003 r), Toruń – 83,5% (86,4% w 2003 r), Włocławek – 75,4% (74,3% w 2003 r) i Grudziądz – 89,9% (90% w 2003 r). Spośród pozostałych miast najwyższy wskaźnik zgazyfikowania występuje w Inowrocławiu – 80,2% (80% w 2003 r.), Chełmnie – 84,1% (82,1% w 2003 r.) i Chełmży – 79,6% (74,5% w 2003 r.).

Cztery miasta województwa nie zostały w żadnym stopniu zgazyfikowane, są to: Lipno, Kowal, Golub Dobrzyń i Aleksandrów Kujawski. W latach 2003-2012 proces gazyfikacji został zapoczątkowany w miastach: Brodnica, Radziejów i Rypin.

Najwyższy wskaźnik gazyfikacji występuje w gminach: Solec Kujawski – 76,5% (75,7% w 2003 r.), Janikowo – 60,4% (59,3% w 2003 r), Barcin – 69,4% (68,1% w 2003 r), Tuchola – 57,8 (56,8% w 2003 r) i Świecie – 59,5% (53,3% w 2003 r). Jak widać wskaźniki osiągnięte w tych gminach w 2003 r. były tylko nieznacznie niższe niż obecnie.

Najwyższy wzrost wskaźnika zgazyfikowania w latach 2003-2012 wystąpił w: gminie Osielsko (wzrost o 43,2 punktu procentowego), mieście Wąbrzeźno (wzrost o 19 punktów procentowych), gminie Wielka Nieszawka (wzrost o 12,9 punktu procentowego), gminie Brześć Kujawski (wzrost o 12,5 punktu procentowego), gminie Lubicz (wzrost o 11,1 punktu projektowego), gminie Białe Błota (wzrost o 9,2 punktu projektowego).

W 58 gminach województwa mieszkańcy nie mają możliwości korzystania z gazu przewodowego. W latach 2003-2012 proces gazyfikacji zapoczątkowany został w 48 gminach. Gminą na terenie której proces gazyfikacji przebiega w najszybszym tempie jest gmina Osielsko, która od 2005 r. osiągnęła wskaźnik gazyfikacji 43,2% (0% w 2003 r.)

Rozpiętość poziomu gazyfikacji w % ogółu ludności powiatów jest znacząca i waha się od 0,1% w powiecie rypińskim (0 % w 2003 r.), 0,2 % lipnowskim (0% w 2003 r.), 0,5% brodnickim (0% w 2003 r.) i 0,9% radziejowskim (0% w 2003 r.) do 55,2% inowrocławskim (55,4% w 2003 r.)

Zmniejszenie wskaźnika w niektórych przypadkach w stosunku do 2003 r. może wynikać z błędów sprawozdawczych lub rezygnacji części odbiorców z korzystania z tego rodzaju energii na rzecz innych tańszych nośników energii.

Tabela 18 Podstawowe wskaźniki dotyczące zaopatrzenia w gaz przewodowy w 2003 r. i 2012 r.

Wskaźnik	2003	2012	Zmiana (w %)
Długość czynnej sieci ogółem w województwie (km)	3063,2	bd	-
Długość czynnej sieci ogółem w miastach (km)	2016,2	bd	-
Długość czynnej sieci ogółem na wsi (km)	1047,2	bd	-
Czynne przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i niemieszkalnych ogółem w województwie (sztuk)	53616	67184	25
Czynne przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i niemieszkalnych w miastach (sztuk)	51642	60736	18
Czynne przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i niemieszkalnych na wsi (sztuk)	1972	6448	227
Odbiorcy gazu ogółem w województwie (gosp. dom.)	332408	348170	5
Odbiorcy gazu w miastach (gosp. dom.)	327107	340413	4
Odbiorcy gazu na wsi (gosp. dom.)	5301	7757	46
Odbiorcy gazu ogrzewający mieszkania gazem ogółem w województwie (gosp. dom.)	bd	44819	-
Odbiorcy gazu ogrzewający mieszkania gazem w miastach (gosp. dom.)	bd	41076	-
Odbiorcy gazu ogrzewający mieszkania gazem na wsi (gosp. dom.)	bd	3743	-
Zużycie gazu ogółem w województwie w tys. m ³	bd	131453,3	-
Zużycie gazu w miastach w tys. m ³	bd	122481,8	-
Zużycie gazu na wsi w tys. m ³	bd	8971,5	-
Zużycie gazu do ogrzewania mieszkań ogółem w województwie w tys. m ³	bd	54829,6	-
Zużycie gazu do ogrzewania mieszkań w miastach w tys. m ³	bd	49400,8	-
Zużycie gazu do ogrzewania mieszkań na wsi w tys. m ³	bd	5428,8	-
Ludność korzystająca z sieci gazowej ogółem w województwie (osoba)	937638	942867	(0,5) 1
Ludność korzystająca z sieci gazowej w miastach (osoba)	923936	913299	-1
Ludność korzystająca z sieci gazowej na wsi (osoba)	13702	29568	116

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie Banku Danych Lokalnych (GUS)

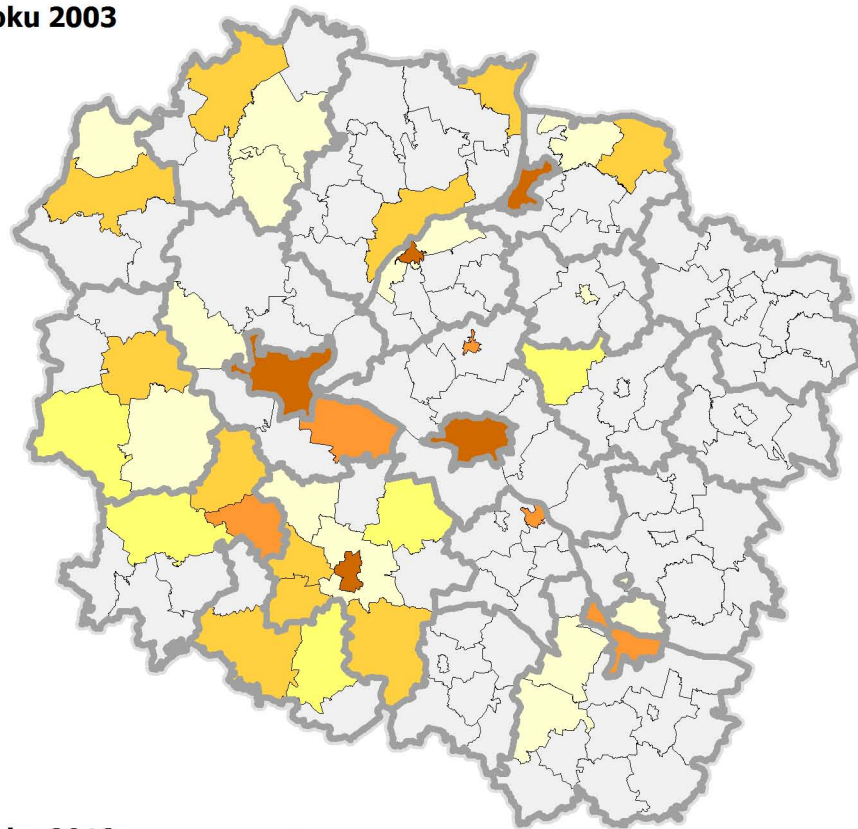
Zmniejszenie liczby ludności korzystającej z sieci gazowej w miastach wynika najprawdopodobniej wynika ze spadku udziału ludności miejskiej w ogólnej liczbie mieszkańców województwa (spadek o 1,5%).

Ujemne wartości w wielkości zgazyfikowania w 2012 roku w stosunku do roku 2003 uznano jako błąd statystyczny wynikający z innych systemów zbierania i przekazywania danych przez poszczególne gminy w analizowanych latach.

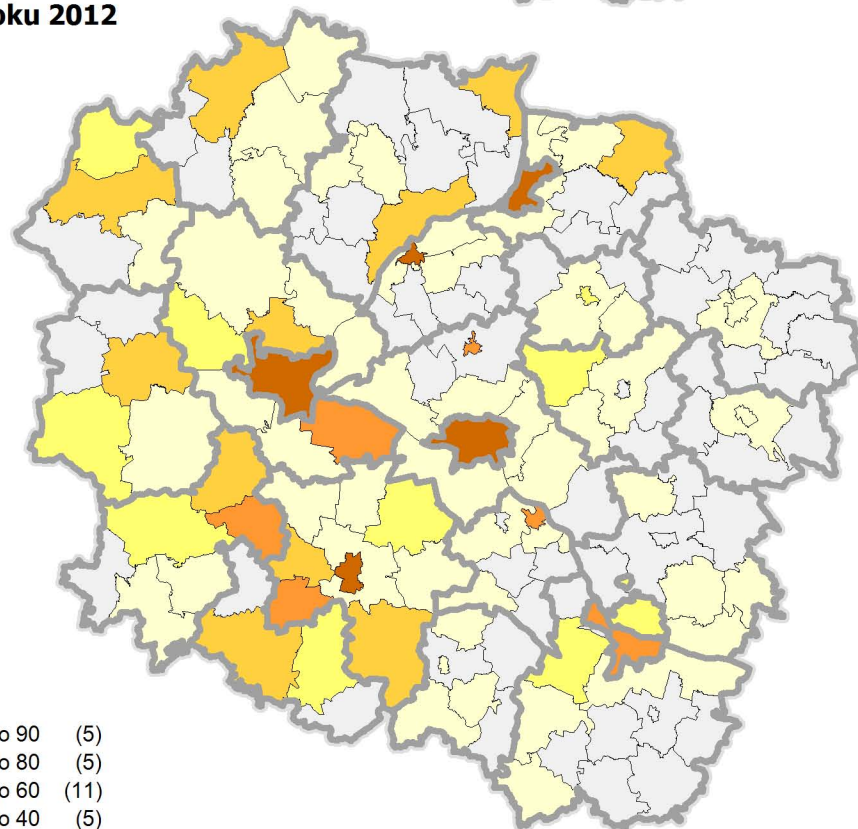
OKRESOWA OCENA PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO PRZEGLĄD ZMIAN W ZAGOSPODAROWANIU PRZESTRZENNYM

Wskaźnik zgazyfikowania

Stan w roku 2003

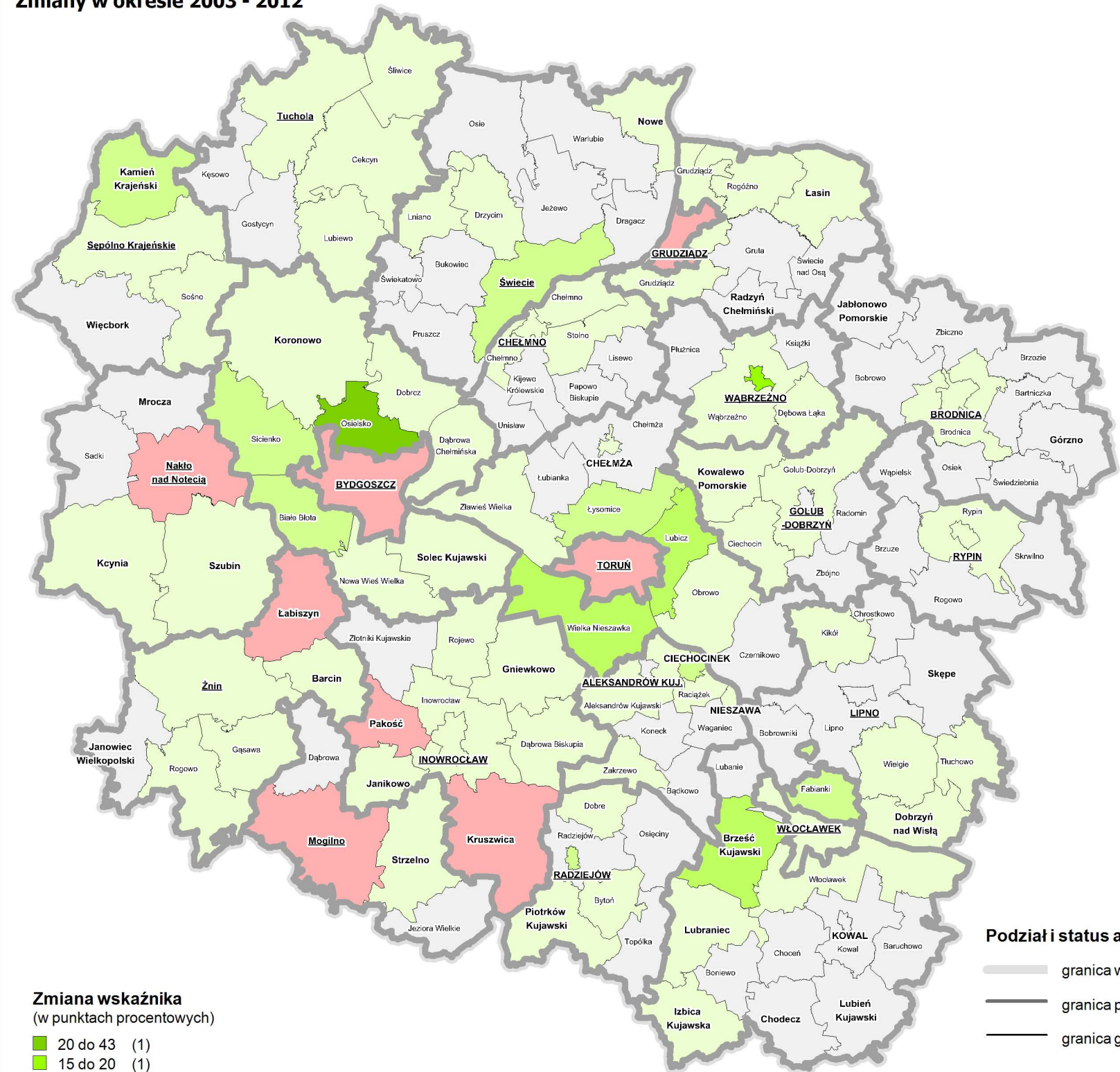
Stan w roku 2012

[%]

80 do 90	(5)
60 do 80	(5)
40 do 60	(11)
20 do 40	(5)
do 20	(13)
0	(105)

Zmiany w okresie 2003 - 2012

Zmiana wskaźnika
(w punktach procentowych)

20 do 43	(1)
15 do 20	(1)
10 do 15	(3)
5 do 10	(8)
do 5	(60)
0	(63)
-3 do 0	(8)

Podział i status administracyjny

- granica województwa
- granica powiatu
- granica gminy

Tuchola/RYPIN siedziba powiatu
gminy:

- KOWAL** miejskie
- Szubin** miejsko-wiejskie
- Cekcyn** wiejskie

3.5.7. System rurociągów przesyłowych

Przez obszar województwa kujawsko-pomorskiego przechodzą rurociągi ropy naftowej nie powiązane z gospodarką województwa. Jest to ropociąg „Przyjaźń” Rosja – Niemcy wraz z odgałęzieniem do magazynów w gminie Inowrocław, ropociąg PERN Płock – Gdańsk z przepompownią w Łasinie i Puszczy Miejskiej, rurociąg produktów naftowych PERN Płock – (magazyn w Nowej Wsi) – Rejowiec oraz rurociąg etylenu z Płocka do Zakładów Azotowych „Anwil” Włocławek.

Od 2003 r. rozbudowano podziemny magazyn ropy naftowej i paliw w Górze k/Inowrocławia wraz z rurociągami zasilającymi.

3.5.8. Odnawialne źródła energii

W obowiązującym planie zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego z 2003 roku tematyka odnawialnych źródeł energii (OZE) była potraktowana bardzo ogólnikowo. Wynikało to m.in. z niewielkiej skali występowania tego typu źródeł energii (jedynym wyjątkiem była energetyka wodna), oraz ich małej roli w polityce energetycznej Państwa.

Jednak uwarunkowania zewnętrzne istotne dla zmian w zagospodarowaniu przestrzennym regionu dotyczące OZE zaczęły zmieniać się od wejścia Polski do UE w 2004 roku. Podczas posiedzenia Rady Europy w marcu 2007 roku przyjęto wstępne założenia tzw. Pakietu klimatyczno-energetycznego. Główne cele pakietu nazywane potocznie „3 x 20” są następujące:

- zwiększenie do 2020 roku efektywności energetycznej o 20% w stosunku do „scenariusza BAU”⁴;
- zwiększenie do roku 2020 udziału energii ze źródeł odnawialnych do 20% całkowitego zużycia energii finalnej w UE⁵;
- zmniejszenie do 2020 roku emisji gazów cieplarnianych, o co najmniej 20%, w porównaniu do 1990 roku, z możliwością wzrostu tej wielkości nawet do 30%, pod warunkiem, że inne kraje rozwinięte zobowiążą się do porównywalnej redukcji emisji, a wybrane kraje rozwijające się wniosą odpowiedni wkład na miarę swoich możliwości redukcyjnych.

W myśl postanowień szczytu UE w Brukseli z marca 2007 roku Wspólnota przyjęła jako wiążący cel dwudziestoprocentowego udziału odnawialnych źródeł energii w bilansie energii UE do 2020 roku. Komisja Europejska zaczęła zwracać uwagę na konieczność zmiany podejścia do procesu planowania energetycznego i zwiększenia kompetencji regionów oraz samorządów lokalnych w tym zakresie. Dyrektywa o promocji stosowania odnawialnych źródeł energii 2009/28/WE, zakłada udział samorządów terytorialnych w przygotowaniu i wdrażaniu krajowych planów działania w zakresie energetyki odnawialnej. Dyrektywa wskazuje również na wsparcie dla procedur inwestycyjnych OZE na wszystkich szczeblach administracyjnych, w tym regionalnym. W związku z tym istotne stało się określenie realnego potencjału odnawialnych źródeł energii w województwie oraz w jakich rodzajach OZE region będzie mógł realizować zakładane dla Polski cele.

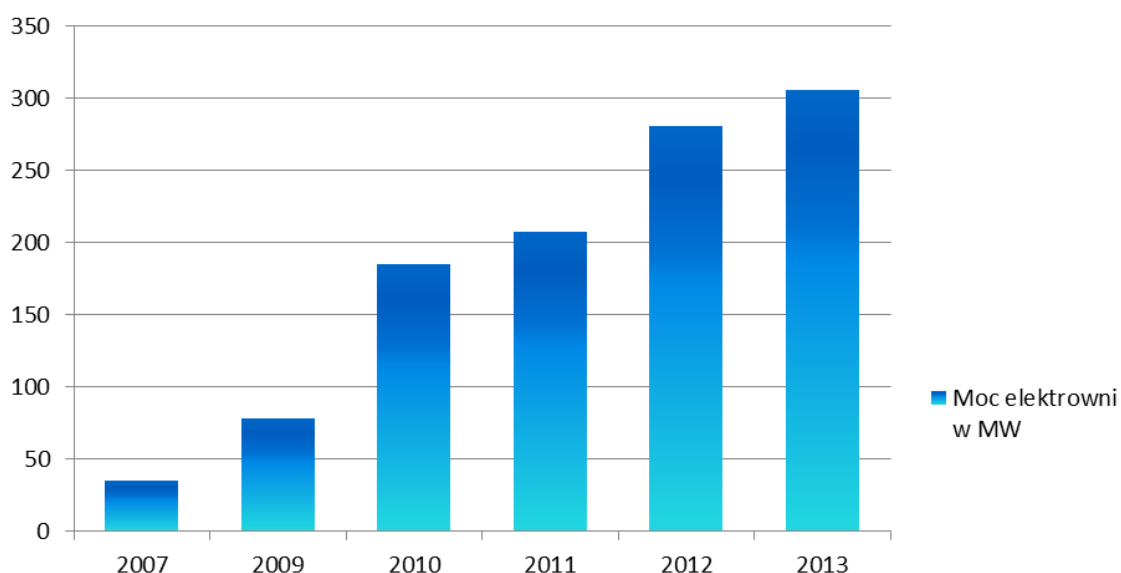
Analizy wykonane w 2010 roku⁶ wskazały na bardzo duże możliwości rozwoju energetyki wiatrowej w województwie, która zaczyna istotnie wpływać na zagospodarowanie przestrzenne niektórych powiatów.

⁴ BAU – ang. business as usual – scenariusz, w którym nie przewiduje się żadnych dodatkowych działań w zakresie efektywności energetycznej

⁵ Dla Polski obowiązuje osiągnięcie 15% udziału odnawialnych źródeł energii do 2020 roku

⁶ Kujawsko-Pomorskie Biuro Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku, 2010, Odnawialne źródła energii – zasoby i możliwości wykorzystania na terenie województwa kujawsko-pomorskiego.

Od 2007 roku moc elektrowni wiatrowych w województwie wzrosła sześciokrotnie; co roku przybywało średnio 100% mocy. Moc zainstalowana w elektrowniach wiatrowych w kwietniu 2009 r. Wnosiła 78,7 MW, a moc wydanych warunków na przyłączenie wynosiła 515,8 MW (razem moc pracujących i planowanych 594,535 MW). W roku 2010 moc pracujących elektrowni wiatrowych wynosiła 185,5 MW, wzrosła więc o 106,8 MW w stosunku do 2009 roku. W 2010 roku na terenie województwa pracowało 321 elektrowni wiatrowych różnej mocy (od 0,01 MW do 2 MW). Rok 2010 był rokiem przełomowym dla rozwoju energetyki wiatrowej (wzrost o ponad 100 MW).

Rys. 23 Moce zainstalowane w elektrowniach wiatrowych w latach 2007, 2009-2013

Źródło: Opracowano w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku na podstawie danych Enea S.A., Energa S.A., URE.]

W początkowej fazie rozwoju energetyki wiatrowej województwo dzieliło się wyraźnie na dwie części: część północną, gdzie niewiele gmin posiadało na swym terenie elektrownie i część południową (linię podziału stanowiły rzeki Noteć, Wisła, Drwęca) o znacznej liczbie elektrowni wiatrowych. Ta sytuacja od 2010 roku ulega zmianie, ponieważ rozwój energetyki wiatrowej odbywa się na całym obszarze województwa. Wynika to m.in. z faktu, iż inwestorzy usiłują budować, często w bardzo gęstej zabudowie, elektrownie o wysokości pow. 200 m, czyli nowe generacje turbin przeznaczone do stosowania w warunkach niskich prędkości wiatru na terenach gdzie dotąd nie było to opłacalne ekonomicznie (przykład nowych farm wiatrowych „Gawłowice” i „Linowo” o mocy ok. 50 MW w powiecie grudziądzkim przyłączonych do sieci na początku 2013 roku).

W wyniku licznych inwestycji w energetykę wiatrową w 2011 roku została ona liderem w mocy zainstalowanej w województwie (dotychczas dominowała energetyka wodna). W tym samym roku udział mocy zainstalowanej pochodzącej z energetyki wiatrowej w województwie wynosił 41% (10% mocy energetyki wiatrowej zainstalowanej w Polsce). W 2013 roku udział ten wzrósł do 48% (9,2% udziału w kraju). Oznacza to największą dynamikę rozwoju energetyki wiatrowej wśród wszystkich rodzajów OZE w województwie w ciągu ostatnich lat, przy jednoczesnym szybszym rozwoju tego rodzaju energetyki w innych województwach (zwłaszcza w zachodniopomorskim, wielkopolskim, pomorskim i dolnośląskim). Wg najnowszych danych Urzędu Regulacji Energetyki (URE, stan na 31.12.2013 r.) energetyka wiatrowa funkcjonuje przede wszystkim w powiatach:

grudziądzkim, lipnowskim, inowrocławskim, włocławskim i radziejowskim – łączna moc elektrowni wiatrowych przekracza obecnie 307 MW funkcjonujących w 226 instalacjach.

Należy jednak podkreślić specyfikę regionu kujawsko-pomorskiego. W porównaniu do lidera energetyki wiatrowej, województwa zachodniopomorskiego, w województwie kujawsko-pomorskim występuje czterokrotnie więcej instalacji, przy co najmniej trzykrotnie mniejszej mocy zainstalowanej, co świadczy o problemach rozwoju energetyki wiatrowej na obszarach o najlepszym potencjale energii wiatru, zwłaszcza dotyczy to farm wiatrowych (dużych instalacji). Obszary te charakteryzują się jednocześnie bardzo rozproszonym osadnictwem (południowo-wschodnia i południowa część regionu, z jaskrawym przykładem powiatu radziejowskiego). W województwie kujawsko-pomorskim funkcjonuje 27% wszystkich instalacji w kraju, które jednak obsługują tylko 9% mocy zainstalowanej. Stąd np. na jedną instalację w województwie kujawsko-pomorskim przypada 1,36 MW, w pomorskim 10,51 MW natomiast w zachodniopomorskim ponad 18 MW.

Analizy możliwości rozwoju energetyki wiatrowej w województwie pozwoliły określić obszary, które docelowo powinny być wyłączone z lokalizacji elektrowni wiatrowych oraz obszary wskazane do rozwoju energetyki wiatrowej przy uwzględnieniu stref buforowych:

- dla ochrony tras przelotów ptaków:
 - ok. 10 km od rzeki Wisły (w obie strony o osi rzeki),
 - ok. 8 km od rzek: Brdy i Drwęcy (w obie strony od osi rzek),
 - ok. 6 km od rzeki Noteci i Kanału Bydgoskiego (w obie strony od osi cieków),
- co najmniej 3 km od granic obszarów specjalnej ochrony ptaków (OSO) oraz specjalnych obszarów ochrony siedlisk (SOO) wyznaczonych w ramach Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000,
- co najmniej 3 długości średnicy łopat elektrowni wiatrowej od linii kolejowych, dróg krajowych, wojewódzkich, powiatowych oraz od linii elektroenergetycznych wysokich napięć,
- co najmniej 1000 m od budynków mieszkalnych jednorodzinnych, budynków mieszkalnych jednorodzinnych w zabudowie bliźniaczej, szeregowej lub grupowej oraz budynków mieszkalnych wielorodzinnych, użyteczności publicznej i zamieszkania zbiorowego.

Powyższe zalecenia, które zostały oficjalnie ogłoszone w stanowisku Zarządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego, wynikają z obaw o ryzyko obniżenia jakości życia mieszkańców województwa spowodowane dynamicznym rozwojem energetyki wiatrowej. Dotyczy to zwłaszcza prób lokalizacji dużych farm wiatrowych na terenach rolnych z bardzo rozproszonym osadnictwem. Pokłosiem tak nierozważnych lokalizacji może być m.in.: obniżenie wartości nieruchomości, utrata walorów krajobrazowych, konflikty z innymi funkcjami obszarów sąsiednich (np. turystyka) oraz uciążliwości akustyczne mogące powodować konkretne zjawiska chorobowe wśród ludności.

Niepokojącym zjawiskiem jest wspomniana wyżej lokalizacja farm wiatrowych w północnej części województwa, gdzie udział terenów o wysokich walorach przyrodniczych jest większy.

Wnioski wynikające z analiz wykonanych przez Polską Akademię Nauk⁷ (PAN), wskazują, że lokalizacja elektrowni wiatrowych w pobliżu rezerwatów faunistycznych i krajobrazowych może negatywnie wpłynąć na przedmiot ochrony w sposób bezpośredni lub pośredni. Najgroźniejsze

⁷ Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania im. Stanisława Leszczyckiego, Polskiej Akademii Nauk w Warszawie pod kierunkiem Prof. dr hab. Marka Degórskiego, 2012, Energetyka wiatrowa w kontekście ochrony krajobrazu przyrodniczego i kulturowego w województwie kujawsko-pomorskim.

oddziaływanie farm wiatrowych na przedmiot ochrony dotyczy rezerwatów ornitologicznych, w których chronione są stanowiska lęgowe i tereny występowania rzadkich gatunków ptaków. Przy wykorzystaniu funkcji gęstości Kernela wykazano, że lokalne zagęszczenie elektrowni wiatrowych w południowej części województwa jest większe od 4 sztuk na 10 km² – taki poziom zagęszczenia uznano za maksymalny. Tam też występuje najwięcej małych (często używanych) elektrowni wiatrowych (powiat radziejowski, część powiatów aleksandrowskiego i włocławskiego).

3.6. Obronność i bezpieczeństwo państwa

Zagadnienia polityki przestrzennej w zakresie obronności i bezpieczeństwa państwa zostały ujęte w aktualnym planie województwa zgodnie z nieobowiązującą już ustawą z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym, w której określono wymóg uwzględniania w zagospodarowaniu przestrzennym bezpieczeństwa ludzi i mienia oraz potrzeb obronności i bezpieczeństwa państwa. Problematyka ta nie została jednak potraktowana w sposób kompleksowy:

- a. rozdział Uwarunkowania zewnątrz nie uwzględnia obronności i bezpieczeństwa państwa pomimo, iż w 1999 r. Polska została członkiem NATO;
- b. rozdział Uwarunkowania wewnętrzne nie obejmuje wyodrębnionych uwarunkowań w zakresie obronności i bezpieczeństwa państwa; tematyka ta jest częściowo uwzględniona w innych dziedzinach, takich jak:
 - uwarunkowania przyrodnicze – jako jeden z obszarów problemowych wskazano obszary zalewowe i zagrożone powodzią podczas wysokich stanów wód, głównie w dolinach Wisły, Noteci i środkowej Drwęcy,
 - uwarunkowania komunikacji i infrastruktury technicznej – wskazano na problemy z zasilaniem energią elektryczną w południowej i zachodniej części województwa oraz w gminie Osielesko;
- c. rozdział Cele zagospodarowania przestrzennego województwa przywołuje cele rozwoju społeczno-gospodarczego państwa polskiego określone w obowiązującej wówczas Koncepcji polityki przestrzennego zagospodarowania kraju, z których jeden to *podnoszenie bezpieczeństwa państwa, wyrażające się m.in. W kształtowaniu struktur przestrzennych charakteryzujących się wzrostem walorów obronnych oraz odznaczających się wysoką odpornością na skutki lokalnych awarii i klęsk żywiołowych*. Znajduje to odzwierciedlenie w jednym z celów strategii rozwoju województwa, określonym jako *zapewnienie bezpieczeństwa publicznego w regionie*. Jednak sformułowane na tej podstawie w planie województwa cele zagospodarowania przestrzennego regionu, odnoszą się do aspektów podnoszących konkurencyjność regionu i jakość życia mieszkańców bez wyodrębniania kwestii bezpieczeństwa i obronności;
- d. w rozdziale Polityka zagospodarowania przestrzennego województwa uwzględniono kierunki polityki przestrzennej w zakresie obronności i bezpieczeństwa państwa, przy czym są one ograniczone do wyszczególnienia:
 - szlaków komunikacyjnych, które mogą być wykorzystane do przemieszczania wojsk własnych i sojuszników,
 - linii transportu kolejowego przewidzianego do przemieszczania wojsk,
 - rozmieszczenia obiektów wojskowych w Brodnicy, Bydgoszczy, Chełmnie, Ciechocinku, Grudziądzu, Grupie, Inowrocławiu, Świeciu, Toruniu, Włocławku i Gardei gm. Rogóźno (infrastruktura dla wzmocnienia sił NATO) – część z nich w międzyczasie zlikwidowano,

- rozmieszczenia obiektów lotniskowych – lotniska stałe w Bydgoszczy i Inowrocławiu oraz doraźne obiekty lotniskowe (DOL) na drogach 56 i 238 w miejscowościach Koronowo i Lipinki – obiekty DOL zlikwidowano po 2003 r.

Oddzielnie, w kierunkach ochrony i kształtowania środowiska przyrodniczego odniesiono się do zasad zrównoważonego rozwoju poprzez zapisy dotyczące:

- ograniczania zabudowy, w szczególności mieszkaniowej na terenach zagrożonych powodzią (poprzez wodę 100-letnią) w dolinach Wisły, Noteci i Drwęcy,
- przeciwdziałania prawdopodobieństwu wystąpienia powodzi zaporowej i zalania znacznych obszarów Niziny Ciechocińskiej.

Przedstawiony zakres tematyczny odnoszący się do problematyki obronności i bezpieczeństwa państwa w planie zagospodarowania przestrzennego województwa jest niewystarczający w świetle zaistniałych w międzyczasie zmian sytuacji politycznej kraju (członkostwo Polski w Unii Europejskiej) i wprowadzenia zmian w obowiązujących przepisach prawnych i dokumentach nadrzędnych.

Przynależność Polski do Unii Europejskiej sprawia, iż obowiązuje ją Wspólna Europejska Polityka Bezpieczeństwa i Obrony, Dyrektywa Seveso II dotycząca zarządzania zagrożeniami poważnymi awariami z udziałem substancji niebezpiecznych, Dyrektywa Powodziowa, Europejska Karta Energetyczna oraz inne dokumenty związane z bezpieczeństwem i obronnością krajów członkowskich. Znajduje to odzwierciedlenie w wielu zmianach wprowadzonych w przepisach krajowych.

Przyjęta w dniu 27 marca 2003 r. ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2012 r. poz. 647 z późn. zm.) w art. 1 ust. 2 pkt 8 wskazuje, iż w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym uwzględnia się potrzeby obronności i bezpieczeństwa państwa.

Nowym zagadnieniem, nie uwzględnionym w dotychczasowym planie zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko - pomorskiego, jest wprowadzony ustawą z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (art. 39 ust. 3 pkt 7) wymóg uwzględnienia granic terenów zamkniętych i ich stref ochronnych.

3.7. Podsumowanie przeglądu zmian w zagospodarowaniu przestrzennym województwa

3.7.1. Dokumenty strategiczne krajowe i regionalne

- Na zagospodarowanie przestrzenne województwa w najbliższych latach decydujący wpływ będą wywierać następujące strategiczne dokumenty krajowe: Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju (perspektywa 2030 roku) oraz Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju (zawsze w układzie 20 lat do przodu). W tak zdefiniowanych granicach mieści się Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju (10 letni horyzont czasowy) w korelacji z europejskim dokumentem programowym (EU 2020) oraz 9 zintegrowanymi strategiami krajowymi dotyczącymi: Innowacyjności i Efektywności Gospodarki, Rozwoju Transportu, Bezpieczeństwa Energetycznego i Środowiska, Rozwoju Regionalnego, Rozwoju Kapitału Ludzkiego, Rozwoju Kapitału Społecznego, Zrównoważonego Rozwoju Wsi i Rolnictwa, Sprawnego Państwa oraz Rozwoju Systemu Bezpieczeństwa, z których ustalenia znajdują się lub znajdują się w odpowiednich opracowaniach strategicznych dla województwa.
- Zintegrowane strategie krajowe zastąpiły kilkadziesiąt nieskoordynowanych ze sobą strategii funkcjonujących dotąd w poszczególnych resortach i instytucjach na szczeblu rządowym. Istotą pomysłu było więc odejście od wąskiego i sektorowego podejścia w tworzeniu ram strategicznych – na rzecz integracji obszarów, dostrzegania przenikania się wielu zjawisk i problemów, uzyskania synergii w poszukiwaniu najbardziej efektywnych i adekwatnych narzędzi prowadzących do osiągnięcia spójnych celów.
- Nowy paradygmat planowania przestrzennego polega na ścisłym jego połączeniu z aspektami strategicznymi oraz na elastycznym stosowaniu kreowania polityki krajowej w przełożeniu na regiony.
- Podstawą wprowadzania powyższych zmian jest w znacznym zakresie ustawa o zasadach prowadzenia polityki rozwoju przyjęta w 2009 roku. W dniu 24 stycznia 2014 roku Sejm RP przyjął zmianę ww. ustawy (Dz. U. z 2014 roku, poz. 379), która wprowadza istotne zmiany m.in. w ustawie o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.
- Do ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym wprowadzone zostały nowe pojęcia: obszar funkcjonalny i miejski obszar funkcjonalny ośrodka wojewódzkiego. Granice i zasady zagospodarowania obszarów funkcjonalnych o znaczeniu ponadregionalnym oraz, w zależności od potrzeb, granice i zasady zagospodarowania obszarów funkcjonalnych o znaczeniu regionalnym będą częścią planu zagospodarowania przestrzennego województwa. Dla miejskiego obszaru funkcjonalnego ośrodka wojewódzkiego uchwała się plan zagospodarowania przestrzennego miejskiego obszaru funkcjonalnego ośrodka wojewódzkiego jako część planu zagospodarowania przestrzennego województwa.
- Strategia rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego – Plan modernizacji 2020+ przyjęta w dniu 21 października 2013 roku przez Sejmik Województwa Kujawsko-Pomorskiego, wytycza kierunki i cele rozwoju gospodarczego województwa na najbliższe siedem lat.
- Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego 2014-2020 (projekt w wersji 4.0 przyjęty w dniu 8 kwietnia 2014 r. przez Zarząd Województwa Kujawsko-Pomorskiego - uchwała Nr 15/470/14) jest podstawowym instrumentem realizacji celów Strategii rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020 – Plan modernizacji 2020+. Ramy programu są w pełni spójne z celami krajowymi

wskazanymi w Strategii Rozwoju Kraju do 2020 roku i jednocześnie zachowują synergię z celami Strategii Europa 2020.

- Wprowadzone istotne zmiany w dokumentach nadrzędnych dla konkretnych rozwiązań planistycznych w znacznej części powodują potrzebę generalnej korekty planu.

Samorząd województwa miał pośredni wpływ na kształt dokumentów nadrzędnych poprzez ich opiniowanie.

3.7.2. Środowisko przyrodnicze

Od 2003 r. w tematyce dotyczącej zagadnień środowiska nastąpiło szereg istotnych zmian w prawie polskim, wynikających z członkostwa Polski w Unii Europejskiej. Zmiany te wprowadziły szereg regulacji odnoszących się do ochrony środowiska, których efektem ma być poprawa jakości środowiska tam, gdzie nie są dotrzymane standardy jakości środowiska oraz utrzymanie jakości środowiska tam, gdzie standardy jakości środowiska są dotrzymywane jak również wymusiły konieczność wypracowania i stosowania nowego podejścia do zagadnień środowiska jako całości i wprowadzenia ich do opracowań planistycznych.

- Na obszarze województwa w latach 2003-2013 utworzono 5 nowych rezerwatów przyrody.
- 18 rezerwatów przyrody posiada ważne plany ochrony. Do marca 2014 r. Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska wydał 48 zarządzeń w sprawie ustanowienia planów ochrony dla rezerwatów przyrody. Obecnie trwają sukcesywne prace nad przygotowaniem planów ochrony dla pozostałych rezerwatów przyrody na terenie województwa.
- System obszarów chronionych od 2003 r. był korygowany w niewielkim zakresie. Powiększono parki krajobrazowe: Brodnicki PK w 2004 r. – w gminach Brodnica, Brzozie i Zbiczno oraz Krajeński PK (dwukrotnie: w 2004 r.) – w gminach Sośno, Kęsowo i Kamień Krajeński.
- W 2009 r. dokonano zmian granic rezerwatu przyrody „Nadgoplański Park Tysiąclecia”. Jego powierzchnia zmniejszyła się z 9807,0 ha do 1882,65 ha. W kwietniu 2014 r. ponownie skorygowano powierzchnię rezerwatu i obecnie wynosi ona 1988,61 ha.
- Od 2003 r. ustanowiono plany ochrony dla następujących parków krajobrazowych: Gostynińsko-Włocławskiego, Krajeńskiego, Tucholskiego i Nadgoplańskiego Parku Tysiąclecia. Pozostałe parki krajobrazowe nie posiadają ważnych planów ochrony.
- Z inicjatywy Zarządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego powiększony został obszar funkcjonalny „Zielone Płuca Polski”.
- Decyzją obradującej w Paryżu w dniach 31 maja - 4 czerwca 2010 r. Międzynarodowej Rady Koordynacyjnej programu Człowiek i Biosfera został utworzony Rezerwat Biosfery „Bory Tucholskie”.
- Od 2004 r. na terenie województwa kujawsko-pomorskiego kształtowana jest europejska sieć ekologiczna Natura 2000.

W trzech etapach stosownymi rozporządzeniami Ministra Środowiska ukształtowano sieć obszarów specjalnej ochrony ptaków, którą obecnie obejmuje 7 obszarów o powierzchni 157 782,12 ha, co stanowi 8,8% powierzchni województwa.

Od 2007 r. trzema wydanymi decyzjami Komisja Europejska zatwierdziła z terenu województwa kujawsko-pomorskiego 34 projektowane specjalne obszary ochrony siedlisk. Obecnie mają one status tzw. „obszarów mających znaczenie dla Wspólnoty”. Zajmują łącznie powierzchnię 82 846,86 ha, co stanowi 4,5% powierzchni województwa.

- Istotne zmiany w zakresie podejścia do oceny zasobów wodnych i zrównoważonego korzystania z wód nastąpiło poprzez: wyznaczenie obszarów dorzeczy i regionów wodnych, wydzielenie typów wód powierzchniowych, podział wód na jednolite części wód (JCW).

- Zmiany w zakresie podejścia do oceny zasobów wodnych nie pozwalają na przeprowadzenie porównania ich jakości w stosunku do 2003 r.
- Sukcesywnie prowadzone są działania w zakresie zwiększenia lesistości obszaru województwa, poprzez zalesianie gruntów najniższych klas bonitacyjnych mało przydatnych dla gospodarki rolnej. Realizowany jest „Program zwiększenia lesistości i zadrzewień w latach 2001-2020”.
- Na terenie województwa nie podjęto dotychczas eksploatacji żadnego ze złóż węgla brunatnego. Obserwuje się jednak nasiloną presję na rozpoczęcie eksploatacji węgla brunatnego na terenie gminy Piotrków Kujawski (powiat radziejowski), jako kontynuację eksploatowanego już złoża „Tomisławice” w województwie wielkopolskim.
- Sukcesywnie realizuje się działania związane z edukacją ekologiczną, głównie na terenach parków krajobrazowych i obszarów chronionego krajobrazu.

Samorząd województwa miał wpływ na zmiany zachodzące w ważnych aspektach ochrony środowiska. Podejmował działania mające na celu ochronę gruntów rolnych wysokich klas bonitacyjnych (klasy I-III) poprzez niezgadzanie planów miejscowych na terenach gruntów chronionych oraz negatywne opiniowanie wniosków kierowanych do ministra o wyrażenie zgody na zmianę przeznaczenia tych gruntów na cele nierolnicze.

3.7.3. Zagadnienia demograficzne

Przeprowadzone analizy wskazują, iż w latach 2003-2012 zmiany demograficzne miały charakter zarówno pozytywny jak i negatywny:

- niektóre aspekty rozwoju demograficznego mają jednoznacznie pozytywny charakter. Wymienić tu należy przede wszystkim wyraźnie poprawiające się wskaźniki ruchu migracyjnego na obszarach wiejskich, systematyczny wzrost dodatniego salda migracji (należy jednak mieć świadomość, że średnie wskaźniki zawyża tu niezwykle korzystna sytuacja w powiatach bydgoskim i toruńskim),
- do aspektów zdecydowanie negatywnych, zaliczyć należy pogarszającą się sytuację demograficzną największych miast województwa (w tym niekorzystne saldo migracji, skutkujące zmniejszeniem się liczby ludności na tych obszarach) oraz znaczne pogorszenie struktury wieku świadczące o procesie starzenia ludności.

3.7.4. Środowisko kulturowe

Przeprowadzone analizy wykazują, iż w latach 2003-2012 w ochronie walorów kulturowych regionu zaszły pewne zmiany:

- o 18% wzrosła liczba obiektów wpisanych do rejestru zabytków województwa kujawsko-pomorskiego,
- jeden obiekt na terenie województwa uznano za pomnik historii i aktualnie na terenie regionu znajdują się 3 obiekty objęte tą formą ochrony.
- utworzono cztery parki kulturowe (do roku 2003 nie powołano żadnego parku kulturowego).

Zmieniła się ustawa dotycząca ochrony i opieki nad zabytkami. Aktualnie obowiązującą podstawą prawną ochrony zabytków jest ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 162, poz. 1568 z późn. zm.), która weszła w życie 17 listopada 2003 roku.

3.7.5. Przedsiębiorczość

- W latach 2003-2012 w województwie widoczne jest zróżnicowanie rozwoju przedsiębiorczości między miastami i obszarami wiejskimi. W analizowanym okresie, liczba podmiotów gospodarki narodowej w miastach zmniejszyła się o ponad 12 tys. (o 8,3%), a na obszarach wiejskich województwa wzrosła o 9 tys. (o 19,4%). Istotne jest, że w miastach zdecydowana część spadku przypada na miasta grodzkie, w pozostałych

miastach wyniósł on łącznie o ok. 1,5 tys. podmiotów (spadek o 3,4%). Spośród miast, zaledwie 16 zanotowało wzrost liczby podmiotów gospodarczych (do rekordzistów należą: Solec Kujawski – o 194 i Inowrocław – o 162), natomiast w pozostałych miał miejsce ich spadek (największy, oprócz powiatów grodzkich, w Nakle nad Notecią – o 345 i Aleksandrowie Kujawskim – o 311). Na obszarach wiejskich województwa w ostatniej dekadzie notuje się rozwój przedsiębiorczości.

3.7.6. Rolnictwo

- W latach 2002-2010 (dane z dwóch spisów powszechnych) powierzchnia użytków rolnych w województwie zanotowała niewielki spadek (o 1,9%), co jest wynikiem przeznaczania gruntów na cele nierolnicze (mieszkaniowe, drogowe, inwestycyjne, itp.).
- W analizowanym okresie bardzo duże zmiany zaszyły w strukturze upraw na terenie województwa.
- W latach 2002-2010 w województwie miał miejsce duży spadek liczby gospodarstw rolnych (o 24,1%), przy jednoczesnym zwiększeniu się ich powierzchni (o 3,6%), co jest wynikiem przede wszystkim zmniejszenia się liczby małych gospodarstw i komasowania gruntów. W wyniku tych zmian, przeciętna wielkość gospodarstwa rolnego w województwie zwiększyła się o 36,5%. Zachodzące zmiany są korzystne dla produkcji rolnej i świadczą o dostosowywaniu się rolnictwa do zasad gospodarki rynkowej.

3.7.7. Zagospodarowanie i ruch turystyczny

Przeprowadzone analizy wykazały, że należy zweryfikować pewne aspekty dotyczące rozwoju turystyki w województwie:

- opracowano „Strategię rozwoju turystyki w województwie kujawsko-pomorskim” przyjętą Uchwałą Nr XXV/303/04 Sejmiku Województwa z dnia 31.08.2004 r. Powyższy dokument w oparciu o zidentyfikowane uwarunkowania dla rozwoju turystyki określił cele i kierunki rozwoju naszego województwa w obszarze turystyki;
- na przestrzeni ostatnich lat, tj. 2003-2012 sytuację bazy noclegowej na terenie województwa określić można jako stabilną. W stosunku do roku 2003 liczba turystycznych obiektów zbiorowego zakwaterowania zmniejszyła się zaledwie o 2,1%, tj. o 7 obiektów (z 340 do 333);
- dotychczas w obowiązującym Planie zagospodarowania przestrzennego województwa granice rejonów turystycznych, a więc obszarów o wykształconej funkcji turystycznej, cechujących się pewną skalą ruchu, wyodrębniane były głównie w oparciu o rozwój, czy stan zagospodarowania turystycznego, tj. bazy noclegowej. Z uwagi na zachodzące w ostatnich latach zmiany w strukturze bazy noclegowej i ze względu na poszerzanie przez ośrodki turystyczne swojej oferty (obsługa różnych rodzajów ruchu turystycznego), granice te zaczynają się zmieniać. Obecnie, w porównaniu do stanu sprzed lat, na terenie województwa zaczyna się kształtować rejon turystyczny w obrębie Doliny Noteci i Bydgoskiego Węzła Wodnego, specjalizujący się w obsłudze ruchu turystyki wodnej, ale jeszcze w pełni nie wykorzystujący potencjału jakim są lokalne rzeki. Rejon ten nie jest ściśle związany z bazą noclegową, lecz oferowanym produktem turystycznym;
- w obsłudze ruchu turystycznego (uwzględniając wielkość obsługiwanego ruchu, jak i własny potencjał ośrodka generujący ten ruch) nadal dużą rolę odgrywa miasto Toruń i Bydgoszcz. Dodatkowo na przestrzeni lat wzrosła ranga i rola Biskupina, który pod względem skali obsługiwanego ruchu i rozpoznawalności, stał się ośrodkiem o znaczeniu krajowym;
- ostatnie lata pokazują także, iż podjęto wszelkie starania mające na celu wykreowanie nowych produktów turystycznych, w tym także łatwo identyfikowanych z województwem produktów markowych, np. powstanie Gęsinowego Szlaku Kulinarnego (celem podtrzymania staropolskiej tradycji serwowania gęsiny kołudzkiej), nowego szlaku

związanego z życiem i działalnością Fryderyka Chopina, szlaku męczeństwa bł. Ks. Jerzego Popiełuszki, czy powstanie od podstaw, tj. z nową infrastrukturą międzyregionalnego szlaku rowerowego – tzw. Wiślanej Trasy Rowerowej).

3.7.8. Infrastruktura techniczna

Przeprowadzone analizy wykazały, że nastąpiły znaczne zmiany w sferze infrastruktury technicznej i należałoby dokonać weryfikacji w zakresie:

- aktualizacji stanu istniejącego infrastruktury technicznej w zakresie nowych inwestycji zrealizowanych w latach 2003-2012 na terenie województwa oraz obiektów zamkniętych lub zlikwidowanych (dotyczy gospodarki odpadami);
- dostosowania do nowych przepisów w zakresie gospodarki odpadami komunalnymi i opracowanego Planu gospodarki odpadami województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2012-2017 z perspektywą na lata 2018-2023;
- dostosowania do nowych przepisów w zakresie gospodarki wodnej i Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych zatwierdzonego przez Rząd RP w dniu 16 grudnia 2003r. (z późniejszymi aktualizacjami) tj. po uchwaleniu obowiązującego planu zagospodarowania przestrzennego województwa;
- inwestycji z zakresu elektroenergetyki i gazownictwa planowanych do realizacji na terenie województwa kujawsko - pomorskiego wynikających ze zmieniających się planów rozwoju poszczególnych operatorów sieci.

3.7.9. Odnawialne źródła energii

- W obowiązującym Planie zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego z 2003 roku tematyka odnawialnych źródeł energii (OZE) była potraktowana bardzo ogólnikowo. Wynikało to m.in. z niewielkiej skali występowania tego typu źródeł energii oraz ich małej roli w polityce energetycznej Państwa.
- W myśl postanowień szczytu UE w Brukseli z marca 2007 roku, Wspólnota przyjęła jako wiążący cel dwudziestoprocentowego udziału odnawialnych źródeł energii w bilansie energii UE do 2020 roku.⁸
- Komisja Europejska zaczęła zwracać uwagę na konieczność zmiany podejścia do procesu planowania energetycznego i zwiększenia kompetencji regionów oraz samorządów lokalnych w tym zakresie. Dyrektywa o promocji stosowania odnawialnych źródeł energii 2009/28/WE, zakłada udział samorządów terytorialnych w przygotowaniu i wdrażaniu krajowych planów działania w zakresie energetyki odnawialnej. Dyrektywa wskazuje również na wsparcie dla procedur inwestycyjnych OZE na wszystkich szczeblach administracyjnych, w tym regionalnym.

Samorząd województwa reagował na zachodzące zmiany tj. niekontrolowany rozwój odnawialnych źródeł energii, przede wszystkim polegający na lokalizacji dużych elektrowni wiatrowych (coraz częściej w postaci farm wiatrowych) na terenach rolnych z bardzo rozproszonym osadnictwem. Działania te wynikały z obaw o ryzyko obniżenia jakości życia mieszkańców województwa i polegały na:

- sporządzeniu opracowania „Zasoby i możliwości wykorzystania odnawialnych źródeł energii” - Kujawsko-Pomorskie Biuro Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku,
- zleceniu sporządzenia ekspertyzy pod tytułem „Energetyka wiatrowa w kontekście ochrony krajobrazu przyrodniczego i kulturowego w województwie kujawsko-pomorskim”

⁸ Dla Polski obowiązuje osiągnięcie 15% udziału odnawialnych źródeł energii do 2020 roku

- Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania Polskiej Akademii Nauk im. Stanisława Leszczyckiego Polskiej Akademii Nauk IGiZP PAN z siedzibą w Warszawie,
- nadzorce na sporządzanymi przez gminy studiami uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego dla lokalizacji elektrowni wiatrowych,
- organizowaniu wielu spotkań i konferencji mających na celu uświadomienie zarówno mieszkańcom województwa jak i inwestorom negatywnego oddziaływania energetyki wiatrowej na szeroko pojęte środowisko przyrodnicze i człowieka.

3.7.10. Transport

Od momentu uchwalenia planu zagospodarowania przestrzennego woj. kujawsko-pomorskiego zasady funkcjonowania systemu transportowego nie uległy diametralnej zmianie. Pomimo zmian jakie nastąpiły w gospodarce i polityce kraju, transport wciąż pozostaje dziedziną niedoinwestowaną, a znaczna ilość zadań czeka na realizację.

- Przyjęty w planie zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego podział funkcjonalny układu drogowego na nadrzędny i podstawowy nie ma już zastosowania. Obecnie funkcjonuje podział na drogi zapewniające dostępność zewnętrzną i spójność wewnętrzną województwa.
- Zrealizowano autostradę A1 biegnącą przez teren województwa na osi północ-południe, która stanowi trzon transportowy regionu. Obecnie należy uzupełnić go siecią dróg ekspresowych (S-5 i S-10).
- W latach 2003-2013 zrealizowano szereg inwestycji polegających na kompleksowej przebudowie dróg wojewódzkich. Powstało również kilka obwodnic miejscowości. Ponadto zrealizowano wiele mniejszych inwestycji polegających głównie na remoncie nawierzchni dróg, odnowie, poszerzeniu, sporadycznie remoncie mostu czy przepustu. Działania te, to głównie roboty utrzymaniowe dróg, nie związane z procesem planistycznym; należy się zastanowić czy jako takie powinny znaleźć się w tabeli zadań ponadlokalnych realizujących cele publiczne.
- Przyjęty w planie kierunek działań dla podstawowego układu linii kolejowych zapewniających sprawniejszy i bezpieczniejszy transport na terenie województwa, zakładał przebudowę pozostałych linii kolejowych znaczenia państwowego oraz osiągnięcie prędkości do 120 km/h i jest nadal aktualny.
- Kierunek działań zakładający przebudowę wszystkich lotnisk usługowo-sportowych na terenie województwa kujawsko-pomorskiego umożliwiającą zakwalifikowanie ich do portów lotniczych lokalnych, wydaje się możliwy do realizacji w odległej perspektywie - nie dotyczy to jedynie lotnisk w Toruniu i Włocławku (lotnisko Kruszyn), które to lotniska wymagają jedynie rozbudowy.
- Obecnie starania woj. kujawsko-pomorskiego zmierzają do lepszego wykorzystania dróg wodnych w celu rozwoju transportu szlakami wodnymi oraz rozwoju śródlądowej turystyki wodnej. Ponadto podpisanie porozumień w sprawie MDW E70 i MDW E40 świadczy o znaczącym zaangażowaniu się województwa w problematykę żeglugi i infrastruktury śródlądowej.

3.7.11. Obronność i bezpieczeństwo

- Na podstawie zmian w obowiązujących przepisach prawnych, zgodnie z aktualnymi dokumentami nadrzędnymi i regionalnymi oraz z uwzględnieniem zmian w zagospodarowaniu przestrzennym na terenie województwa zaistniałych w okresie po 2003r., plan województwa w zakresie obronności i bezpieczeństwa państwa powinien uwzględniać obiekty istotne dla obronności kraju zlokalizowane na terenie województwa kujawsko-pomorskiego oraz zagrożenia bezpieczeństwa na terenie województwa wymagające zorganizowanego działania.

- Odnośnie zagrożeń powodziowych, podstawowym materiałem do wykorzystania będą mapy zagrożenia powodziowego i mapy ryzyka powodziowego - sporządzone w wersji poglądowej pod koniec 2013 r., obecnie weryfikowane i przygotowywane do wykorzystania m.in. w planowaniu przestrzennym. Plan zarządzania ryzykiem powodziowym, który winien być uwzględniony w planach województw, będzie prawdopodobnie opracowany do końca 2015 r.

4. Ocena polityki zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego

4.1. Ocena celów, zasad i kierunków zagospodarowania przestrzennego województwa

Cel główny zagospodarowania przestrzennego, zapisany w obowiązującym planie województwa, zakłada zbudowanie struktur funkcjonalno – przestrzennych podnoszących konkurencyjność regionu i jakość życia mieszkańców. Jest on w swej treści oczywisty i uniwersalny, a przez to aktualny zarówno w wymiarze czasowym jak i oczekiwań społecznych. Znajduje to potwierdzenie w ustaleniach „Strategii rozwoju województwa kujawsko – pomorskiego plan modernizacji 2020 +” przyjętej w dniu 21 października 2013 r. przez Sejmik Województwa Kujawsko-Pomorskiego. Sformułowane w tym dokumencie priorytety rozwoju tzn.:

1. konkurencyjna gospodarka,
2. modernizacja przestrzenna wsi i miast,
3. silna metropolia,
4. nowoczesne społeczeństwo,

są pochodną wielu nadal aktualnych potrzeb oraz koniecznych zmian w sferze społeczno - gospodarczej naszego województwa. Dowodzą one jednocześnie, w zestawieniu z treścią celu głównego, że dotychczasowe tempo budowy nowej rzeczywistości jest niezadowolające.

Przywołane priorytety swym zakresem wpisują się w paradygmat rozwoju przestrzennego województwa zdefiniowany w celu głównym, czyniąc go jednocześnie ustaleniem aktualnym.

Analiza trzech celów szczegółowych, stanowiących rozwinięcie, celu głównego, odniesiona do aktualnych uwarunkowań formalnych, wynikających z Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju (KPZK) przyjętej w dniu 13 grudnia 2011 r. przez Radę Ministrów wykazuje, że ich treść nie koresponduje wprost z ustaleniami zawartymi w tym dokumencie. Dotyczy to w szczególności kwestii dotyczących systemu osadniczego i jego hierarchicznego układu. Zastosowane w KPZK nazewnictwo, a także ustalenia odnoszące się do rangi i funkcji miast, nie znajdują bezpośredniego odzwierciedlenia w treści celów szczegółowych obowiązującego Planu zagospodarowania przestrzennego województwa. Przykładem mogą być takie pojęcia i funkcje jak obszar metropolitalny, ośrodek regionalny czy subregionalny. Jest to sprawa istotna, ponieważ właśnie w oparciu o tak zdefiniowany hierarchiczny system osadniczy powinny być budowane podstawowe elementy struktury funkcjonalno-przestrzennej naszego regionu. Potwierdza to treść trzeciego priorytetu strategii rozwoju województwa, który mówi o potrzebie budowy silnej metropolii. W związku z tym można uznać, że dwa cele szczegółowe drugi i trzeci z formalnego punktu widzenia tracą swoją aktualność mimo, iż znaczna część ich treści wpisuje się w zawartość celu głównego planu oraz ustalenia wspomnianej strategii.

Nieco inaczej wygląda w tym kontekście ocena aktualności celu pierwszego. Nie zawiera on błędów formalnych (niezgodność z zapisami KPZK) dyskwalifikujących jego treść. Prawdopodobnie zakłada, że podniesienie atrakcyjności regionu w wymiarze europejskim będzie pochodną wykorzystania jego walorów, a także zapewnienia wysokich standardów życia mieszkańców, wysoce sprawnych systemów infrastruktury technicznej oraz dogodnych powiązań ze światem zewnętrznym. Tak sformułowany cel wpisuje się w treści strategii rozwoju województwa oraz zawiera jednoznaczne odniesienia przestrzenne (walory przyrodnicze, powiązania za światem zewnętrznym, systemy infrastruktury technicznej). W związku z tym można uznać, że w sensie merytorycznym jest on nadal aktualny, natomiast redakcja jego treści jest sprawą otwartą.

Przyjęte w obowiązującym planie trzy zasady naczelną tj:

1. zrównoważony rozwój, rozumiany jako poszanowanie zasobów, harmonizowanie ekonomicznych, społecznych i ekologicznych celów rozwoju, w sposób nie naruszający możliwości zaspokajania potrzeb przyszłych pokoleń,

2. wielofunkcyjność rozwoju,
3. ład przestrzenny wyrażający harmonię, porządek, właściwe proporcje i równowagę w środowisku człowieka,

spełniają praktycznie wszystkie normy i oczekiwania w zakresie budowania optymalnych struktur funkcjonalno-przestrzennych i tworzenia właściwych im relacji, pomiędzy szeroko rozumianą działalnością człowieka a środowiskiem. W związku z tym należy uznać, że wymienione zasady są w swej treści aktualne. Otwartą sprawą jest natomiast nowa redakcja dostosowana do formuły tekstowej nowego planu.

Przyjęte w Planie zagospodarowania przestrzennego województwa zasady zagospodarowania przestrzennego, związane z problematyką dotyczącą poszczególnych sfer zagospodarowania przestrzennego, są w większości aktualne. Kierunki działań ustalone w planie województwa są systematycznie realizowane, lecz w znacznej części stały się nieaktualne. Ocena realizacji zadań służących realizacji ponadlokalnych celów publicznych zawarta została w rozdziale III.

4.2. Ocena aktualności koncepcji zagospodarowania przestrzennego województwa

Koncepcja zagospodarowania przestrzennego województwa, będąca podstawą obowiązującego Planu zagospodarowania przestrzennego województwa, uległa dezaktualizacji i nie może obecnie pełnić roli jaką jej się wyznacza, to znaczy formułowania modelu optymalnego funkcjonowania (organizacji) województwa.

Dezaktualizacja koncepcji wynika z szeregu procesów i zjawisk, które zachodziły w sferze społeczno-gospodarczej w ostatnich latach. Są one odzwierciedleniem ogólnych trendów rozwojowych (społeczno-gospodarczych), które doprowadziły do przewartościowania pewnych uwarunkowań rozwoju i wprowadziły nowe – niemożliwe do przewidzenia w okresie formułowania ówczesnych założeń rozwoju województwa. Duże znaczenie miały procesy będące następstwem akcesji Polski do Unii Europejskiej, co wiązało się z szeregiem zmian na przykład w stymulowaniu rozwoju lokalnego i regionalnego (przede wszystkim związanych z bardzo dużą skalą inwestycji infrastrukturalnych oraz rozwojem kapitału ludzkiego, a na obszarach rolniczych – także wsparciem gospodarki rolnej). Okres, gdy formułowano koncepcję (początek poprzedniej dekady) to początkowy okres funkcjonowania samorządowych województw oraz powiatów. Od momentu ich powstania minęło wówczas zbyt mało czasu, by w pełni uwzględnić ich przyszłą rolę w realizacji zagadnień zaliczanych do tzw. zadań własnych, mających podstawowe znaczenie dla kształtowania jakości życia mieszkańców. Dotyczy to przede wszystkim lokalizacji instytucji obsługi ludności mającej wpływ na kształtowanie kierunków powiązań i zależności, a więc hierarchię sieci osadniczej i strefy oddziaływania miast. Spośród procesów rozwoju społecznego i gospodarczego, mających bardzo silny wpływ na zachowania społeczne i ich przestrzenne konsekwencje, zwrócić należy uwagę przede wszystkim na znaczne zwiększenie mobilności związanej z dynamicznym rozwojem motoryzacji indywidualnej (przy jednoczesnym ograniczaniu roli transportu publicznego), rozwój technologii informatycznych (zarówno w zakresie łączności jak i dostępu do informacji, ale również w zakresie e-usług i e-handlu) oraz powszechność kontaktów międzynarodowych (związanych np. z wyjazdami do pracy). Wszystkie te procesy prowadzą do zmiany stylu życia i przewartościowywania aspiracji, skutkują zmianami oczekiwań stawianych administracji publicznej i sektorowi usług komercyjnych, a w konsekwencji wpływają na zmiany organizacji przestrzeni.

W konsekwencji zmian o charakterze globalnym, pod koniec pierwszej dekady XXI wieku, także państwo polskie przewartościowało założenia polityki wobec regionów, formułując je w szeregu dokumentów – scharakteryzowanych we wcześniejszej części niniejszego opracowania (zwrócić należy uwagę przede wszystkim na Koncepcję Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 i Krajową Strategię Rozwoju Regionalnego, które stanowiły fundament dla kolejnych dokumentów). Zmiana polityki państwa wobec rozwoju regionalnego w największym stopniu dotyczy nowej roli miast – co wpływa na hierarchię sieci osadniczej województwa.

Koncepcja zagospodarowania przestrzennego województwa z roku 2003 uległa dezaktualizacji wskutek zmian, które zaszły w zakresie założeń obsługi ludności i stymulowania rozwoju poszczególnych części województwa. Założenie stymulowania rozwoju w czterech strefach polityki przestrzennej nie zostało zrealizowane w aspekcie obsługi ludności, ponieważ poza centralną, pozostałe strefy były zbyt duże i zbyt słabo zintegrowane z wyznaczanymi dla ich obsługi ośrodkami miejskimi: Tucholą, Brodnicą i Inowrocławiem (niestety nie zrealizowano ustaleń Planu w zakresie zmian w organizacji transportu publicznego). Miasta te nie były także w stanie zwiększyć w wystarczająco dużym stopniu potencjału usługowego. Jednocześnie silne ośrodki miejskie strefy centralnej zapewniały obsługę ludności także obszarów leżących w pozostałych strefach, co dodatkowo dezintegrowało powiązania tych stref z ośrodkami teoretycznie wskazywanymi dla ich obsługi. Dezaktualizacja tego aspektu koncepcji w większym stopniu wynika jednak z opisanych wcześniej zmian społeczno-gospodarczych, które spowodowały uproszczenie łańcuchów zależności usługowych i w konsekwencji malejącą rolę subregionalnego poziomu w hierarchii sieci osadniczej. Zagadnienia (w sferze działalności komercyjnych, a tym bardziej usług publicznych), których nie można było na satysfakcjonującym poziomie załatwić w ośrodku gminnym lub powiatowym, załatwiano w jednym z ośrodków wojewódzkich, prezentujących znacznie większy potencjał usługowy i gospodarczy. Jest to skutkiem zmiany aspiracji i zmiany mobilności mieszkańców przy jednocześnie łatwym dostępie do wiedzy o ofercie dostępnej w każdym z ośrodków.

Podkreślić należy, że pozostałe kluczowe elementy koncepcji zagospodarowania przestrzennego województwa z roku 2003 zachowały swoją aktualność jako zagadnienia o charakterze branżowym. Dotyczy to zintegrowanego systemu ekologicznego oraz założeń dostępności komunikacyjnej. Ich zasadnicze zręby – rozkład terytorialny, kształt i relacje przestrzenne, są podtrzymywane pomimo zmian, które zaszły w ostatnich latach (np. związanych z realizacją autostrady A-1) i pomimo nieco innego obecnie postrzegania pewnych ich aspektów. Wskazywany w koncepcji zintegrowany system ekologiczny obejmuje tereny cenne środowiskowo niezależnie od ich statusu ochrony prawnej, podczas gdy obecnie, podkreśla się przede wszystkim ich status, wiążący się z ograniczeniami w zagospodarowaniu).

4.3. Ocena aktualności kierunków rozwoju sieci osadniczej

Na terenie województwa identyfikuje się obecnie odmienną, w stosunku do przedstawionej w Planie zagospodarowania przestrzennego województwa z roku 2003, hierarchię sieci osadniczej. Podkreślić należy, że zmiany klasyfikacji miast nie wynikają ze zmiany potencjału poszczególnych ośrodków, ale z odmiennych oczekiwań wobec poszczególnych kategorii miast, formułowanych w założeniach polityki regionalnej. W największym stopniu dotyczy to miast zaliczanych dotąd do kategorii ośrodków subregionalnych – Brodnicy i Tucholi, które obecnie są postrzegane jako ośrodki poziomu powiatowego (czyli lokowane na niższym poziomie hierarchicznym), co może być odbierane jako degradacja tych miast, podczas gdy obiektywnie w minionej dekadzie, w obydwu miastach zaszły zmiany wzmacniające ich potencjał. Weryfikacja pozycji tych miast wynikała z rezygnacji w polityce regionalnej z założenia stymulowania rozwoju północno-zachodniej i północno-wschodniej części województwa za pomocą tych ośrodków na rzecz ich integracji komunikacyjnej z Bydgoszczą i Toruniem – co ostatecznie znalazło potwierdzenie w formułowanej w Strategii Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego - Plan Modernizacji 2020+, idei powszechnej dostępności komunikacyjnej ośrodków stołecznych („system 60/90”). Na kształt hierarchii sieci osadniczej województwa wpływają także dokumenty szczebla krajowego – zwłaszcza Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030, która wskazuje ośrodki zaliczane do sieci metropolii krajowej (w województwie – Bydgoszcz i Toruń), ośrodki regionalne (w województwie – Włocławek i Grudziądz) i ośrodki subregionalne (w województwie – Inowrocław), a więc pozycjonuje pięć największych miast województwa. Podkreślić jednak należy, że hierarchia krajowa, której zastosowanie w dokumentach wojewódzkich jest wymagane (zgodność z KPZK2030 jest warunkiem uzyskania uzgodnienia projektu pzp), nie oddaje w pełni

znaczenia tych miast w wojewódzkiej hierarchii sieci osadniczej (gdzie Grudziądz, a nawet Włocławek, pomimo sukcesywnego wzrostu potencjału, wciąż nie pełnią de facto roli ośrodków o znaczeniu wojewódzkim – co najwyżej stanowią silne ośrodki oddziaływania na kilka sąsiednich powiatów; zastosowana terminologia ma tu więc znaczenie deklaratywne i kierunkowe, ale nie oddające stanu rzeczywistego).

Istotne jest też wyjaśnienie, że stosowane zmiany terminologii poszczególnych poziomów hierarchicznych, nie mają wpływu na rzeczywiste relacje pomiędzy ośrodkami należącymi do różnych poziomów oraz na rzeczywistą rolę w przestrzeni województwa. W tym aspekcie – oprócz wspomnianej zmiany roli Brodnicy i Tucholi – nie zaszły żadne zmiany.

Na uwagę zasługuje też fakt, że obecnie – w nawiązaniu do trendów wyznaczanych przez dokumenty krajowe – w polityce regionalnej województwa, rozwój miast postrzegany jest w kontekście szeroko rozumianej polityki miejskiej, obejmującej zarówno miasta, jak też ich obszary podmiejskie – takie układy osadnicze są określane jako „miejskie obszary funkcjonalne” i są identyfikowane dla pięciu największych miast województwa. W obszarach tych zamierza się realizować instrument stymulowania i koordynowania polityki rozwoju - zintegrowane inwestycje terytorialne (ZIT) – mające na celu zinstytucjonalizowanie współpracy miast i ich ścisłego zaplecza dla realizacji przedsięwzięć istotnych dla funkcjonowania całego takiego układu bez względu na formalne granice administracyjne. Niezależnie od miejskiego obszaru funkcjonalnego ośrodków wojewódzkich (Bydgoszczy i Torunia), który został zdelimitowany zgodnie z kryteriami określonymi na poziomie ministerialnym, w przestrzeni województwa kujawsko-pomorskiego identyfikuje się także aglomerację bydgosko-toruńską, czyli obszar, którego rozwój i charakter kształtuje się pod wpływem wieloaspektowych powiązań z ośrodkami centralnymi (Bydgoszczą i Toruniem). Aktualnie identyfikowany zasięg przestrzenny aglomeracji jest tożsamy ze wskazanym w planie zagospodarowania przestrzennego województwa z roku 2003 (dokonano jedynie rozszerzenia o gminę miejską Nieszawa).

Ponadto miasta są postrzegane jako element polityki terytorialnej województwa, polegającej na adresowaniu działań rozwojowych do poszczególnych kategorii miast, adekwatnie do roli tych miast w funkcjonowaniu województwa. Jej ogólne założenia zostały sformułowane w przyjętej w październiku 2013 roku, Strategii rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego i rozwinięte w dokumencie szczegółowym Zarządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego (Uchwała nr 43/1605/13 z dnia 30 października 2013 r. przyjmująca „Założenia polityki terytorialnej województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2014-2020”). W polityce terytorialnej dostrzega się szczególną rolę miast w stymulowaniu rozwoju obszarów wiejskich.

Podkreślić należy, że formułowane w Planie zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego z roku 2003, kierunki rozwoju sieci osadniczej – dotyczące wzmocnienia ich potencjału usługowego, gospodarczego, turystycznego i ochrony dziedzictwa kulturowego, mają charakter uniwersalny i w ogólnym wymiarze zachowują swą aktualność. Wyjątek stanowi nie podtrzymywane obecnie, a sygnalizowane wówczas dążenie do rozwoju szkolnictwa wyższego na poziomie powiatowym. Ponadto prognozowane zmiany demograficzne (procesy starzenia społeczeństwa) nakazują położyć znacznie większy nacisk na zagadnienie rozwoju infrastruktury ukierunkowanej na obsługę ludności starszej. Należy zwrócić także uwagę, iż dokumenty planistyczne z okresu, gdy sporządzany był dotychczas obowiązujący plan zagospodarowania przestrzennego województwa, cechowały się dużym poziomem ogólności ustaleń, natomiast obecnie powszechnie stosowaną dobrą praktyką, jest formułowanie ustaleń o większym poziomie szczegółowości. Tak więc pomimo, iż ustalenia planu można ocenić jako wciąż (w ogólnym ujęciu) aktualne, w kontekście obecnie obserwowanych uwarunkowań i identyfikowanych wyzwań, to sposób ich formułowania może stanowić przeszkodę we w pełni efektywnym zarządzaniu przestrzenią województwa.

4.4. Ocena aktualności monitoringu wdrażania polityki przestrzennej

Od momentu uchwalenia Planu zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego został on objęty procesem monitoringu przez Kujawsko-Pomorskie Biuro Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku. W trybie bieżącym monitorowano stan realizacji zadań ponadlokalnych realizujących cele publiczne (Tabela nr 2 planu) oraz pozostałe zapisy, które weryfikowane były przez zachodzące procesy społeczno-gospodarcze wewnątrz regionu jak i na poziomie całego kraju.

Należy zaznaczyć, że w okresie od uchwalenia planu zaszło wiele zmian legislacyjnych oraz technologicznych, związanych z procesem monitorowania. Jedną z nich jest wdrażanie dyrektywy INSPIRE, która zobowiązuje państwa członkowskie Unii Europejskiej do uruchomienia systemu powszechnego, publicznego i darmowego systemu informacji przestrzennej, działającego w oparciu o technologię GIS i narzędzia informatyczne. Budowa tego systemu odbywa się na podstawie ściśle określonych przepisów, regulujących zasady jego funkcjonowania. Praktycznym wymiarem tych działań, podejmowanych przez stronę rządową, jest uruchomiony przez służby geodezyjne geoportal⁹ - portal zawierający szereg danych i usług przestrzennych obejmujących cały kraj. Obecnie projekt ten jest kontynuowany w postaci geoportal2, a jego funkcjonalność jest nadal rozszerzana. Na podstawie systemu krajowego swoje własne wersje geoportalu tworzą jednostki samorządowe poziomu regionalnego i lokalnego. Te nowoczesne narzędzia są bardzo ważne w monitorowaniu zmian zachodzących w zagospodarowaniu przestrzennym województwa.

Inną zmianą, związaną z porządkowaniem dotychczas rozproszonych i nieskoordynowanych systemów monitorowania jest utworzenie przez Rząd Krajowego Obserwatorium Terytorialnego. Celem jest spójny system monitorowania rozwoju poszczególnych województw jak i całego kraju. Dlatego w ramach Krajowego Obserwatorium Terytorialnego w każdym z województw funkcjonują również Regionalne Obserwatoria Terytorialne. Doprowadzić to ma do ujednoczenia metodologii, zgodności tematycznej oraz porównywalności generowanych raportów i ocen, co w efekcie końcowym usprawni całość systemu. Krajowe Obserwatorium Terytorialne (wraz z Regionalnymi), stanowi także platformę współpracy pomiędzy służbami poszczególnych województw jak również pomiędzy poziomem regionalnym i poziomem krajowym.

Kolejnym istotnym elementem związanym z monitorowaniem procesów rozwojowych na poziomie regionalnym są wdrażane przez samorządy województw Regionalne Programy Operacyjne. Programy te wprowadzają do regionów znaczące środki finansowe, pochodzące z funduszy pomocowych Unii Europejskiej. Programy w sposób bardzo znaczący wpływają na zachodzące zmiany w poszczególnych województwach, również w zakresie zagospodarowania przestrzennego. System wdrażania takiego Programu nie funkcjonuje bez własnych systemów ewaluacji i monitorowania. Ze względu na olbrzymie znaczenie Regionalnych Programów Operacyjnych dla prowadzenia polityki rozwoju województw oraz ze względu na praktyczne oddziaływanie Programów na przestrzeń województw, system monitorowania planu zagospodarowania przestrzennego województwa musi być ściśle powiązany z systemem monitoringu Programu.

Zmiany te, ze względu na czas przyjęcia planu, nie zostały w nim w oczywistej uwzględnione. Dlatego należy stwierdzić, że obecne założenia systemu monitorowania polityki przestrzennej zawartej w planie są już nieadekwatne do obecnych realiów.

W zakresie celów postawionych przed monitoringiem w dokumencie planu należy stwierdzić, że nie wszystkie z nich udało się zrealizować. Dotyczy to szeregu opracowań i analiz, których ze względów legislacyjnych bądź administracyjnych nie można było wykonać. Wynika to także z ograniczeń kompetencyjnych i związanego z tym braku danych i materiałów źródłowych. Innym powodem było podjęcie inicjatywy w danym temacie przez inne służby samorządu województwa, służby krajowe, a nawet podmioty gospodarcze.

⁹ <http://geoportal.gov.pl/>

5. Wnioski wynikające z okresowej oceny Planu zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego

Na podstawie analizy stanu zagospodarowania przestrzennego województwa i jego zmian oraz dokonanej oceny Planu zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego, można sformułować generalne wnioski dotyczące aktualności Planu zagospodarowania przestrzennego województwa oraz jego przydatności do realizacji zadań regionalnej polityki przestrzennej określonej w ustawie o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz w ustawie o zasadach prowadzenia polityki rozwoju.

Analiza aktualnego stanu zagospodarowania przestrzeni województwa pozwala na wskazanie tych elementów przestrzeni, które rozwijają się w sposób właściwy i dają podstawy do dalszego prawidłowego rozwoju społeczno-gospodarczego regionu oraz tych elementów przestrzeni województwa, których rozwój wymaga korekty, bądź też wręcz naprawy skutków dotychczasowych niewłaściwych procesów i działań.

- zróżnicowanie fizyczno-geograficzne obszaru województwa daje podstawy do rozwoju większości podstawowych dziedzin gospodarki, a nawet osiąganie w niektórych dziedzinach wysokiej specjalizacji w skali kraju – potencjał przemysłowy (chemiczny, drzewny, spożywczy, rolno-spożywczy), rolniczy, uzdrowiskowy, turystyczny,
- równomiernie rozwinięta sieć osadnicza z czytelną hierarchią stwarza sprzyjające warunki obsługi ludności na każdym poziomie hierarchicznym i funkcjonalnym,
- warunki przyrodnicze i gospodarcze dają duże możliwości rozwoju energetyki odnawialnej i skojarzonej gospodarki energetycznej,
- dośrodkowy układ sieci transportowych zapewnia wewnętrzną spójność regionu z dogodnym dostępem do stolic województwa zapewniających obsługę mieszkańców regionu w usługi wyższego rzędu,
- rozmieszczenie na obszarze województwa obiektów istotnych dla obronności kraju i lokalizacja podmiotów gospodarczych o szczególnym znaczeniu gospodarczo-obronnym daje istotny udział województwu w krajowych i międzynarodowych strukturach bezpieczeństwa i obrony,
- niski poziom kapitału społecznego (niski poziom wykształcenia, niski poziom aktywności społecznej i gospodarczej, wysoki poziom bezrobocia) zagraża regionalnemu rynkowi pracy, a w konsekwencji dalszemu rozwojowi społeczno-gospodarczemu regionu,
- zanieczyszczenia środowiska spowodowane działalnością rolniczą, przemysłową i brakami w infrastrukturze technicznej obniżają poziom życia mieszkańców regionu,
- wysoki poziom nierównomierności rozwoju społeczno-gospodarczego w ujęciu wewnątrzregionalnym, widoczny w relacji miasta – obszary wiejskie oraz w relacji południowo-wschodnia część województwa i pozostałe obszary skutkuje pojawianiem się zjawiska pogłębiającego się rozwarstwienia społecznego mieszkańców regionu i brakiem równych możliwości jego rozwoju,
- niedoinwestowanie w sieci infrastrukturalne podstawowego rzędu, w tym sieci kanalizacji sanitarnej obniża poziom życia mieszkańców regionu i osłabia jego pozycję w walce o inwestorów,
- niekorzystne procesy demograficzne - starzenie się społeczeństwa, spadek liczby mieszkańców miast na rzecz obszarów wiejskich, osłabiają potencjał województwa i wymuszają nowe, odmienne od dotychczasowych inwestycje w usługi publiczne,
- nieracjonalna polityka gospodarowania przestrzenią objawiająca się planowaniem przestrzeni na podstawie decyzji o warunkach zabudowy a nie na podstawie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz przeszacowanie zapotrzebowania na tereny

zabudowy mieszkaniowej doprowadza do chaosu i nieładu w przestrzeni, co z kolei podwyższa koszty zarządzania regionem.

Ocena aktualizacji Planu zagospodarowania przestrzennego województwa jest jednoznaczna – Plan uległ dezaktualizacji z wielu względów. Wśród przesłanek merytorycznych i formalno – prawnych aktualizacji Planu województwa należy wyszczególnić następujące zagadnienia:

- ochrona środowiska – zachodzi konieczność sporządzenia nowego dokumentu w szczególności w odniesieniu do aktualnego stanu prawnego, w tym ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 roku Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2013 r. poz. 1232 z późn. zm.) oraz krajowych i regionalnych programów, planów i polityk (w szczególności Programu ochrony środowiska z planem gospodarki odpadami dla województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2011-2014 z perspektywą na lata 2015-2018),
- demografia – w ustaleniach planu należy położyć większy nacisk na konieczność przełamania niekorzystnych trendów demograficznych, głównie systematycznie malejącego przyrostu naturalnego nie gwarantującego prostej zastępczości pokoleń,
- rolnictwo – ogólne uwarunkowania zagospodarowania przestrzeni rolniczej zachowują aktualność, zachodzi jednak potrzeba uwzględnienia uwarunkowań wynikających z wdrażanych krajowych programów pomocowych, które znacząco zmieniają całościowe funkcjonowanie rolnictwa,
- środowisko kulturowe – zachodzi konieczność sporządzenia nowego dokumentu zgodnie z zapisami nowej ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003r. (Dz. U. z 2003r. Nr 162, poz. 1568 z późn. zm.),
- gospodarka – w analizowanym okresie w województwie widoczne jest zróżnicowanie rozwoju przedsiębiorczości między miastami i obszarami wiejskimi. Zmniejszyła się liczba podmiotów gospodarki narodowej w miastach, natomiast na obszarach wiejskich w ostatniej dekadzie notuje się rozwój przedsiębiorczości. W ustaleniach „Strategii rozwoju województwa kujawsko – pomorskiego plan modernizacji 2020 +” podstawowym i bezpośrednim celem działań projektowanych w ramach celu strategicznego „Gospodarka i miejsca pracy” jest zwiększenie liczby miejsc pracy, ale celem pośrednim jest także rozwój przedsiębiorczości, rozumiany zarówno jako zwiększanie liczby zarejestrowanych podmiotów, jak i zwiększanie potencjału podmiotów już funkcjonujących. Ustalenia planu w zakresie kształtowania przestrzennych warunków rozwoju gospodarczego należy dostosować do ustaleń zawartych w ww. dokumencie strategicznym,
- turystyka – należy zweryfikować potencjał rozwoju turystyki w województwie w zakresie rodzaju i wielkości ruchu turystycznego, waloryzacji przestrzeni turystycznej, identyfikacji głównych rodzajów produktu turystycznego oraz celów i kierunków rozwoju regionu w obszarze turystyki,
- komunikacja – od momentu uchwalenia planu zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego zasady funkcjonowania systemu transportowego nie uległy diametralnej zmianie. Pomimo zmian jakie nastąpiły w gospodarce i polityce kraju, transport wciąż pozostaje dziedziną niedoinwestowaną, a znaczna liczba zadań czeka na realizację.
- gospodarka wodna – plan należy uaktualnić w związku z wejściem w życie nowych przepisów zmienionej ustawy z dnia 18 lipca 2001 roku Prawo wodne (Dz. U. z 2012 roku poz. 145 z późn. zm.), zgodnie z którym gospodarowanie wodami powinno być prowadzone zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju, uwzględnioną w regulowaniu warunków korzystania z wód, ochrony tych wód i zarządzania nimi,
- gospodarka wodno-ściekowa i odpadami stałymi – zapisy Planu należy zaktualizować ze względu na opracowanie „Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych” oraz jego późniejszych aktualizacji. Program ten określa zgodnie z wymogiem ustawy Prawo wodne, przedsięwzięcia w zakresie budowy, rozbudowy i/lub modernizacji zbiorczych sieci

kanalizacyjnych oraz oczyszczalni ścieków komunalnych, a także terminy ich realizacji niezbędne dla realizacji zapisów Traktatu Akcesyjnego, odwołującego się do dyrektywy 91/271/EWG. Uaktualnienia wymagają również cele i kierunki w zakresie gospodarki odpadami w odniesieniu do aktualnych przepisów prawnych i przyjętego przez Zarząd Województwa Kujawsko-Pomorskiego Planu gospodarki odpadami województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2012-2017 z perspektywą na lata 2018-2023,

- ochrona przeciwpowodziowa – plan w sposób marginalny uwzględnia zagadnienia przeciwpowodziowe. Podstawowym materiałem do wykorzystania będą mapy zagrożenia powodziowego i mapy ryzyka powodziowego - sporządzone w wersji poglądowej pod koniec 2013 r., obecnie weryfikowane i przygotowywane do wykorzystania m.in. w planowaniu przestrzennym. Plan zarządzania ryzykiem powodziowym, który winien być uwzględniony w planach województw, będzie prawdopodobnie opracowany do końca 2015 r.,
- energetyka – plan należy uaktualnić o zmiany zaistniałe w systemie elektroenergetycznym poprawiającym w znaczący sposób jego funkcjonowanie oraz wprowadzić kierunków rozwoju w zakresie elektroenergetyki i gazownictwa,
- OZE – w planie należy uwzględnić istniejące instalacje dotyczące odnawialnych źródeł energii oraz określić warunki na których tego typu instalacje będą mogły być realizowane na terenie województwa kujawsko-pomorskiego,
- Plan nie uwzględnia terenów zamkniętych rozumianych jako teren, działka o charakterze zastrzeżonym ze względu na obronność i bezpieczeństwo państwa,
- Plan nie uwzględnia istotnych zmian w zagospodarowaniu przestrzeni województwa stwarzających nowe możliwości rozwoju regionu np. autostrada A-1 wraz z terenami przywęzłowymi,
- zrealizowanych zostało 34% spośród ujętych w Planie zadań ponadlokalnych służących realizacji ponadlokalnych celów publicznych i zawartych w nich inwestycji. Największy odsetek zrealizowanych zadań dotyczy działań w zakresie ochrony środowiska przyrodniczego i dziedzictwa kulturowego, sieci osadniczej oraz infrastruktury technicznej. Zakładane do osiągnięcia w tych dziedzinach cele zostały w znacznej mierze osiągnięte. Realizacja zadań dotyczących komunikacji poprawić miała dostępność i spójność regionu, pozytywnie oddziaływać na rozwój gospodarczy całego województwa. Niewielki odsetek zrealizowanych zadań w tym zakresie, szczególnie zadań o znaczeniu krajowym, oznacza, że założone cele nie zostały osiągnięte.
- Plan należy zaktualizować ze względu na szereg zmian w zakresie aktywności inwestycyjnej województwa, których nie można było przewidzieć na etapie opracowywania planu.

Analiza zmian w zagospodarowaniu przestrzennym województwa wskazuje, iż generalnie poziom życia mieszkańców regionu uległ zasadniczej poprawie (wyższy poziom usług, w tym wyższego rzędu, wyższy poziom zaopatrzenia w infrastrukturę techniczną, itp.) nie znajduje to jednak odzwierciedlenia we wzroście pozycji województwa w kraju. W wielu dziedzinach nadal zajmuje środkowe lub końcowe miejsce wśród 16 województw. Należy przypuszczać, iż jest to wynikiem szybszego i bardziej intensywnego rozwoju pozostałych województw, szczególnie pięciu najsilniejszych w kraju, w tym mazowieckiego, wielkopolskiego, pomorskiego będących sąsiadami regionu kujawsko-pomorskiego..

W okresie obowiązywania Planu zagospodarowania przestrzennego województwa w sytuacji politycznej Europy (przystąpienie Polski do Unii Europejskiej w 2004 r.), a w konsekwencji także sytuacji społeczno-gospodarczej Polski, a więc i województwa, zaszło wiele istotnych zmian. Przyjęto najważniejsze dokumenty strategiczne kraju, w tym KSRR, DSRK, ŚSRK, KPZK 2030, wraz z którymi zmianie uległ dotychczasowy paradygmat zarządzania rozwojem strategicznym kraju i regionów. Dokumenty te, jak i nowa myśl planistyczna, przyczyniły się z kolei do zmiany prawodawstwa, co ma bezpośredni wpływ na sposób prac nad planem zagospodarowania

przestrzennego województwa i innymi strategicznymi dokumentami regionu. Wpisując się w nowe trendy zarządzania rozwojem Sejmik Województwa uchwalił w 2013 r. Strategię Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego - Plan Modernizacji 2020+, a Zarząd Województwa przyjął Założenia polityki terytorialnej województwa kujawsko-pomorskiego. Dokumentów tych, jak i dokumentów rządowych obowiązujący Plan zagospodarowania przestrzennego województwa nie uwzględnia. Zgodnie z art. 39 ust. 3 i 4 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym w planie zagospodarowania przestrzennego województwa uwzględnia się między innymi ustalenia strategii rozwoju województwa oraz koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, o której mowa w art. 47 ust. 1 pkt 1, oraz programy, o których mowa w art. 48 ust. 1. Ponadto należy podkreślić, iż proces zmian w prawodawstwie wymuszony przyjęciem ww. dokumentów rządowych nie został jeszcze zakończony. Trwają prace m.in. nad rozporządzeniem do ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym w sprawie zakresu projektu planu zagospodarowania przestrzennego województwa.

Obowiązujący plan nie zawiera kluczowych elementów, które wymagane będą w nowej strukturze i schemacie planowania przestrzennego skoordynowanej ściśle z planowaniem strategicznym. Problem stanowi m.in. niejasna regulacja prawna dotycząca delimitacji i zasad sporządzania planów zagospodarowania przestrzennego dla obszarów funkcjonalnych, w tym miejskiego obszaru funkcjonalnego ośrodka wojewódzkiego. Wobec powyższych przytoczonych i to jedynie sygnałnie problemów wynikających z niedostosowania wielu przepisów prawa krajowego do nowego paradygmatu planowania przestrzennego konieczne jest sporządzenie nowego Planu zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego.

6. Suplement

Zgodnie z ustawą z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym Zarząd Województwa Kujawsko-Pomorskiego przeprowadził w 2006 roku ocenę planu zagospodarowania przestrzennego województwa uchwalonego uchwałą Nr XI/135/03 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 26 czerwca 2003 r. Sporządzony w tym zakresie odpowiedni dokument „Okresowa ocena planu zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego” został przyjęty uchwałą Nr 19/198/07 Zarządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 22 marca 2007 r., a następnie przedstawiony w trybie informacji na Sesji Sejmiku Województwa w dniu 23 kwietnia 2007 r.

Z przeprowadzonej oceny wynikało jednoznacznie, iż dotychczas obowiązujący plan uległ dezaktualizacji w różnych ważnych dla regionu dziedzinach i w związku z tym wymaga wprowadzenia określonych zmian. W oparciu o ten dokument Sejmik Województwa Kujawsko-Pomorskiego podjął Uchwałę Nr VII/91/07 z dnia 23 kwietnia 2007 r. W sprawie przystąpienia do sporządzenia zmiany Planu zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego, a zadanie to powierzył Kujawsko - Pomorskiemu Biuru Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku. Istotnym uwarunkowaniem formalno-prawnym i merytorycznym (wynikającym z ustawy z dnia 23 marca 2003 r o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym), wpływającym na zawartość planu, jego główne treści i ustalenia, były obowiązujące wówczas dwa dokumenty tj: Koncepcja Polityki Zagospodarowania Przestrzennego Kraju (dokument z 2001 r.) oraz Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko Pomorskiego (dokument z 2005 r.). Należy nadmienić, że obydwa wymienione dokumenty powstały w okresie kiedy zupełnie inne były relacje pomiędzy Polską a Unią Europejską. Stąd też w wielu dziedzinach w momencie przystąpienia do prac nad zmianą planu zagospodarowania przestrzennego nie przystawały one do ówczesnej rzeczywistości, zachowując jednak swój status formalny. Dodatkowym czynnikiem utrudniającym prowadzenie prac planistycznych był, trwający zresztą do dziś, intensywny proces dostosowania polskich przepisów prawnych do wymogów unijnych. Skutkowało to brakiem jednoznacznych odpowiedzi na podstawowe pytania dotyczące kształtowania systemu osadniczego, delimitacji obszaru metropolitalnego, zagadnień związanych z energetyką odnawialną czy gospodarką wodną. W związku z tym przyjęto taką formułę opracowania projektu planu, która z jednej strony respektowała wszystkie wymogi przywołanych wcześniej dokumentów, z drugiej zaś umożliwiała elastyczne i otwarte podejście do kształtowania przestrzeni województwa, rozumiane jako możliwość szybkiego dostosowywania treści planu do zachodzących zmian i wymogów legislacyjnych. W praktyce sprowadzało się to do próby wyprzedzającego wprowadzania nowych treści do projektu planu w oparciu o projekty przepisów prawnych bądź dokumentów planistycznych i strategicznych, powstających na szczeblu centralnym (Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030, Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego, Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju, zmiany ustaw itp). Często jednak ostateczna zawartość wymienionych dokumentów była inna niż na etapie projektu, co powodowało konieczność stałego korygowania treści planu. Ostatecznie, spośród najistotniejszych z punktu widzenia prac nad planem projektów zmian prawa, wprowadzono w życie zmianę ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz zmianę ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju. Wprowadziły one między innymi pojęcie obszaru funkcjonalnego ośrodka wojewódzkiego oraz opcjonalnie pozostałych miast umieszczonych niżej w hierarchii sieci osadniczej. Zrezygnowano zaś z pojęć: obszar metropolitalny, obszar problemowy (występuje jako część tzw. Obszaru Strategicznej Interwencji), obszary wsparcia.

Wyznaczenie wspomnianych obszarów funkcjonalnych wiąże się z całą procedurą merytoryczną i formalno prawną wymagającą konkretnych zabiegów, np. szerokich konsultacji społecznych wraz ze zwołaniem konferencji w tej sprawie. Aktualnie Bydgosko Toruński Obszar Funkcjonalny (dotychczas Bydgosko-Toruński Obszar Metropolitalny), w rozumieniu wspomnianych

dokumentów, nie jest wyznaczony i w związku z tym nie może być wprowadzony do projektu planu. W definicji miejskich obszarów funkcjonalnych mieszczą się również obszary powiązań funkcjonalno -przestrzennych miast regionalnych Włocławka i Grudziądz oraz ośrodka subregionalnego jakim jest Inowrocław. Te jednostki terytorialne prawdopodobnie będą również zdelimitowane i wprowadzone do projektu planu.

Wydłużające się prace legislacyjne oraz długotrwały proces tworzenia dokumentów planistycznych na szczeblu centralnym, skutkowały również potrzebą aktualizowania danych oraz informacji odnoszących się do diagnozy stanu istniejącego zagospodarowania województwa. Ten element planu wymaga dalszych prac, związanych choćby z potrzebą pełnej identyfikacji działalności inwestycyjnej prowadzonej w oparciu, bądź przy udziale funduszy unijnych w latach 2007 – 2013. Opracowana w 2013 r. Strategia rozwoju województwa kujawsko – pomorskiego – Plan modernizacji 2020+ była przyczynkiem do wprowadzenia poważnych zmian w treści projektu planu. Polegały one przede wszystkim na usunięciu szeregu zapisów i ustaleń o charakterze czysto strategicznym i nie odnoszących się do przestrzeni. Zabieg ten był konieczny po to, aby nie następowało dublowanie się treści planu i wspomnianej strategii.

Ponadto wiele dokumentów o charakterze strategicznym, bezpośrednio i istotnie wpływających na sposób zagospodarowania województwa kujawsko-pomorskiego nie zostało jeszcze ukończonych. Zgodnie z ustaleniami pomiędzy Komisją Europejską a Rządem RP, Rada Ministrów w uchwale “Plan działania w zakresie planowania strategicznego w gospodarce wodnej” z dnia 2 lipca 2013 r. nr 118/2013 zawarła potrzebę opracowania MasterPlanów dla dorzecza Wisły i Odry. Dokumenty te będą stanowiły uzupełnienie obowiązujących planów gospodarowania wodami do czasu ich aktualizacji w 2015 roku. Staną się one bardzo istotnymi dokumentami źródłowymi do wykorzystania przy aktualizacji tych planów, a także aktualizacji Programu wodno-środowiskowego kraju. Należy nadmienić, że zarówno program wodno- środowiskowy jak i plany gospodarowania wodami muszą być uwzględnione w treści planu zagospodarowania przestrzennego województwa. W związku z tym, że procedury związane z opracowaniem MasterPlanu potrwać jeszcze kilka miesięcy wpłynie to oczywiście na wydłużenie prac nad planem województwa.

Z uwagi na wejście w życie Dyrektywy 2007/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2007 r. W sprawie ocen ryzyka powodziowego i zarządzania nim (tzw. Dyrektywy Powodziowej) oraz zmian w ustawie Prawo wodne, dla obszarów dorzeczy przygotowuje się wstępną oceną ryzyka powodziowego. Dla obszarów narażonych na niebezpieczeństwo powodzi wskazanych we wstępnej ocenie ryzyka powodziowego sporządza się mapy zagrożenia powodziowego oraz plany zarządzania ryzykiem. Dla obszarów zagrożonych powodzią sporządza się mapy ryzyka powodziowego. W/w rodzaje map sporządza Prezes Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej.

Sporządzone przez Prezesa Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej mapy zagrożenia powodzią oraz mapy ryzyka powodziowego, zgodnie z planowanym terminem, zostały w dniu 22 grudnia 2013r. opublikowane na Hydroportalu KZGW (www.isok.gov.pl). Wymienione wyżej mapy z chwilą ich przekazania Marszałkowi Województwa, będą podstawą do prowadzenia polityki przestrzennej na obszarach zagrożenia powodziowego, będą musiały być uwzględniane w planie zagospodarowania przestrzennego województwa.

Nadal nie zostały zakończone prace prowadzone przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Regionalnego (MIR) w sprawie zmian przepisów prawnych, z czego najistotniejszym wydaje się być rozporządzenie dotyczące zakresu planu zagospodarowania przestrzennego województwa. Wprowadzi ono wiele ważnych punktów, których wypełnienie będzie warunkowało uzgodnienie przez MIR projektu planu województwa.

Zważywszy na przedstawione powyżej skomplikowane uwarunkowania wpływające na proces prac planistycznych związanych z projektem nowego planu zagospodarowania przestrzennego

województwa kujawsko- pomorskiego wydaje się być zasadnym wniosek, aby prace te rozpocząć od początku. Pierwszym krokiem w tym kierunku powinna być stosowna uchwała Sejmiku Województwa Kujawsko -Pomorskiego w tej sprawie. Takie podejście umożliwi uporządkowanie i zaktualizowanie wiedzy o naszym regionie w aspekcie nowego paradygmatu gospodarki przestrzennej jakim jest wskazywanie możliwości optymalnego wykorzystania przestrzennie zróżnicowanych cech danego obszaru dla osiągnięcia celów rozwojowych. Można będzie dokładniej skoordynować prace nad planem z polityką terytorialną realizowaną w ramach nowego rozdania funduszy unijnych na lata 2014 – 2020. Pojawi się wreszcie możliwość uwzględnienia w treści planu zapisów aktualnie powstających na szczeblu krajowym dokumentów programowych i nowelizowanych przepisów prawnych.

Wykaz rysunków

Rys. 1 Nowy porządek strategiczny	6
Rys. 2 Ochrona przyrody i krajobrazu	16
Rys. 3 Sieć ekologiczna Natura 2000	17
Rys. 4 Lesistość	20
Rys. 5 Ludność według ekonomicznych grup wieku w 2003 r. i 2012 r.	25
Rys. 6 Liczba ludności	26
Rys. 7 Saldo migracji	27
Rys. 8 Udział grupy poprodukcyjnej w ogólnej liczby ludności	28
Rys. 9 Rejestr zabytków nieruchomości w podziale na kategorie obiektów	34
Rys. 10 Środowisko kulturowe	36
Rys. 11 Zmiana przeciętnej powierzchni gospodarstwa rolnego w latach 2002-2010 (w %)	42
Rys. 12 Baza noclegowa - obiekty zbiorowego zakwaterowania	50
Rys. 13 Baza noclegowa - miejsca w obiektach zbiorowego zakwaterowania	51
Rys. 14 Transport	57
Rys. 15 Wskaźnik zwodociągowania	59
Rys. 16 Wskaźnik skanalizowania	62
Rys. 17 Składowiska odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne - zmiany w latach 2003-2013	64
Rys. 18 Mogilniki zlikwidowane w latach: 2009 – 2011	65
Rys. 19 Energetyka i gazownictwo o znaczeniu ponadregionalnym	66
Rys. 20 Elektroenergetyka i gazownictwo o znaczeniu regionalnym	67
Rys. 21 Zużycie energii elektrycznej na niskim napięciu	68
Rys. 22 Wskaźnik zgazyfikowania	71
Rys. 23 Moce zainstalowane w elektrowniach wiatrowych w latach 2007, 2009-2013	73

Wykaz tabel

Tabela 1 Podstawowe parametry demograficzne województwa w 2003 r. i 2012 r.	22
Tabela 2 Rejestr zabytków nieruchomości w podziale na kategorie obiektów	33
Tabela 3 Wykaz pomników historii	34
Tabela 4 Wykaz parków kulturowych	35
Tabela 5 Zmiana liczby oraz wskaźników podmiotów gospodarki narodowej na 1000 mieszkańców w latach 2003-2012 wg powiatów	37
Tabela 6 Gminy o największym wzroście i największym spadku liczby podmiotów gospodarczych w latach 2003-2012	38
Tabela 7 Zmiana liczby podmiotów gospodarki narodowej wg grup wielkościowych w latach 2003-2012 wg powiatów	38
Tabela 8 Miasta o największym wzroście i największym spadku liczby podmiotów gospodarczych w latach 2003-2012	39
Tabela 9 Obszary wiejskie (wiejskie części gmin miejsko-wiejskich i gminy wiejskie) o największym wzroście i największym spadku liczby podmiotów gospodarczych w latach 2003-2012	40
Tabela 10 Zmiana powierzchni zasiewów w latach 2002-2010	41
Tabela 11 Zmiana liczby i powierzchni gospodarstw rolnych w latach 2002-2010	42
Tabela 12 Dynamika zmian liczby wybranych obiektów zakwaterowania zbiorowego w województwie kujawsko-pomorskim w latach 2003 - 2012	43
Tabela 13 Dynamika zmian liczby miejsc noclegowych wybranych obiektów zakwaterowania zbiorowego w latach 2003 – 2012	44
Tabela 14 Dynamika zmian liczby korzystających z noclegów w wybranych obiektach zakwaterowania zbiorowego w województwie kujawsko-pomorskim w latach 2003 – 2012	46
Tabela 15 Przebudowane drogi wojewódzkie w latach 2006-2012	53
Tabela 16 Podstawowe wskaźniki dotyczące zaopatrzenia w wodę w 2003 r. i 2012 r.	58
Tabela 17 Podstawowe wskaźniki dotyczące gospodarki ściekowej w 2003 r. i 2012 r.	60
Tabela 18 Podstawowe wskaźniki dotyczące zaopatrzenia w gaz przewodowy w 2003 r. i 2012 r.	70